ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ_
Ισχυροποιώντας τη μνήμη

Σ Π Ι Ν Α Λ Ο Γ Κ Α _

Ι σ χ υ ρ ο π ο ι ώ ν τ α ς τ η μ ν ή μ η

σχεδιασμός μουσείου μνήμης - κέντρου πληροφόρησης για τις χρονικές ενότητες της Σπιναλόγκας,

στον οικισμό Πλάκα [Ν.Λασιθίου Κρήτης]

σπουδάστρια : Βασιλική-Νεφέλη Λαγουδάκη | επιβλέπων : Τηλέμαχος Ανδριανόπουλος

σύμβουλοι : Κ.Καραδήμας, Μ.Μωρέττη, Μ.Παπαϊωάννου, Ι.Τριπιδάκης

Στον πατέρα μου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ 10-11
ΠΕΡΙΛΗΨΗ - ABSTRACT 12

ΕΝΟΤΗΤΑ _ Α :

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕΛΕΤΗΣ - ΑΦΟΡΜΗ - ΣΚΟΠΟΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ 13-14

ΕΝΟΤΗΤΑ _ Β :

2. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ - ΕΠΙΛΕΧΘΕΝ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

2.1 ΙΣΤΟΡΙΑ | ΜΝΗΜΗ 15
2.2 ΤΟΠΟΣ | ΧΡΟΝΟΣ 16-25
2.3 ΧΩΡΙΚΟ ΠΑΛΙΜΨΗΣΤΟ 26-28
2.4 ΟΡΙΟ 29

ΕΝΟΤΗΤΑ _ Γ : ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ _ ΝΗΣΟΣ ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ

3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑΣ

3.1 χρόνος : ΠΑΡΟΝ |
προσέγγιση : ΥΛΙΚΗ ΟΝΤΟΤΗΤΑ (σημαίνον)
3.1.1 ΘΕΣΗ 30-33
3.1.2 ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ – ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ - ΦΥΣΙΚΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΗ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΠΟΥ 34-59

3.2 χρόνος : ΙΣΤΟΡΙΚΗ – ΧΡΟΝΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ |
προσέγγιση : ΥΛΙΚΗ ΚΑΙ ΑΫΛΗ ΟΝΤΟΤΗΤΑ (σχέση σημαίνοντος-σημαινόμενου)
3.2.1 ΤΟΠΙΟ ΕΝ ΓΕΝΕΙ - Η ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ ΩΣ ΤΟΠΙΟ ΧΩΡΙΣ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ (.... - 1400 π.Χ.) 61
3.2.2 ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ έως 1212 μ.Χ. (1400 π.Χ. – 1212 μ.Χ.) 62-65
3.2.3 ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑ (1212 – 1715 μ.Χ.) 66-69

3.2.4 ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ (1715 – 1898 μ.Χ.) 70-75

3.2.5 ΛΕΠΡΟΚΟΜΕΙΟ (1904 - 1957 μ.Χ.) 76-85

3.2.6 ΕΡΗΜΩΣΗ (1957 – 1973 μ.Χ.) 86-89

3.2.7 ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ (1973 – 2016 μ.Χ.) 90-103

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ 104-105

ΕΝΟΤΗΤΑ _Δ :

5. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΝΗΜΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ ΠΛΑΚΑ [Ν.ΛΑΣΙΘΙΟΥ] 106-155

ΕΝΟΤΗΤΑ _Ε :

6. ΠΗΓΕΣ

6.1 ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 156

6.2 ΕΙΔΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 157-160

6.3 ΤΑΙΝΙΟΓΡΑΦΙΑ / ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 161-162

6.4 ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ 163

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για μένα αυτά τα δυο έτη εκπόνησης τόσο της Διάλεξης *"Σ π ι ν α λ ό γ κ α _ συν τω χρόνω : Τόπος | Μνήμη"*, όσο και της Διπλωματικής *"Σ π ι ν α λ ό γ κ α_ Ι σ χ υ ρ ο π ο ι ώ ν τ α ς τ η μ ν ή μ η | σχεδιασμός μουσείου μνήμης - κέντρου πληροφόρησης για τις χρονικές ενότητες της Σπιναλόγκας στον οικισμό Πλάκα [Ν.Λασιθίου Κρήτης]"*, μελετώντας τη μακραίωνη ιστορία της Σπιναλόγκας, υπό πολλές και διαφορετικές σκοπιές, κινούμενη στα διαπερατά όρια της Αρχιτεκτονικής με άλλες επιστήμες για τον "άνθρωπο" και το "χώρο", με επιτόπια έρευνα, πλήθος πηγών πληροφόρησης και σε διαρκή επικοινωνία με ανθρώπους, που με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο, συσχετίστηκαν με το Νησί και τις μνήμες του, με βοηθήσαν να δω και να καταλάβω πολλά πράγματα. Και θέλω θερμά να τους ευχαριστήσω για αυτό, για την προθυμία τους και τη ζεστή φιλοξενία τους, για τις συζητήσεις που κάναμε μαζί, για τα στοιχεία και το αρχειακό υλικό που μου εμπιστεύτηκαν.

Τον **κ.Maurice Born**, το Γαλλοελβετό αρχιτέκτονα και εθνολόγο, που ήρθε στη χώρα μας το 1968 και διέσωσε ένα κομμάτι της ιστορίας μας, την τραγική περίοδο του Λεπροκομείου της Σπιναλόγκας. Τον ευχαριστώ θερμά για την πολύ ενδιαφέρουσα συζήτηση που είχαμε, για τη θέρμη και το πάθος με το οποίο αφηγήθηκε τα γεγονότα υπό το πρίσμα του έμπειρου ερευνητή και με το ιδιαίτερο πνευματικό υπόβαθρο που φέρει, για τα στοιχεία που μου εμπιστεύτηκε και για την όλη υποστήριξή του ως προς την προσέγγισή μου στην παρούσα μελέτη.

Την **κ.Γεωργία Μοσχόβη**, αρχαιολόγο της 13ης Ε.Β.Α. και επικεφαλής της αναστήλωσης στη Σπιναλόγκα εδώ και πολλά έτη, για την αναλυτική ξενάγηση στη νησίδα, τις γνώσεις και τα στοιχεία που μοιράστηκε μαζί μου, το αξιόλογο έργο της για την προστασία και ανάδειξη του ιδιαίτερου μνημείου, με συνοδοιπόρους σε αυτήν την προσπάθεια, υπό δύσκολες συνθήκες, μια μικρή, αλλά με μεράκι, **όμαδα επιστημόνων, μαστόρων, φυλάκων**. Τους οποίους και θέλω να ευχαριστήσω επίσης,για τη ζεστή φιλοξενία τους, για τη "Σπιναλόγκα" που ο καθένας μου περιέγραψε μέσα από το πόστο του και τη σχέση του με αυτή.

Τον **κ.Αντώνη Ζερβό**, Δήμαρχο Αγίου Νικολάου από το 2014, Πολιτικό Μηχανικό Ε.Μ.Π., και μέλος της ομάδας εργασίας του ΤΕΕ/ΤΑΚ για το φάκελο υποψηφιότητας της Σπιναλόγκας στην Unesco, για την προθυμία του και τη σημαντική βοήθειά του, μέσω πολύωρης συζήτησης και παροχής πλήθους στοιχείων. Συγχρόνως, θα ήθελα να ευχαριστήσω την **κ.Μαρία Πρατσινάκη**, Αρχιτέκτονα και Πολιτικό Μηχανικό του Δήμου Αγίου Νικολάου, καθώς και την **κ.Ευγενία Ανδριοπούλου**, επίσης αρχιτέκτονα, του τμήματος Πολεοδομίας του Δήμου.

Τον **κ.Κωστή Μαυρικάκη**, Πολιτικό Μηχανικό Ε.Μ.Π. και συντονιστή της Ο.Ε του ΤΕΕ/ΤΑΚ για το φάκελο υποψηφιότητας της Σπιναλόγκας στην Unesco, για τη σημαντική βοήθειά του και παροχή σχετικών στοιχείων.

Τον **κ.Julien Grivel**, Ελβετό οδοντίατρο, βραβευμένο από την Ακαδημία Αθηνών για την ανθρωπιστική του προσφορά, ο οποίος κατόπιν παρότρυνσης του συμπατριώτη του Maurice Born, ερχόταν στην Ελλάδα δυο φορές το χρόνο για να παρέχει τις υπηρεσίες του αφιλοκερδώς στους Χανσενικούς στο Νοσοκομείο της Αγ.Βαρβάρας, για την ενδιαφέρουσα συζήτηση που είχαμε.

Την **κ.Εύη Σάλιακα**, αρχαιολόγο στη Σπιναλόγκα κατά τα παρελθόντα έτη, για τη συζήτηση που κάναμε.

Το **κ.Μαρία Αρακαδάκη**, Αρχιτέκτονα μηχανικό Α.Π.Θ και Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Α.Π.Θ, με πλήρη κατάρτιση και ενδελεχή έρευνα πάνω στο ενετικό φρούριο της Σπιναλόγκας στο πλαίσιο της διδακτορικής της διατριβής *"Το φρούριο της Σπιναλόγκας (1571-1715) : Συμβολή στη μελέτη των επάκτιων και νησιωτικών οχυρών της Βενετικής Δημοκρατίας."* (1996), για τη διαδικτυακή μας συνομιλία και την παροχή σημαντικού αρχειακού υλικού για το προμαχωνικό φρούριο της Σπιναλόγκας.

Την **κ.Δάφνη Χρονάκη**, αρχιτέκτονα της 13ης Ε.Β.Α. , με MSc Μελέτης – Αποκατάστασης Μνημείων, για την παροχή σημαντικών στοιχείων και αρχειακού υλικού για τα κτίρια της περιόδου του Λεπροκομείου στη Σπιναλόγκα.

Παράλληλα για την παροχή συναφών αρχείων θέλω να ευχαριστήσω τον **κ.Γιάννη Σπυρόπουλο**, ερευνητή της περιόδου της Τουρκοκρατίας στη Σπιναλόγκα, τον **κ.Μανώλη Μπεμπελάκη,**Πρόεδρο του Συλλόγου Κατοίκων και Φίλων Πλάκας, την **κ.Πόπη Κοζύρη** συνεκδότρια της τοπικής εφημερίδας του Ν.Λασιθίου *"Ανατολή"*, τον **κ.Ιωάννη Σταμέλο,** Διευθυντή Σύνταξης του περιοδικού *"Αμάλθεια"*, της Ιστορικής-Λαογραφικής Εταιρείας Ν.Λασιθίου.

Συγχρόνως, **θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τους ντόπιους Πλακιώτες για την -άκρως κρητική- φιλοξενία τους** και για τα βιώματα και τις μνήμες που μου μετέφεραν, με αυθορμητισμό, από τη δική τους Σπιναλόγκα. Μεταξύ των οποίων,την κ.Ευαγγελία Βραχασωτάκη,

τον κ.Γιώργη, την κ.Στέλλα, τον εφημέριο της ενορίας της Πλάκας, Ματθαίο Περοδασκαλάκη, τον κ.Αντώνη και τη συζυγό του κ.Μαρία Πρινιωτάκη, με το γιο τους και τον εγγονό τους, το μικρό Αντώνη...

Εις το επανιδείν.

Και επιστρέφοντας στα της Αθήνας :

Τον κ.Νίκο Βρανίκα και την κ.Χριστίνα Αλιβιζάτου, Αρχιτέκτονες Μηχανικούς της Διεύθυνσης Μελετών και Εκτέλεσης Εργων Μουσείων και Πολιτιστικών κτιρίων του ΥΠΠΟΑ.

Την οικογένειά μου, τους συμφοιτητές και φίλους, γιατί...ξέρουν εκείνοι!

Σαφώς, κλείνοντας, οφείλω ειλικρινείς ευχαριστίες στον επιβλέποντα διδάσκοντα, Επίκουρο Καθηγητή στη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Ε.Μ.Π, Τηλέμαχο Ανδριανόπουλο, για τις ουσιαστικές συμβουλές και την καθοδήγησή του. Επίσης, ευχαριστώ θερμά τους συμβούλους της διπλωματικής μου Κ.Καραδήμα, Μ.Μωρέττη, Μ.Παπαϊωάννου, Ι.Τριπιδάκη, για τη συμβολή τους στην περαιτέρω εμβάθυνση στις επιμέρους κλίμακες επεξεργασίας της σύνθεσης.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η **Σπιναλόγκα**, μικρή οχυρή βραχονησίδα στο στόμιο του φυσικού λιμένα της Ελούντας, αποτελεί ένα μνημειακό και ιστορικό παλίμψηστο που διασώζει σημαντικά αρχιτεκτονικά κατάλοιπα της Ενετικής και Οθωμανικής περιόδου και ανήκει στα μνημεία που κατά τον 20ο αι. χρησιμοποιήθηκαν ως τόποι εγκλεισμού. Το νησί κατοικήθηκε αδιάλειπτα από τα τέλη του 16ου αι. έως τα μέσα του 20ου αι. αποκτώντας διαφορετικές ταυτότητες. Σήμερα, εγγράφεται σε μία περιοχή με ιδιαίτερη τουριστική ανάπτυξη και έχει αναδειχθεί σε έναν από τους πλέον επισκέψιμους αρχαιολογικούς χώρους της Κρήτης. Ως πεδίο έρευνας της διπλωματικής μου εργασίας επιλέγω , λοιπόν, το νησί Σπιναλόγκα : έναν τόπο μνήμης, ένα παλίμψηστο χρονικοτήτων και βιωμάτων, οι μνήμες του οποίου πιστεύω ότι πρέπει να διασωθούν και να αναδειχθούν. Προς την κατεύθυνση αυτή σχεδίασα ένα **χώρο μνήμης - μουσείο** μικρής κλίμακας αφιερωμένο στις διάφορες χρονικότητες της Σπιναλόγκας, απέναντι από το νησί, έτσι ώστε να υπάρχει και η άμεση οπτική σύνδεση με αυτό, **στον οικισμό Πλάκα**. Ενας χώρος όπου εκθέματα και κτιριακό κέλυφος συνδιαλέγονται άμεσα με στόχο την ισχυροποίηση του βιώματος και την πλήρη κατανόηση της ιστορίας του νησιού, πριν μεταβεί ο επισκέπτης -γνωρίζοντας πλέον την ιστορία του- με το καΐκι στο ίδιο το νησί. Παράλληλα, το μουσείο θα λειτουργεί και ως πληροφοριακό κέντρο, για άτομα τα οποία δεν έχουν τη δυνατότητα να επισκεφθούν το ίδιο το νησί (άτομα με κινητικά προβλήματα, προβλήματα όρασης, κλπ.), όπως θα προσφέρεται και για εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά όλων των ηλικιών. Βασικός σχεδιαστικός στόχος ήταν το κτίριο να εντάσσεται αρμονικά στο περιβάλλον και να σχετίζεται με αυτό (***ένταξη***), διατηρώντας όμως και μια έντονα συμβολική γλώσσα (***ένταση***). Με την πλήρη πληροφόρηση και κατανόηση της μακραίωνης ιστορίας της Σπιναλόγκας, η επίσκεψη στο ίδιο το νησί δύναται πλέον να αποκτήσει μια άλλη δυναμική, ένα βαθύτερο νόημα, μια ιδιαίτερη φόρτιση.

ABSTRACT

Spinalonga, a small fortified islet at the gulf of Elounda, is a monumental and historical palimpsest that preserves significant architectural remains of the Venetian and Ottoman period and during the 20th c. it was used as a place of lepers confinement. The island was inhabited continuously from the late 16th c. till mid 20th c. obtaining different identities. Today, placed in a high touristic area, it has become one of the most visited archaeological sites in Crete. As a field of research for my diploma project I choose the small fortified islet of Spinalonga; a place of memory, a monumental and historical palimpsest, the memories/history of which deserves to be preserved and spread. To this end, I designed a **Memorial Museum** dedicated to the different temporalities of Spinalonga, facing the island, **at Plaka's settlement**, in order to ensure a direct visual connection to it. A place where exhibits and building interact with each other achieving the intensity of the experience and the better understanding of the history of the island, before the visitor gets the sailboat to Spinalonga. At the same time, the museum will act as an information center for people who are unable to visit the island itself (disabled, visually impaired, etc.). Educational programs for children of all ages could also take place. A key design goal was the harmonic integration and correlation of the building to the existing environment (***integration***), while at the same time maintaining a symbolic architectural expression (***intensity***). The comprehensive information and understanding of the long history of Spinalonga, could add to the visit to the islet itself a different dynamic, a deeper meaning, a special charge.

ΕΝΟΤΗΤΑ _ Α :
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ
1.1 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕΛΕΤΗΣ - ΑΦΟΡΜΗ - ΣΚΟΠΟΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Αντικείμενο μελέτης_

ΠΕΔΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ :
Νήσος ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ > Ελούντα > Δήμος Αγίου Νικολάου > Ν. Λασιθίου > Κρήτη > Ελλάδα
Γεωγραφικό Μήκος : 25°44'17" | Γεωγραφικό Πλάτος : 35°17'51"

Η Σπιναλόγκα, μικρή οχυρή βραχονησίδα στο στόμιο του φυσικού λιμένα της Ελούντας, αποτελεί ένα μνημειακό και ιστορικό παλίμψηστο που διασώζει σημαντικά αρχιτεκτονικά κατάλοιπα της Ενετικής και Οθωμανικής περιόδου και ανήκει στα μνημεία που κατά τον 20ο αιώνα χρησιμοποιήθηκαν ως τόποι εγκλεισμού. Το νησί κατοικήθηκε αδιάλειπτα από τα τέλη του 16ου αι. έως τα μέσα του 20ου αι. αποκτώντας διαφορετικές ταυτότητες. Σήμερα, εγγράφεται σε μία περιοχή με ιδιαίτερη τουριστική ανάπτυξη και έχει αναδειχθεί σε έναν από τους πλέον επισκέψιμους αρχαιολογικούς χώρους της Κρήτης. [Μοσχοβη 2008 .α]

Στη θεωρητική ερευνητική μου εργασία *"Σπιναλόγκα_ συν τω χρόνω : Τόπος | Μνήμη"* [1] μέσω μιας εννοιολογικής και φαινομενολογικής ανάγνωση του Τόπου, μελέτησα τη νήσο Σπιναλόγκα ως κομμάτι της μνήμης και της ιστορικότητας του λαού μας, καλύπτοντας ερμηνευτικά το σύνολο της Ιστορίας του Τόπου. Εξάρεται η σημασία ενός συνολικότερου τρόπου αντιμετώπισης του χώρου με μια πιο ολιστική ερμηνεία του φαινομένου σε χωρικό/υλικό και άυλο/συμβολικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, εστίασα στη διερεύνηση της σχέσης σημαίνοντος-σημαινόμενου στον εν λόγω τόπο ανά τις εποχές, σε συσχέτιση με την εκάστοτε εγγραφή του στη συλλογική μνήμη και κατ'επέκταση με την εκάστοτε στάση της κοινωνίας και της πολιτείας ως προς τον τόπο - μνημείο (διαχείριση του μνημείου). Στο πλαίσιο της εργασίας μου, ως σημαίνον ορίζεται η υλική οντότητα της Σπιναλόγκας και ως σημαινόμενο η άυλη οντότητά της, ενώ ως μέσο για την ερμηνεία του σημαίνοντος χρησιμοποιούνται ιστορικές αφηγήσεις από περιηγητές, μαρτυρίες ανθρώπων που έζησαν τα γεγονότα (βιωμένη μνήμη) αλλά και προσωπικές αφηγήσεις ανθρώπων που τους μεταφέρθηκαν οι μνήμες από την προηγούμενη γενιά(μετα-μνήμη), αρχειακό υλικό, έγγραφα, άρθρα και δημοσιεύσεις εποχής, περιγραφές από λογοτεχνικά βιβλία και ποιήματα, σχετικά ντοκυμαντέρ και ταινίες, καθώς και συζητήσεις με ειδικούς επιστήμονες και ερευνητές.

Στη συνέχεια **στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας *"Σπιναλόγκα_Ισχυροποιώντας τη μνήμη"* ,** σχεδίασα ένα **χώρο μνήμης - μουσείο** μικρής κλίμακας αφιερωμένο στις διάφορες χρονικότητες της Σπιναλόγκας, απέναντι από το νησί, **στον οικισμό Πλάκα**, θέτοντας ως στόχο τη διασωση, την ισχυροποιήση κ ανάδειξη των μνημών της. Ενας χώρος όπου εκθέματα και κτιριακό κέλυφος συνδιαλέγονται άμεσα με στόχο την ισχυροποίηση του βιώματος και την πλήρη κατανόηση της ιστορίας του νησιού, πριν μεταβεί ο επισκέπτης -γνωρίζοντας πλέον την ιστορία του- με το καΐκι στο ίδιο το νησί. Παράλληλα, το μουσείο θα λειτουργεί και ως πληροφοριακό κέντρο, για άτομα τα οποία δεν έχουν τη δυνατότητα να επισκεφθούν το ίδιο το νησί (άτομα με κινητικά προβλήματα, προβλήματα όρασης, κλπ.), όπως θα προσφέρεται και για εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά όλων των ηλικιών. Βασικός σχεδιαστικός στόχος ήταν το κτίριο να εντάσσεται αρμονικά στο περιβάλλον και να σχετίζεται με αυτό (***ένταξη***), διατηρώντας όμως και μια έντονα συμβολική γλώσσα (***ένταση***).

*1. βλ. Λαγουδάκη, Β-Ν (2016), **"Σπιναλόγκα_ συν τω χρόνω : Τόπος | Μνήμη",** (επιβλ.Ν.Τερζόγλου). Αθήνα: Διάλεξη Σχολή Αρχιτ.Μηχ/κών Ε.Μ.Π.*

Αφορμή και σκοπός της έρευνας_

Το προσωπικό ενδιαφέρον για την περίπτωση της νήσου Σπιναλόγκας είχε ως έναυσμα την προ λίγων ετών επίσκεψή μου στην περιοχή. Προσεγγίζοντας το νησί με το καϊκι από τον οικισμό Πλάκα -ακριβώς απέναντι της νησίδας- και στη συνέχεια μένοντας και "εξερευνώντας" για αρκετές ώρες τον οργανωμένο πλέον αρχαιολογικό χώρο της νησίδας, συνειδητοποίησα ότι **το πλήθος των μνημών που φέρει ο τόπος δε γίνεται αντιληπτό.** Πόσω μάλλον σε ξένους επισκέπτες, που επαφίενται στις ελλιπέστατες και υποκειμενικές -πλην ευφάνταστες- αφηγήσεις των ξεναγών. Πιστεύω, λοιπόν, -και αυτό θα αποτελέσει και τη βασική υπόθεση εργασίας- ότι ο τόπος από μόνος του συχνά "δεν αρκεί". Η ενδελεχής γνώση της Ιστορίας και των Μνημών του επισκεπτόμενου Τόπου δύναται να συμβάλλει καθοριστικά, ώστε να αποκομίσουμε τα μέγιστα από την επίσκεψή μας σε αυτόν, να επιτελεστούν οι απαραίτητες ψυχολογικές λειτουργίες του προσανατολισμού και της ταύτισης με τον Τόπο, μια ολοκληρωμένη βίωση του χώρου και του χαρακτήρα του. Ο τόπος από μόνος του δεν αρκεί , γιατί έτσι μένουμε μόνο στην υλική οντότητά του, ενώ και η άυλη οντότητά του μπορεί να μας διδάξει, συχνά, πολλά περισσότερα. **Με την πλήρη πληροφόρηση και κατανόηση της μακραίωνης ιστορίας της Σπιναλόγκας, η επίσκεψη στο ίδιο το νησί δύναται να αποκτήσει μια άλλη δυναμική, ένα βαθύτερο νόημα, μια ιδιαίτερη φόρτιση.**

Το ενδιαφέρον μου για τη Σπιναλόγκα εντάθηκε όταν έλαβα περαιτέρω γνώση της ταραχώδους Ιστορίας της, όχι μόνο εν όσω ήταν φορέας κατοίκησης, αλλά και στη συνέχεια, μετά την απομάκρυνση των τελευταίων της "κατοίκων", των λεπρών. Θεωρώντας, λοιπόν, άξια προς μελέτη και διερεύνηση, τα στάδια επώασης της στάσης της κοινωνίας και της πολιτείας ως προς την "οδυνηρή" μνήμη και κατ'επέκταση ως προς τον τόπο που αυτή έλαβε χώρα, στιγματίζοντάς τον, αποφάσισα να υλοποιήσω την παρούσα εργασία, στο πλαίσιο της Διάλεξής μου, ως μια συγκεντρωτική μελέτη της μακραίωνης Ιστορίας της Σπιναλόγκας, με πλήθος εννοιολογικών συσχετίσεων και αντιπαραβολών, και συλλογή συναφούς αρχειακού υλικού από πολλαπλές πηγές.

Παράλληλα, σκοπός της παρούσας μελέτης αποτελεί η **ανάδειξη της σημασίας της νήσου Σπιναλόγκας ως υλικό αλλά και ως άυλο πολιτιστικό μνημείο,** τόπος ιστορικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Κατ'επέκτασιν, τονίζεται η άμεση ανάγκη προστασίας και ανάδειξης του μοναδικού σε χαρακτήρα τόπου μνήμης της Σπιναλόγκας, με σκοπό τη διατήρηση της μνήμης, της ιστορίας και της ιστορικότητας του τόπου. Η ιστορικότητα του τόπου, οι μνήμες που αυτός έχει, οφείλουν να είναι ο άξονας ανάπτυξης. Ακόμα και όπου η μνήμη έχει απολεσθεί μπορεί να ανακτηθεί με τους κατάλληλους χειρισμούς.

Μεθοδολογία έρευνας_

Για το σκοπό αυτό, από τον Ιούνιο 2014 -οπότε και πραγματοποίησα την έρευνα πεδίου-, διενεργήθηκε ταυτόχρονη μελέτη πολλαπλών πηγών συναφών με την μακραίωνη ιστορία της Σπιναλόγκας, αλλά και γενικής βιβλιογραφίας γύρω από έννοιες που εντοπίζονται -σύμφωνα με την προσωπική μου ανάγνωση του Τόπου- σε αυτήν. Για δυο έτη μελέτησα την Ιστορία της Σπιναλόγκας, υπό πολλές και διαφορετικές σκοπιές, κινούμενη στα διαπερατά όρια της Αρχιτεκτονικής με άλλες επιστήμες για τον "άνθρωπο" και το "χώρο", με επιτόπια έρευνα, πλήθος πηγών πληροφόρησης και σε διαρκή επικοινωνία με ανθρώπους, που με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο, συσχετίστηκαν με το Νησί και τις μνήμες του. Το αποτέλεσμα ήταν η σύσταση ενός προσωπικού εννοιολογικού συστήματος, που αποτέλεσε τον άξονα διάρθρωσης των στοιχείων της ανάλυσης, κ στη συνέχεια μιας μεθόδου σχεδιασμού, όπως θα παρουσιαστούν στη συνέχεια.

ΕΝΟΤΗΤΑ _ Β :
2. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
2.1 ΙΣΤΟΡΙΑ | ΜΝΗΜΗ

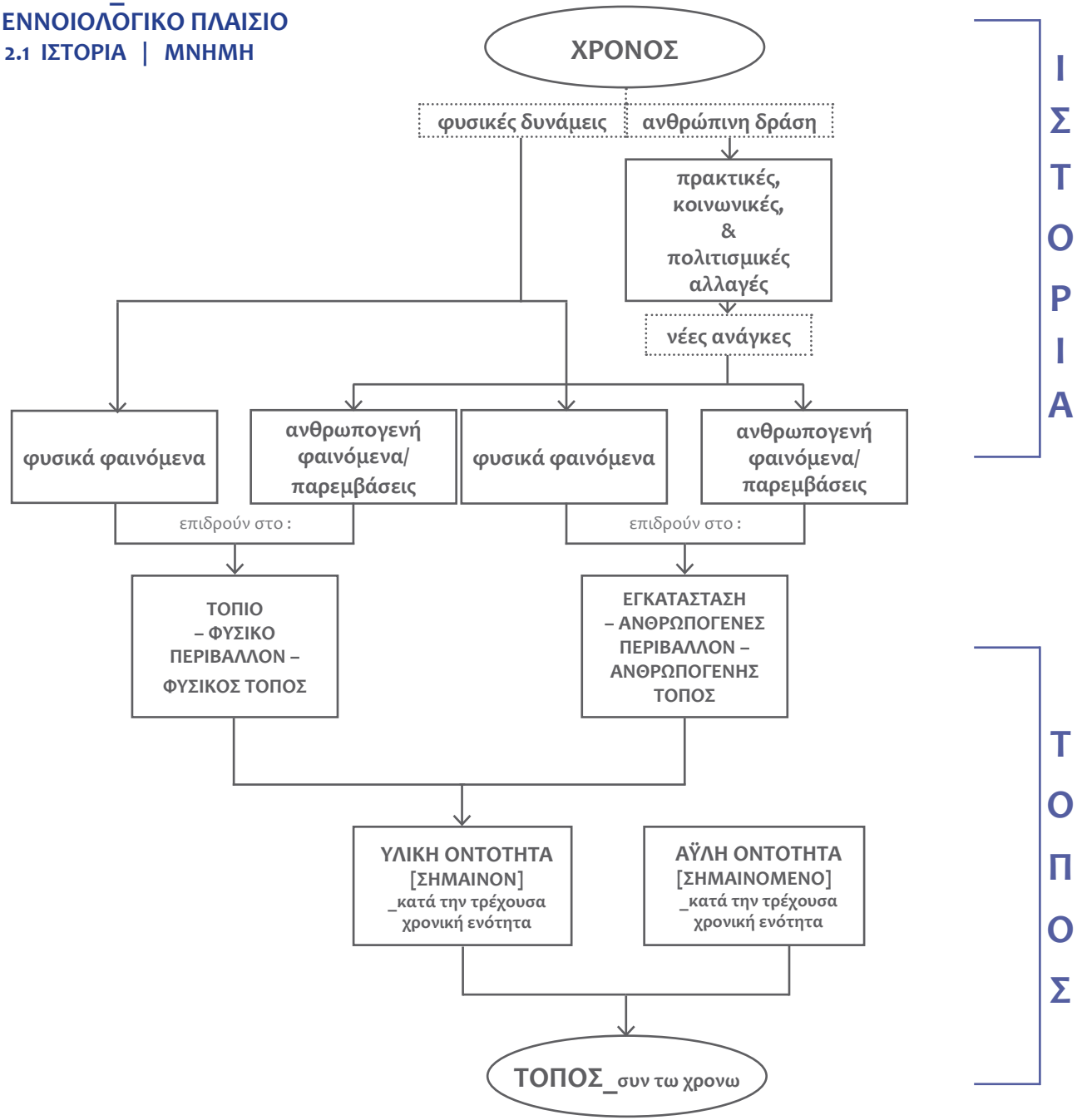

Χ Ρ Ο Ν Ο Σ

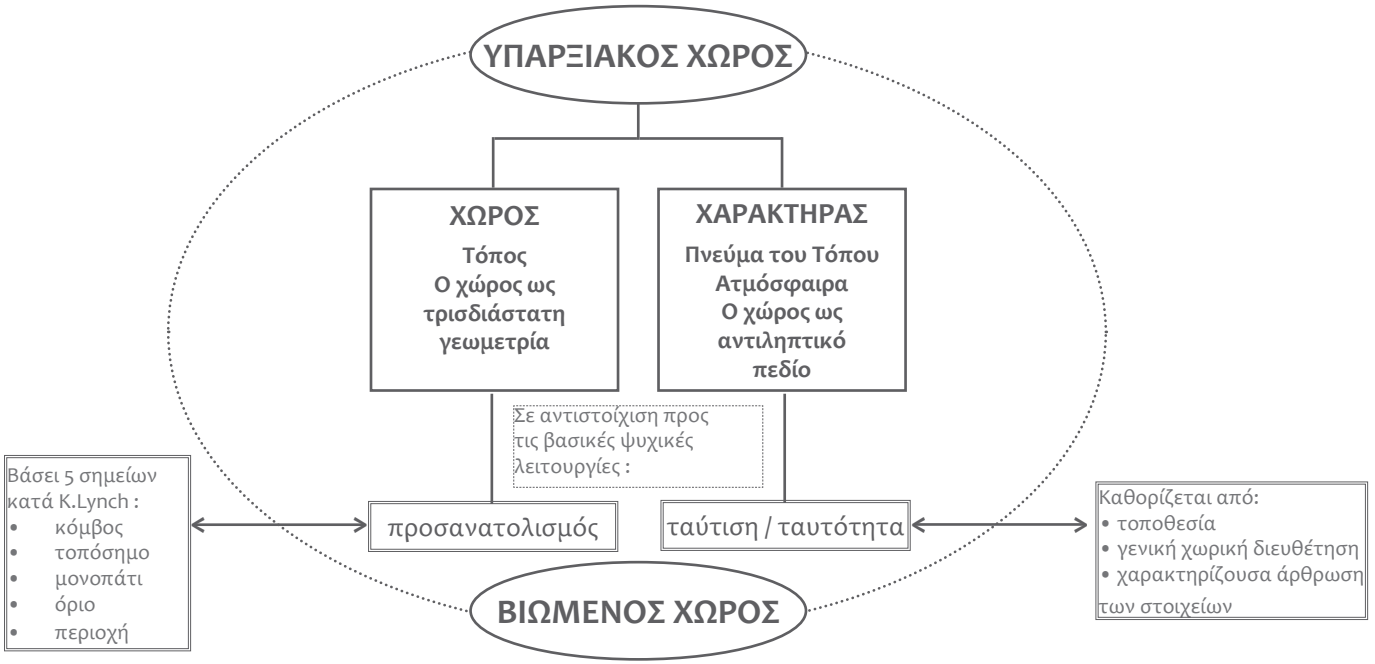

Ο ορισμός του "*Υπαρξιακού/Βιωμένου Χώρου*" κατά Chr.Norberg-Schulz στο "*Genius Loci: Το Πνεύμα του Τόπου. Για μια Φαινομενολογία της Αρχιτεκτονικής(μτφρ. Μ.Φραγκόπουλος). Αθήνα: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Ε.Μ.Π.*"

Ολα τα εννοιολογικά διαγράμματα που παρουσιάζονται στην παρούσα εργασία, τα πραγματοποίησα και τα χρησιμοποίησα, ως δομικό εργαλείο σχηματοποίησης και βέλτιστης κατανόησης των εννοιολογικών σχέσεων.

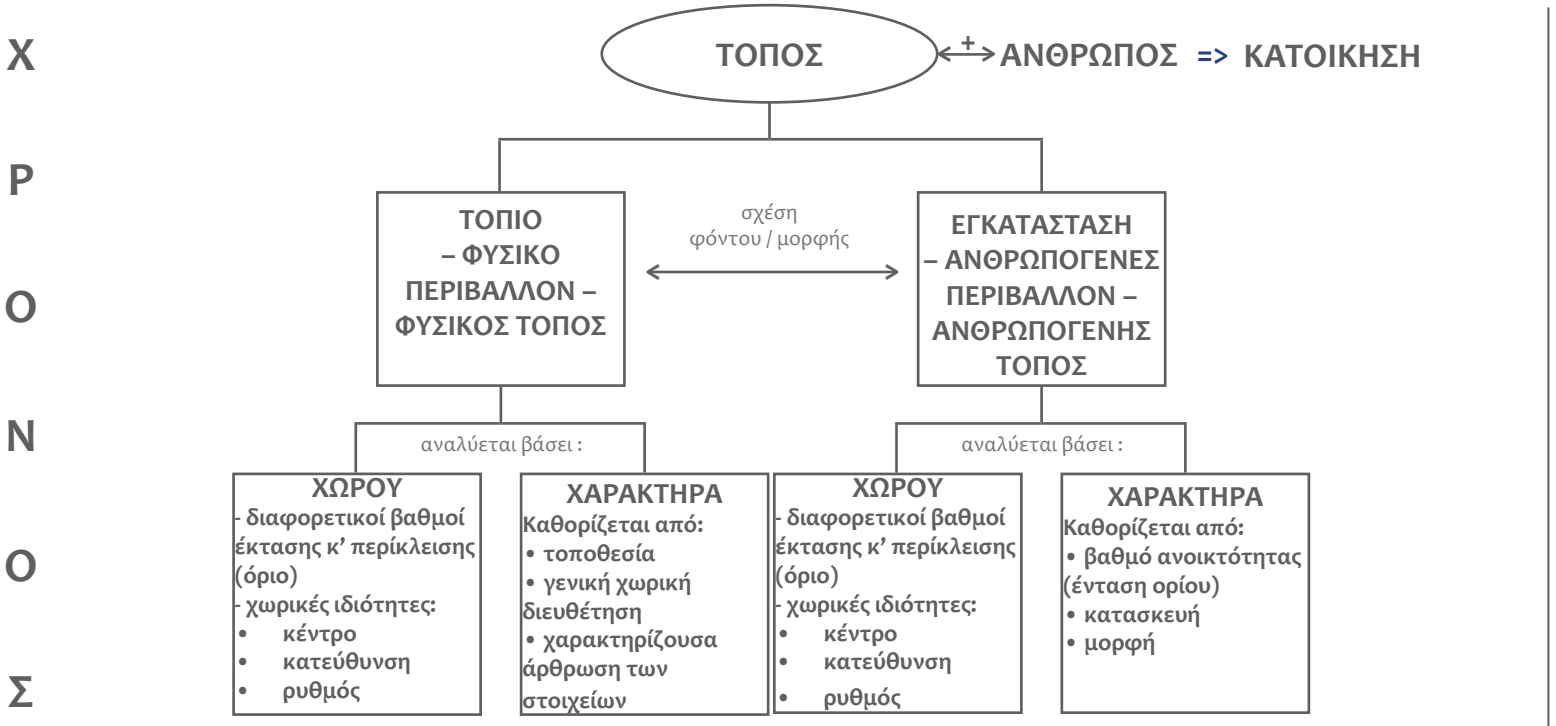

Ο *Τόπος* ως *Βιωμένος Χώρος* κατά Chr.Norberg-Schulz στο *"Genius Loci: Το Πνεύμα του Τόπου. Για μια Φαινομενολογία της Αρχιτεκτονικής(μτφρ. Μ.Φραγκόπουλος). Αθήνα: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Ε.Μ.Π."*

Στίγμα_

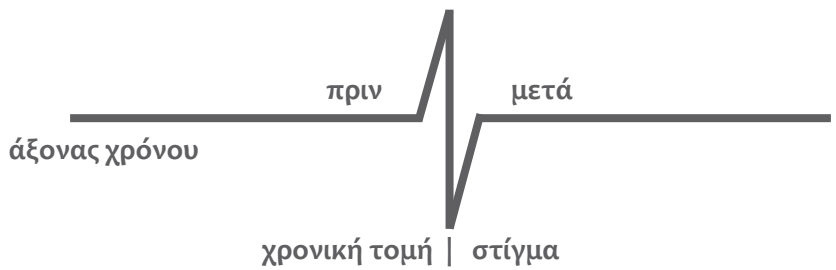

Ως "στίγμα" ορίζεται το αποτέλεσμα ενός γεγονότος στον Τόπο που εκδηλώθηκε, όταν αυτό κατορθώνει να μεταβάλλει την ταυτότητα του τόπου αυτού στη συλλογική συνείδηση και να τον καθιστά έναν Τόπο Μνήμης. Τότε ο Τόπος που αποτελεί και το φυσικό χώρο ανάκλησης του γεγονότος ορίζεται ως "στιγματισμένος". Η σημειακή ένταση που προκαλεί ο στιγματισμός στη γραμμική συνέχεια του χρόνου, ορίζει δυο απόλυτα διακριτές χρονικές περιόδους : την περίοδο ΠΡΙΝ και την περίοδο ΜΕΤΑ το γεγονός στιγματισμού.

Η συμβολική σημασία του στιγματισμού ποικίλλει ανάλογα με την ένταση του στίγματος και την προγενέστερη αναγνωρισιμότητα του χώρου στον οποίο εκδηλώθηκε. Το γεγονός του στιγματισμού νοείται ως ηθελημένο έργο του Ανθρώπου και όχι ως φυσική καταστροφή, καθώς μόνο τότε αποτελεί καταληκτική έκφραση μιας πολιτικής. Πρέπει να καταστεί σαφές ότι ούτε το μνημείο, ούτε το μήνυμα που εκπέμπει είναι κάτι που διαρκεί για πάντα. [ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ 2006 : 2-3]

Στην παρούσα μελέτη περίπτωσης για τη νήσο Σπιναλόγκα, ο Τόπος θα αναλυθεί ως εξής:

Τόπος _

- **Υλική οντότητα Τόπου : Φυσικό κ' Ανθρωπογενές τοπίο**

  Το φυσικό τοπίο και οι ανθρωπογενείς εγκαταστάσεις επι της νησίδας, αναλυόμενες τόσο ως προς την έννοια του "χώρου", όσο και του "χαρακτήρα". Στην παρούσα μελέτη, στην ενότητα ανάλυσης της υλικής οντότητας του Τόπου θα επιχειρηθεί η περαιτέρω εμβάθυνση και πιο εστιασμένη ανάγνωσή της, ως προς δύο από τις έννοιες που εμπεριέχει : το "παλίμψηστο" και το "όριο". Η υλική οντότητα του Τόπου τροποποιείται με την πάροδο του χρόνου, τόσο με φυσικό τρόπο (αναδιαμόρφωση του φυσικού, φυσική φθορά στο τεχνητό<ερείπιο>), όσο και μέσω των ανθρώπινων παρεμβάσεων, καθώς οι έκαστοτε εφήμεροι κάτοικοι του τόπου παρεμβαίνουν στο τοπίο και στις εγκαταστάσεις του, σε μια προσπάθεια να ενταχθούν, αλλά και κάποιες φορές να αντιταχθούν στο ήδη υπάρχον για να το προσαρμόσουν στις νέες ανάγκες τους. Δημιουργείται έτσι μια χωρο-χρονική διαστρωμάτωση ("χωρικό παλίμψηστο").

- **Αϋλη οντότητα Τόπου : Μνήμη**

  Η συμβολική του διάσταση, το νόημα του, η ιδιαίτερη φόρτιση που λαμβάνει εκ των γεγογότων που λαμβάνουν χώρα σε αυτόν, ως αποτέλεσμα της δράσης των ανθρώπων μέσω της κατοίκησης, καθώς και της δράσης των φυσικών δυνάμεων. Τροποποιείται με την πάροδο του χρόνου και οδηγεί σε διαφορετικές εγγραφές της άυλης οντότητας του τόπου στη συλλογική μνήμη ανά τις εποχές. Κατ'επέκταση, η δυναμική αυτή διαδικασία οδηγεί σε συγκεκριμένες συμπεριφορικές πρακτικές. Ετσι, μεταβάλλεται η στάση της κοινωνίας και της πολιτείας ως προς τον Τόπο, καθώς κ' η πολιτική διαχείρισής του. Η μνήμη αποτελεί καίριο στοιχείο συγκρότησης της ταυτότητας του ατόμου ως μέλους ενός ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.

  Καθορίζεται από:
  - ισχύουσες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες στον ιστορικό χρόνο κ' κυρίως στο παρόν
  - είδος διαδραματιζόμενων γεγονότων στο παρελθόν (θετική ή αρνητική χροιά)
  - χρονική απόσταση από τα συμβάντα
  - μέσον ερμηνείας

  Στην παρούσα μελέτη περίπτωσης για τη νήσο Σπιναλόγκα, η ερμηνεία θα πραγματοποιηθεί μέσω :
  ιστορικών αφηγήσεων από περιηγητές, μαρτυριών ανθρώπων που έζησαν τα γεγονότα (βιωμένη μνήμη) αλλά και προσωπικών αφηγήσεων ανθρώπων που τους μεταφέρθηκαν οι μνήμες από την προηγούμενη γενιά (μετα-μνήμη), αρχειακού υλικού, έγγραφων, άρθρων και δημοσιεύσεων εποχής, περιγραφών από λογοτεχνικά βιβλία και ποιήματα, σχετικού οπτικοακουστικού υλικού, καθώς και συζητήσεων με ειδικούς επιστήμονες και ερευνητές.

ΤΟΠΟΣ

ΣΗΜΑΙΝΟΝ
(κατά F.de Saussure)

- η μορφή που παίρνει το σημείο *(σημείο = υλική οντότητα που έχει αποκτήσει σημασία)*
- υλική μορφή του σημείου
- μορφή του σημείου
- περιέχον

ΥΛΙΚΗ ΟΝΤΟΤΗΤΑ
Ο χώρος ως τρισδιάστατη γεωμετρία

ΑΫΛΗ ΟΝΤΟΤΗΤΑ
Η συμβολική του διάσταση, το νόημα του, η ιδιαίτερη φόρτιση των γεγογότων που λαμβάνουν χώρα σε αυτόν ως αποτέλεσμα της δράσης των ανθρώπων μέσω της κατοίκησης, καθώς και της δράσης των φυσικών δυνάμεων.

ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟ
(κατά F.de Saussure)

- η έννοια που αναπαριστά το σημείο
- άυλη υπόσταση του σημείου
- περιεχόμενο

ΤΟΠΙΟ – ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΦΥΣΙΚΟΣ ΤΟΠΟΣ

σχέση φόντου / μορφής

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ – ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΗΣ ΤΟΠΟΣ

αναλύεται βάσει :

ΧΩΡΟΥ
- διαφορετικοί βαθμοί έκτασης κ' περίκλεισης *(όριο)*
- χωρικές ιδιότητες:
  - κέντρο
  - κατεύθυνση
  - ρυθμός

Σε αντιστοίχιση προς τις βασικές ψυχικές λειτουργίες :

προσανατολισμός

Βάσει 5 σημείων κατά K.Lynch :
- κόμβος
- τοπόσημο
- μονοπάτι
- όριο
- περιοχή

ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ
Καθορίζεται από:
- τοποθεσία
- γενική χωρική διευθέτηση
- χαρακτηρίζουσα άρθρωση των στοιχείων

ταύτιση / ταυτότητα

Καθορίζεται από:
- τοποθεσία
- γενική χωρική διευθέτηση
- χαρακτηρίζουσα άρθρωση των στοιχείων

αναλύεται βάσει :

ΧΩΡΟΥ
- διαφορετικοί βαθμοί έκτασης κ' περίκλεισης *(όριο)*
- χωρικές ιδιότητες:
  - κέντρο
  - κατεύθυνση
  - ρυθμός

Σε αντιστοίχιση προς τις βασικές ψυχικές λειτουργίες :

προσανατολισμός

Βάσει 5 σημείων κατά K.Lynch :
- κόμβος
- τοπόσημο
- μονοπάτι
- όριο
- περιοχή

ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ
Καθορίζεται από:
- βαθμό ανοικτότητας *(ένταση ορίου)*
- κατασκευή
- μορφή

ταύτιση / ταυτότητα

Καθορίζεται από:
- τοποθεσία
- γενική χωρική διευθέτηση
- χαρακτηρίζουσα άρθρωση των στοιχείων

ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ
Καθορίζεται από:
- ισχύουσες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες στον ιστορικό χρόνο κ' κυρίως στο παρόν
- είδος διαδραματιζόμενων γεγονότων στο παρελθόν (θετική ή αρνητική χροιά)
- χρονική απόσταση από τα συμβάντα
- μέσον ερμηνείας

ταύτιση / ταυτότητα

Χρόνος (παρελθόν - παρόν - μέλλον) :

Ο χρόνος αποτελεί μία θεμελιώδη οντότητα του Σύμπαντος όπως ο Χώρος, η Υλη, η Ενέργεια κλπ.
Πρόκειται για ένα μη χωρικό γραμμικό συνεχές που εκφράζει τη ροή της ύπαρξης και των γεγονότων από το παρελθόν στο μέλλον. Ο χρόνος είναι σχετικός γιατί το Σύνολο των πραγμάτων Είναι ταυτοχρόνως. Αυτό σημαίνει, ότι η στιγμή που γίνεται κάτι δεν είναι μια άλλη (απόλυτα) ξεχωριστή στιγμή στην εξέλιξη του Σύμπαντος, όπως θα ήταν αν το Σύμπαν δεν ήταν το ίδιο στο σύνολό του. Η στιγμή που γίνεται κάτι είναι ξεχωριστή σε σχέση με τα χρονικά διαστήματα των άλλων επιμέρους πραγμάτων. Τα ίδια τα πράγματα είναι τρόποι αλληλεπίδρασης και διασύνδεσης σε ευρύτερους χρόνους (χρονικά διαστήματα/χρονικές ενότητες), με αρχικά μέσα τους υλικούς φορείς. Συνεπώς, τα γεγονότα-συμβάντα-πράγματα υπάρχουν σαν μέρη-στιγμές ενός ευρύτερου Χρόνου, που αποτελεί το σύνολό τους (όλον). Ο Χρόνος, δηλαδή, είναι το άρθροισμα των επιμέρους χρονικών ενοτήτων, όπως αυτές διακρίνονται με βάση τη διασύνδεση και τη συνάφεια των γεγονότων.

Πώς επιδρά ο *Χρόνος* στον *Τόπο*

?

Επιλεχθέν εννοιολογικό σύστημα :

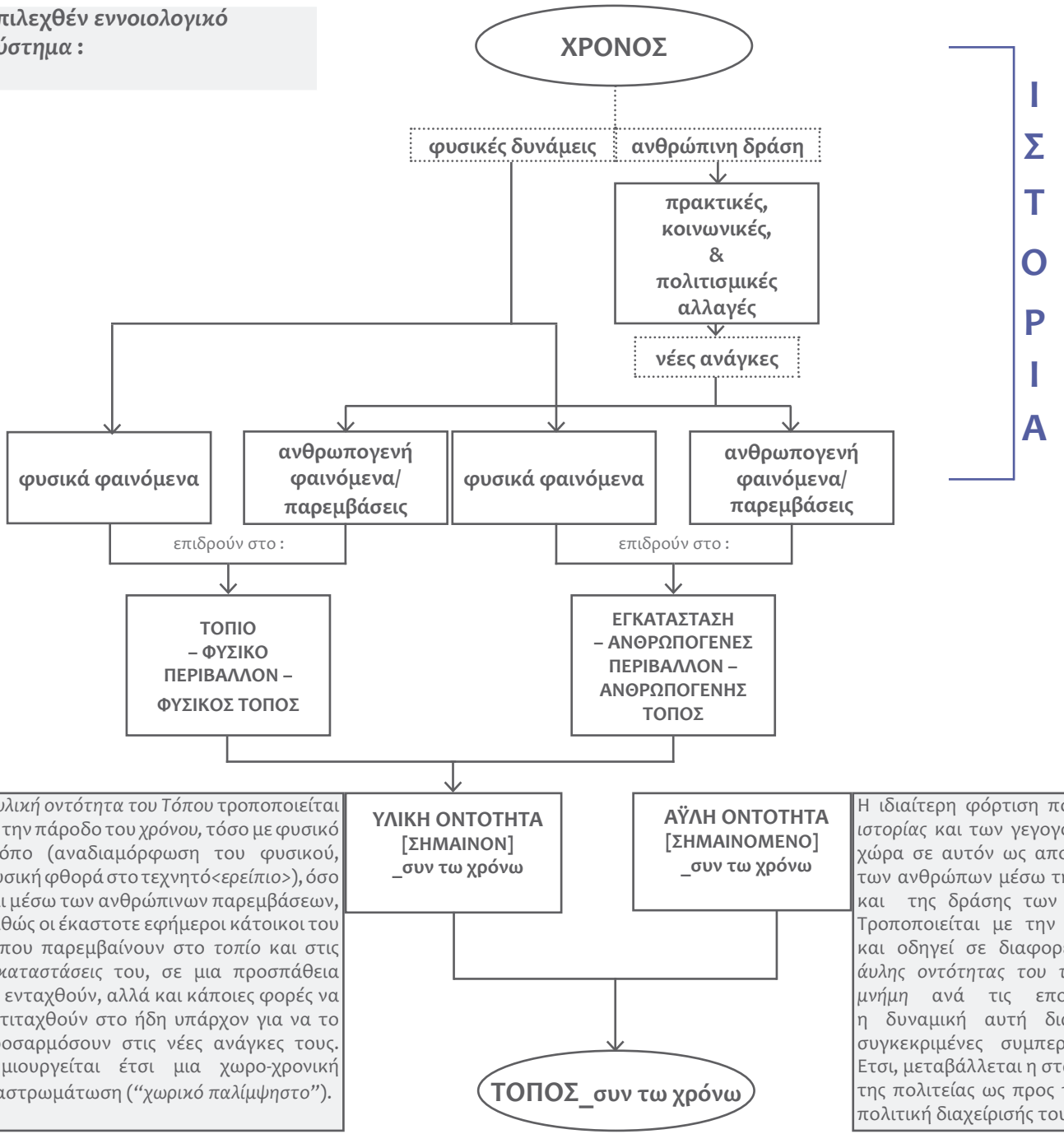

Η *υλική οντότητα του Τόπου* τροποποιείται με την πάροδο του χρόνου, τόσο με φυσικό τρόπο (αναδιαμόρφωση του φυσικού, φυσική φθορά στο τεχνητό<*ερείπιο*>), όσο και μέσω των ανθρώπινων παρεμβάσεων, καθώς οι έκαστοτε εφήμεροι κάτοικοι του τόπου παρεμβαίνουν στο *τοπίο* και στις *εγκαταστάσεις* του, σε μια προσπάθεια να ενταχθούν, αλλά και κάποιες φορές να αντιταχθούν στο ήδη υπάρχον για να το προσαρμόσουν στις νέες ανάγκες τους. Δημιουργείται έτσι μια χωρο-χρονική διαστρωμάτωση (*"χωρικό παλίμψηστο"*).

Η ιδιαίτερη φόρτιση που αποκτά μέσω της *ιστορίας* και των γεγογότων που λαμβάνουν χώρα σε αυτόν ως αποτέλεσμα της δράσης των ανθρώπων μέσω της *κατοίκησης*, καθώς και της δράσης των φυσικών δυνάμεων. Τροποποιείται με την πάροδο του χρόνου και οδηγεί σε διαφορετικές εγγραφές της *άυλης οντότητας του τόπου* στη *συλλογική μνήμη* ανά τις εποχές. Κατ'επέκταση, η δυναμική αυτή διαδικασία οδηγεί σε συγκεκριμένες συμπεριφορικές πρακτικές. Ετσι, μεταβάλλεται η στάση της κοινωνίας και της πολιτείας ως προς τον *Τόπο*, καθώς κ' η πολιτική διαχείρισής του.

Αν το "όλον" είναι ο "χρόνος" , τότε η "χρονική ενότητα" είναι ένα από τα "μέρη" που τον απαρτίζουν. Η Ιστορία ανάλογα με τη συνάφεια-συσχέτιση των γεγονότων που αφηγείται, συμβάλλει στη διαίρεση του Χρόνου σε Χρονικές ενότητες. Για τη μελέτη της Σπιναλόγκας ο καθορισμός των χρονικών ενοτήτων έχει οριστεί όπως προκύπτει από τη μελέτη της Ιστορίας της νησίδας και ακολούθως την κατηγοριοποίηση της χρονικής αφήγησης σε "εμπειρικούς" βασικές νοηματικές ενότητες.

Συγκεκριμένα, για τη μελέτη της Σπιναλόγκας, ορίζω ως Χρόνο, το άρθροισμα των 6 επιμέρους χρονικών ενοτήτων :

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΕΩΣ 1212 μ.Χ. (1400 π.Χ. - 1212 μ.Χ.) ,
ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑ (1212 μ.Χ. - 1715 μ.Χ.) ,
ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ (1715 μ.Χ. - 1898 μ.Χ.) ,
ΛΕΠΡΟΚΟΜΕΙΟ (1904 μ.Χ. - 1957 μ.Χ.) ,
ΕΡΗΜΩΣΗ (1957 μ.Χ. - 1973 μ.Χ.) ,
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ (1973 μ.Χ. - 2016[παρόν]) ,
όπως αυτές διακρίνονται με βάση τη διασύνδεση και τη συνάφεια των γεγονότων.

Τελικά, συμπληρωματικά αυτών και χάριν της συνεπέστερης ως προς το επιλεχθέν εννοιολογικό σύστημα ανάλυσης της Σπιναλόγκας, ως χρονικό διάστημα αρχής της ανάλυσης ορίστηκε η πρότερη της ανθρώπινης παρέμβασης κατάσταση της νησίδος ως ΤΟΠΙΟ ΕΝ ΓΕΝΕΙ - Η ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ ΩΣ ΤΟΠΙΟ ΧΩΡΙΣ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ (.... - 1400 π.Χ.)

Συνεπώς, το πλήθος των χρονικών ενοτήτων όπως διακρίνονται παραπάνω με την τελευταία παραδοχή είναι N=8 .

Συνοψίζοντας, οι 8 επιμέρους χρονικές ενότητες της Σπιναλόγκας για την παρούσα μελέτη έχουν ως εξής :

1. ΤΟΠΙΟ ΕΝ ΓΕΝΕΙ - Η ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ ΩΣ ΤΟΠΙΟ ΧΩΡΙΣ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ (.... - 1400 π.Χ.)
2. ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΕΩΣ 1212 μ.Χ. (1400 π.Χ. - 1212 μ.Χ.) ,
3. ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑ (1212 μ.Χ. - 1715 μ.Χ.) ,
4. ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ (1715 μ.Χ. - 1898 μ.Χ.) ,
5. ΛΕΠΡΟΚΟΜΕΙΟ (1904 μ.Χ. - 1957 μ.Χ.) ,
6. ΕΡΗΜΩΣΗ (1957 μ.Χ. - 1973 μ.Χ.) ,
7. ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ (1973 μ.Χ. - 2016 μ.Χ. [παρόν])

Διευκρινίσεις - Παραδοχές : Στη χρονική ενότητα ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ (1973 μ.Χ. - 2016 μ.Χ. [παρόν]) ως πέρας ορίζεται, στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης, το έτος ολοκλήρωσής της, δηλαδή το έτος 2016.

Για την εκάστοτε χρονική ενότητα :

ΤΟΠΟΣ

ΣΗΜΑΙΝΟΝ
(κατά F.de Saussure)
- η μορφή που παίρνει το σημείο *(σημείο = υλική οντότητα που έχει αποκτήσει σημασία)*
- υλική μορφή του σημείου
- μορφή του σημείου
- περιέχον

ΥΛΙΚΗ ΟΝΤΟΤΗΤΑ

Το *φυσικό τοπίο* και οι *ανθρωπογενείς εγκαταστάσεις* του, αναλυόμενες τόσο ως προς την έννοια του "*χώρου*", όσο και του "*χαρακτήρα*".

ΑΥΛΗ ΟΝΤΟΤΗΤΑ

Η συμβολική του διάσταση, το νόημα του, η ιδιαίτερη φόρτιση των γεγογότων που λαμβάνουν χώρα σε αυτόν ως αποτέλεσμα της δράσης των ανθρώπων μέσω της *κατοίκησης*, καθώς και της δράσης των *φυσικών δυνάμεων*.

ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟ
(κατά F.de Saussure)
- η *έννοια* που αναπαριστά το σημείο
- άυλη υπόσταση του σημείου
- περιεχόμενο

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

?

Για την εκάστοτε χρονική ενότητα :

ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ

ΣΗΜΑΙΝΟΝ
(κατά F.de Saussure)
- η μορφή που παίρνει το σημείο (σημείο = υλική οντότητα που έχει αποκτήσει σημασία)
- υλική μορφή του σημείου
- μορφή του σημείου
- περιέχον

ΥΛΙΚΗ ΟΝΤΟΤΗΤΑ

Το *φυσικό τοπίο* και οι *ανθρωπογενείς εγκαταστάσεις* επι της νησίδας, αναλυόμενες τόσο ως προς την έννοια του "*χώρου*", όσο και του "*χαρακτήρα*".

ΑΥΛΗ ΟΝΤΟΤΗΤΑ

Η συμβολική του διάσταση, το νόημα του, η ιδιαίτερη φόρτιση των γεγογότων που λαμβάνουν χώρα σε αυτόν ως αποτέλεσμα της δράσης των ανθρώπων μέσω της *κατοίκησης*, καθώς και της δράσης των *φυσικών δυνάμεων*.

ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟ
(κατά F.de Saussure)
- η *έννοια* που αναπαριστά το σημείο
- άυλη υπόσταση του σημείου
- περιεχόμενο

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

μέσω :

ιστορικών αφηγήσεων από περιηγητές, μαρτυριών ανθρώπων που έζησαν τα γεγονότα (*βιωμένη μνήμη*) αλλά και προσωπικών αφηγήσεων ανθρώπων που τους μεταφέρθηκαν οι μνήμες από την προηγούμενη γενιά (*μετα-μνήμη*), αρχειακού υλικού, έγγραφων, άρθρων και δημοσιεύσεων εποχής, περιγραφών από λογοτεχνικά βιβλία και ποιήματα, σχετικού οπτικοακουστικού υλικού, καθώς και συζητήσεων με ειδικούς επιστήμονες και ερευνητές.

Επιλεχθέν εννοιολογικό σύστημα για τη μελέτη περίπτωσης Σπιναλόγκα :

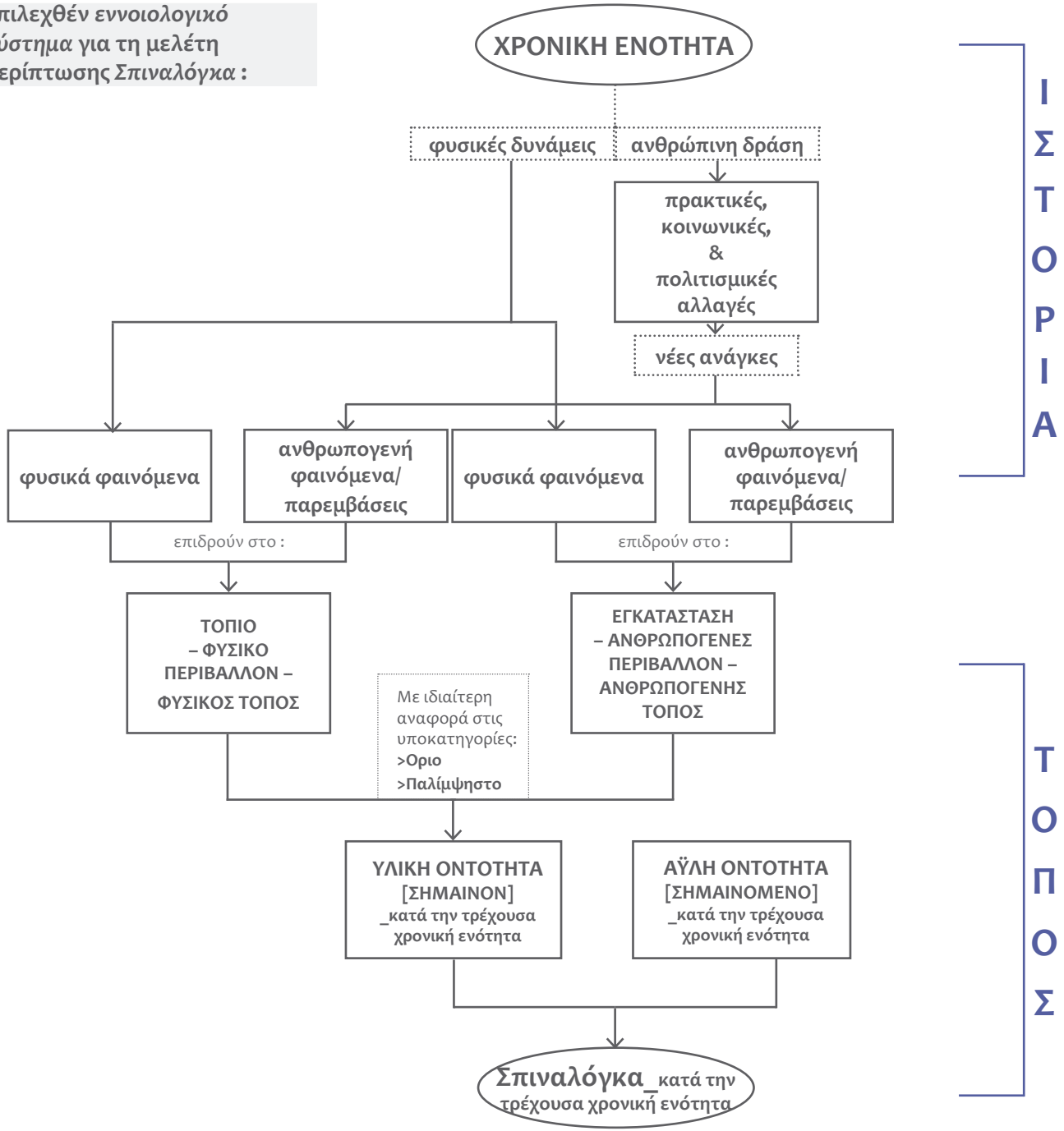

Τόπος_
συν τω χρόνω

ΧΡΟΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Ιστορία_

Τόπος_

- υλική οντότητα: Φυσικό κ' Ανθρωπογενές τοπίο
- άυλη οντότητα : Μνήμη_

x N

N: πλήθος χρονικών ενοτήτων

Σπιναλόγκα_
συν τω χρόνω

ΧΡΟΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Ιστορία_

Τόπος_

- υλική οντότητα: Φυσικό κ' Ανθρωπογενές τοπίο
  - *>Οριο*
  - *>Παλίμψηστο*
- άυλη οντότητα : Μνήμη_

x 6

- **ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΕΩΣ 1212 μ.Χ. (1400 π.Χ. - 1212 μ.Χ.)**
- **ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑ (1212 - 1715 μ.Χ.)**
- **ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ (1715 - 1898 μ.Χ.)**
- **ΛΕΠΡΟΚΟΜΕΙΟ (1904 - 1957 μ.Χ.)**
- **ΕΡΗΜΩΣΗ (1957 - 1973 μ.Χ.)**
- **ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ (1973 - 2016 μ.Χ.)**

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ + ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑ + ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ + ΛΕΠΡΟΚΟΜΕΙΟ + ΕΡΗΜΩΣΗ + ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

=

ΧΡΟΝΟΣ ΓΙΑ ΝΗΣΟ ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ

2.3 ΧΩΡΙΚΟ ΠΑΛΙΜΨΗΣΤΟ

Από το *"κειμενικό παλίμψηστο"* στο *"χωρικό παλίμψηστο"*

Σύμφωνα με το θεωρητικό πλαίσιο της *"υπερβατικής κειμενικότητας" (transcendance textuelle)* του Gérard Genette και με μια μεταφορά/δάνειο του όρου *"παλίμψηστο"* στη μελέτη του Τόπου, θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε τον όρο *"χωρικό παλίμψηστο"* για την απόδοση του χωρικού φαινομένου της αλληλοεπικάλυψης, με την πάροδο του χρόνου, διαδοχικών παρεμβάσεων στο χώρο από τα εκάστοτε δρώντα υποκείμενα.
Η *υλική οντότητα* του *Τόπου* τροποποιείται με την πάροδο του *χρόνου*, τόσο με φυσικό τρόπο (αναδιαμόρφωση του φυσικού, φυσική φθορά στο τεχνητό *<ερείπιο>*), όσο και μέσω των ανθρώπινων παρεμβάσεων, καθώς οι έκαστοτε εφήμεροι κάτοικοι του τόπου παρεμβαίνουν στο τοπίο και στις εγκαταστάσεις του, σε μια προσπάθεια να εν-ταχθούν, αλλά και κάποιες φορές να αντι-ταχθούν στο ήδη υπάρχον για να τα προσαρμόσουν στις νέες ανάγκες τους. Δημιουργείται έτσι μια χωρο-χρονική διαστρωμάτωση ("χωρικό παλίμψηστο"), που δύναται να μελετηθεί ως ένα κείμενο επάλληλων γραφών.

Είναι σημαντικό μελετώντας τον *Τόπο* να κατανοήσουμε πώς **οι δυναμικές σχέσεις των ανθρωπίνων συγκεντρώσεων ποικίλουν συν τω χρόνω και πώς αυτές οι παραλλαγές επιδρούν στο σώμα του Τόπου και ανακλούν τις αλλαγές στην χωρική οργάνωση καθώς και στην οργάνωση της παραγωγής και την ολότητας της κοινωνίας.**

Αυτό ακριβώς επιδιώκεται και από την παρούσα μελέτη για τη Σπιναλόγκα όπου θα επιχειρήσουμε, μια ανάγνωση του Τόπου ως υπερβατικό κείμενο-παλίμψηστο, διατρέχοντας τον άξονα του χρόνου, με ενδιάμεσες στάσεις σε περιόδους-σταθμούς :

1. ΤΟΠΙΟ ΕΝ ΓΕΝΕΙ - Η ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ ΩΣ ΤΟΠΙΟ ΧΩΡΙΣ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ (.... - 1400 π.Χ.)
2. ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΕΩΣ 1212 μ.Χ.(1400 π.Χ. - 1212 μ.Χ.) ,
3. ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑ (1212 μ.Χ. - 1715 μ.Χ.) ,
4. ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ (1715 μ.Χ. - 1898 μ.Χ.) ,
5. ΛΕΠΡΟΚΟΜΕΙΟ (1904 μ.Χ. - 1957 μ.Χ.) ,
6. ΕΡΗΜΩΣΗ (1957 μ.Χ. - 1973 μ.Χ.) ,
7. ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ (1973 μ.Χ. - 2016 μ.Χ. [παρόν])

Στόχος του παρόντος εγχειρήματος είναι η ανίχνευση των γενεσιουργών δυνάμεων της πρώτης εγκατάστασης στην περιοχή καθώς και των μετέπειτα μορφοποιητικών παραγόντων που υπήρξαν καθοριστικοί για την ανά περίοδο οργάνωσή της αλλά και για τη συνολική ανάπτυξή της. Παράλληλα μελετάται το πώς σταδιακά σχηματίζεται η συλλογική μνήμη και πώς αυτή αντιδρά ή αφομοιώνει τα στοιχεία των επόμενων περιόδων.

Κειμενικό Παλίμψηστο

στη Λογοτεχνία μέσω της
" υ π ε ρ β α τ ι κ ή ς κειμενικότητας"
κατά τον G.Genette, διακρίνοντας 5 τύπους:

Α. Διακειμενικότητα (intertextuality) : η άμεση σχέση συνύπαρξης δύο ή περισσότερων έργων μέσω της παράθεσης με πρόδηλο τρόπο.

Β. Παρα-κείμενο (paratext) : έμμεση ενσωμάτωση του Α μέσω δευτερευόντων στοιχείων, που βρίσκονται σε λιγότερο άμεση σχέση με το κυρίως κείμενο Β, (όπως μέσω του τίτλου του, του υπότιτλου, των προλόγων, των επιλόγων, του εξώφυλλού του), αλλά με αρκετή ευκολία ο αναγνώστης μπορεί να αντιληφθεί τον υπαινιγμό-αναφορά στο Α.

Γ. Μετακειμενικότητα (metatextuality) : Ενώνει ένα δεδομένο κείμενο Β με ένα άλλο Α, για το οποίο μιλά και κάνει έμμεσους σχολιασμούς χωρίς απαραιτήτως να το αναφέρει.

Δ. Υπερκειμενικότητα (hypertextuality) : Είναι η σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ ενός κειμένου Β (το οποίο ονομάζουμε hypertext- υπερκείμενο) και ενός κειμένου Α (το οποίο ονομάζουμε hypotext - υπο- κείμενο). Σ' αυτήν την περίπτωση μέσα από το κείμενο Β γίνεται μια διαφορετική προσέγγιση του κειμένου Α. Το κείμενο Β εμβολίζεται μέσα στο κείμενο Α με τρόπο όμως που δεν αποτελεί σχολιασμό.

Ε. Αρχικειμενικότητα (architextuality) : Πρόκειται για μια σχέση η οποία είναι εντελώς «σιωπηλή» και διαρθρωμένη περισσότερο από μια παρακείμενη αναφορά, η οποία μπορεί να είναι κάποιος τίτλος ή κάποιος υπότιτλος. Είναι ο πιο θεωρητικός-αφηρημένος τύπος από όλους τους άλλους. Δηλώνει το είδος στο οποίο ανήκει το έργο-πολλές φορές χωρίς να ανταποκρίνεται πραγματικά σε οποιαδήποτε κατηγοριοποίηση. Η αντίληψη του "είδους" προσανατολίζει και προσδιορίζει τον ορίζοντα αναμονής του αναγνώστη και άρα τη πρόσληψη του έργου.

Χωρικό Παλίμψηστο

στην Αρχιτεκτονική μέσω του χωρικού φαινομένου της **αλληλοεπικάλυψης,** με την πάροδο του χρόνου, **διαδοχικών παρεμβάσεων στο χώρο** από τα εκάστοτε δρώντα υποκείμενα.

Διακρίνονται 5 τύποι κατ'αντιστοιχία με την τυπολόγηση του G.Genette για το "*κειμενικό παλίμψηστο*" :

Α. Παρά-θεση : η άμεση σχέση συνύπαρξης δύο ή περισσότερων έργων διαφορετικής χρονολόγησης κατασκευής, μέσω της παράθεσης με πρόδηλο τρόπο.

Β. Πρόσ-θεση : ενσωμάτωση μεταγενέστερων στοιχείων του Β ως προσθήκη στο προγενέστερο Α. Αλλοτε ο παρατηρητής μπορεί να αντιληφθεί με ευκολία τη διάκριση των στοιχείων με βάση τη χρονολόγηση της κατασκευής τους και άλλοτε δεν είναι τόσο εμφανή τα σημεία συγκερασμού.

Γ. Κενή θέση / Απ-ουσία : Το χωρικό κενό που άφησε το Α λόγω φυσικής ή ανθρωπογενούς φθοράς του, ως ενθύμιση της απ-ουσίας του ή λήθης της παρ-ουσίας του στο παρόν.

Δ. Εν-θεση : Επανανοηματοδότηση του προϋπάρχοντος κελύφους Α σε σύμπνοια με τις νέες συνθήκες. Το αντικείμενο Α παραμένει το ίδιο ως μορφή (σημαίνον), τροποποιείται όμως η λειτουργία του ή η σημασία του για το κοινωνικό σύνολο (σημαινόμενο).

Ε. Αντι-παρά-θεση : Συμπλήρωση του χωρικού κενού που άφησε το Α λόγω φυσικής ή ανθρωπογενούς φθοράς του, με μεταγενέστερη δομή Β, δίχως να εντοπίζονται πλεόν ίχνη της προεγενέστερης δομής Α.

2.4 ΟΡΙΟ

Ο "ορισμός" του *"ορίου"* -σχήμα οξύμωρο- θα μπορούσε δομικά να μεταφραστεί ως μια διαρκής διαλεκτική του "τί ορίζεται" και "από τί ορίζεται;" Ως έννοια εμπεριέχει μια δυαδικότητα : την αντιπαραβολή ενός "μέσα" με ένα "έξω", ενός "άλλου" σε σχέση με τον εαυτό μας κλπ.

Η έμφυτη δυαδικότητα του "ορίου" αποδίδεται και στη λεξιλογική απόδοση της έννοιας :

" σύνορο, {η νοητή συνήθως γραμμή που χωρίζει δύο συνεχόμενες επιφάνειες ή εκτάσεις}

σύνορο, {διαχωριστικό σημείο από το οποίο αρχίζει ή στο οποίο τελειώνει κάτι , και συχνά ξεκινά κάτι άλλο}

φραγμός, περιορισμός, {ανώτατο ή κατώτατο επιτρεπτό σημείο που δεν πρέπει να ξεπεραστεί}

ακρότατο σημείο, {το ακραίο σημείο μεταξύ δυο καταστάσεων} "

Στην παρούσα μελέτη περίπτωσης για τη νήσο Σπιναλόγκα, στην ενότητα ανάλυσης της υλικής οντότητας του Τόπου θα επιχειρηθεί η περαιτέρω εμβάθυνση και πιο εστιασμένη ανάγνωσή της, ως προς τις έννοιες "παλίμψηστο" και "όριο".
Συγκεκριμένα, η υποενότητα "όριο" περιλαμβάνει :

> Οριο :

Τυπολόγηση με βάση το χαρακτήρα του "ορίου" και μελέτη διαβάθμισης έντασης των διαφορετικών τύπων "ορίου" στη Σπιναλόγκα. Συγκεκριμένα διακρίνονται 3 τύποι "ορίου" στην παρούσα μελέτη :

- **Φυσικό-εν γένει όριο της Σπιναλόγκας ως "Νησί"**
- **Ανθρωπογενές-τεχνητό όριο υλικών κατασκευών**
- **Κοινωνικό όριο (κοινωνική απομόνωση)**

Η ένταση των ορίων -ως επι το πλείστον- εκείνων που θέτει ο Ανθρωπος, μεταβάλλεται ανά τις εποχές.

1

2

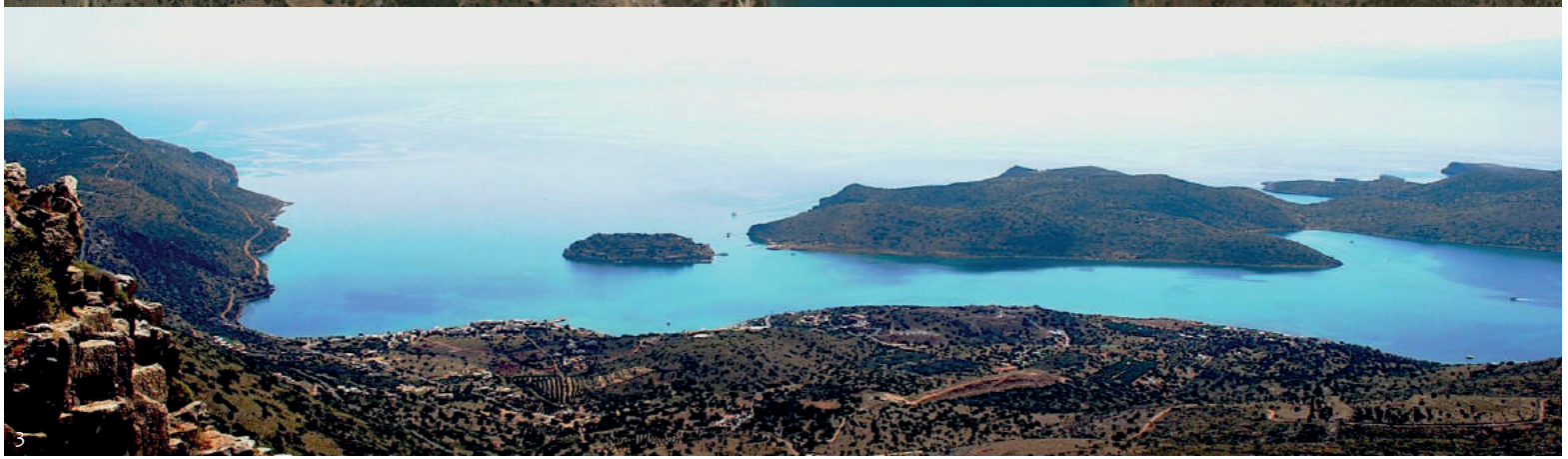

3

ΕΝΟΤΗΤΑ _ Γ : ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ _ ΝΗΣΟΣ ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ

3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑΣ

3.1 χρόνος : ΠΑΡΟΝ |

προσέγγιση : ΥΛΙΚΗ ΟΝΤΟΤΗΤΑ (σημαίνον)

3.1.1 ΘΕΣΗ

"Κάπου εκεί σε μια ακρογιαλιά του Μεραμπέλλου, στην λιμνοθάλασσα της Ελούντας, είναι ο παράδεισος της Κρητικής θάλασσας. Εκεί η στεριά επάνω στα χάδια της, άπλωσε το χέρι κι' αγκάλιασε ένα κομμάτι θάλασσα. Το 'κλεισε στοργικά στον κόρφο της, το κράτησε μακριά από τις φουρτούνες και τις τραμουντάνες και το 'καμε μια θάλασσα όμορφη, σαν τις θάλασσες που υπάρχουν μόνο στα τρυφερά όνειρα των ανθρώπων."

[Μακριδάκης Ανέστης, Ελούντα, Αμάλθεια, τ. Η', (1977), σ. 261]

<u>ΠΕΔΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ :</u>

Νήσος ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ > Ελούντα > Δήμος Αγίου Νικολάου > Ν. Λασιθίου > Κρήτη > Ελλάδα

Γεωγραφικό Μήκος : 25°44'17" | Γεωγραφικό Πλάτος : 35°17'51"

Π(max) x Μ(max) : 235 μ. x 435 μ. (κατά προσέγγιση)

έκταση : 85 στρέμ.

μέγιστο υψόμετρο : 53 μ.

Η Σπιναλόγκα αποτελεί μία νησίδα έκτασης 85 στρεμμάτων και μέγιστου υψόμετρου 53 μέτρων στο στόμιο του φυσικού λιμένα της Ελούντας του Νομού Λασιθίου Κρήτης.

Η υψομετρία του φυσικού γεωαναγλύφου της ευρύτερης περιοχής γύρω από τη Σπιναλόγκα, με αφετηρία τους πρόποδες του όρους Οξά, σε υψόμετρο 300μ., στο μέσον της διαδρομής μετάβασης από τον Αγιο Νικόλαο προς την Ελούντα, καταδύεται σταδιακά στη στάθμη της θάλασσας για μια απόσταση 6χ.μ. και αφού συναντήσει διαδοχικά τους οικισμούς Σχίσμα, Μαυρικιανό, Τσιφλίκι και Πλάκα, ανηφορίζει και πάλι προς τον οικισμό του Βρουχά, μέσα από μια οφιοειδή διαδρομή ανοικτού οπτικού πεδίου, για να προχωρήσει στη συνέχεια προς τους ορεινούς οικισμούς του Πάνω Μεραμπέλλου. Μια διαδρομή - επική διήγηση του φυσικού τοπίου, συνδυασμένη με τις συνέχειες και τις ασυνέχειες ενός πολύτροπου οικιστικού αποθέματος. Λόγω της γεωμορφολογίας της περιοχής -κόλπος Μεραμπέλλου, κόλπος Ελούντας, οροσειρά Δίκτη που περιβάλλει το Δήμο Αγίου Νικολάου, στην πορεία που ακολουθεί κανείς στον παραλιακό δρόμο δίνεται η αίσθηση ότι "αγκαλιάζει" τη νησίδα της Σπιναλόγκας, ότι σε στρέφει σε αυτήν.

Βρισκόμαστε, λοιπόν, στα Ανατολικά παράλια της νήσου Κρήτης, στον Νομό Λασιθίου, στην επαρχία Μεραμπέλλου, στο ΒΔ άκρο του ομώνυμου κόλπου, αγναντεύοντας τον φυσικό λιμένα που δημιουργείται μεταξύ του κυρίως κορμού της Κρήτης στα δυτικά, και της Χερσονήσου της Σπιναλόγκας προς τα ανατολικά. Η Χερσόνησος Σπιναλόγκα/Κολοκύθα είναι μια στενή και επιμήκης (πλάτος 2 και μήκος 5 χ.μ.) "γλώσσα γης", τραχιά, άγονη και έρημη. Συνδέεται με τον κυρίως κορμό της Κρήτης με έναν Ισθμό, στην θέση Πόρος.

Στο στρατηγικό σημείο ελέγχου της εισόδου του λιμένα ορθώνεται η βραχονησίδα της Σπιναλόγκας.

Πηγές εικόνων : εικ. 1 , 3 [Ζερβος, Μαλλιαρακη, Μαυρικακης, Μουντρακη & Σγουρος 2010 : 1,85], εικ.2 αεροφωτογραφία Google Earth.

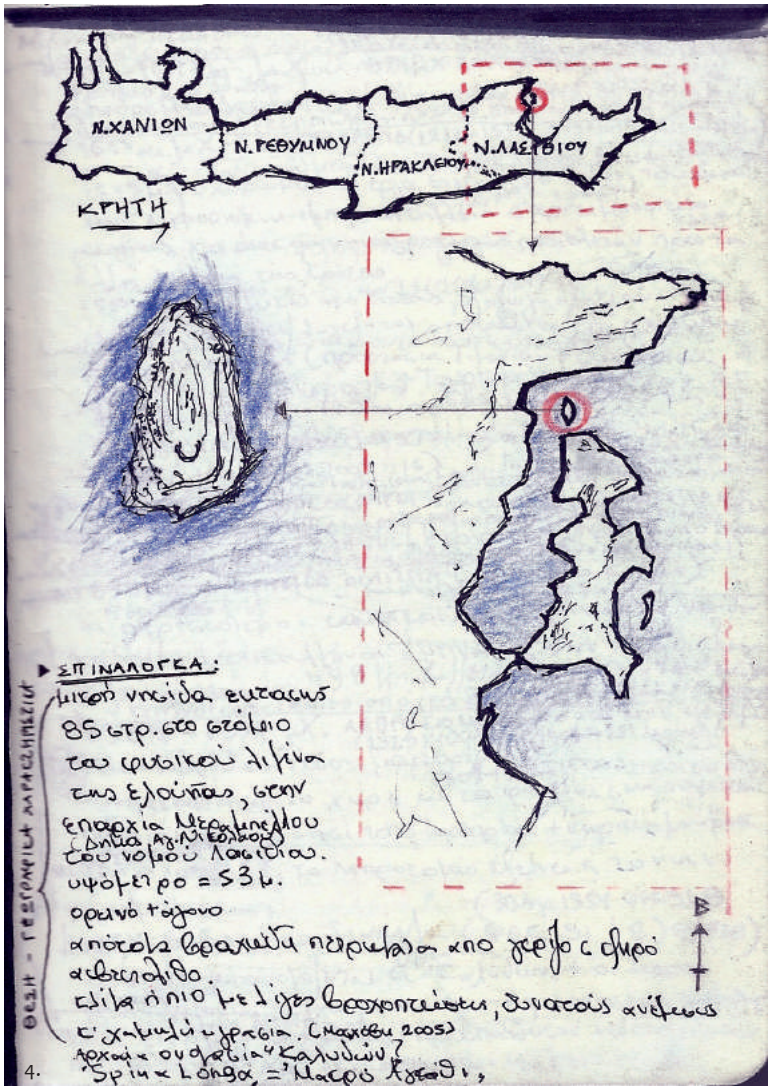
Ν.ΧΑΝΙΩΝ
Ν.ΡΕΘΥΜΝΟΥ
Ν.ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
Ν.ΛΑΣΙΘΙΟΥ
ΚΡΗΤΗ
ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ:
μικρό νησάκι ευτάκτως
85 στρ. στο σχήμα
του φυσικού λιμένα
της Ελούντας, στην
επαρχία Μεσελιμείου
(δήμος Αγ. Νικολάου)
του νομού Λασιθίου.
υψόμετρο = 53μ.
ορεινό τόξενο
απότομα βραχώδη πετρώματα από γρεβό σ' ήμερο
αβεβαιόθο.
εξίλα πιο μεγάλο βραχοπελάγη, δυνατοί ανέμοι
σ' χαμηλή υγρασία. (Μαρκόβη 2005)
Αρχαία ονομασία Καλυδών?
Spin x Longa = Μακρύ νησί,
Θέση - γεωγραφικά χαρακτηριστικά
Β

4.

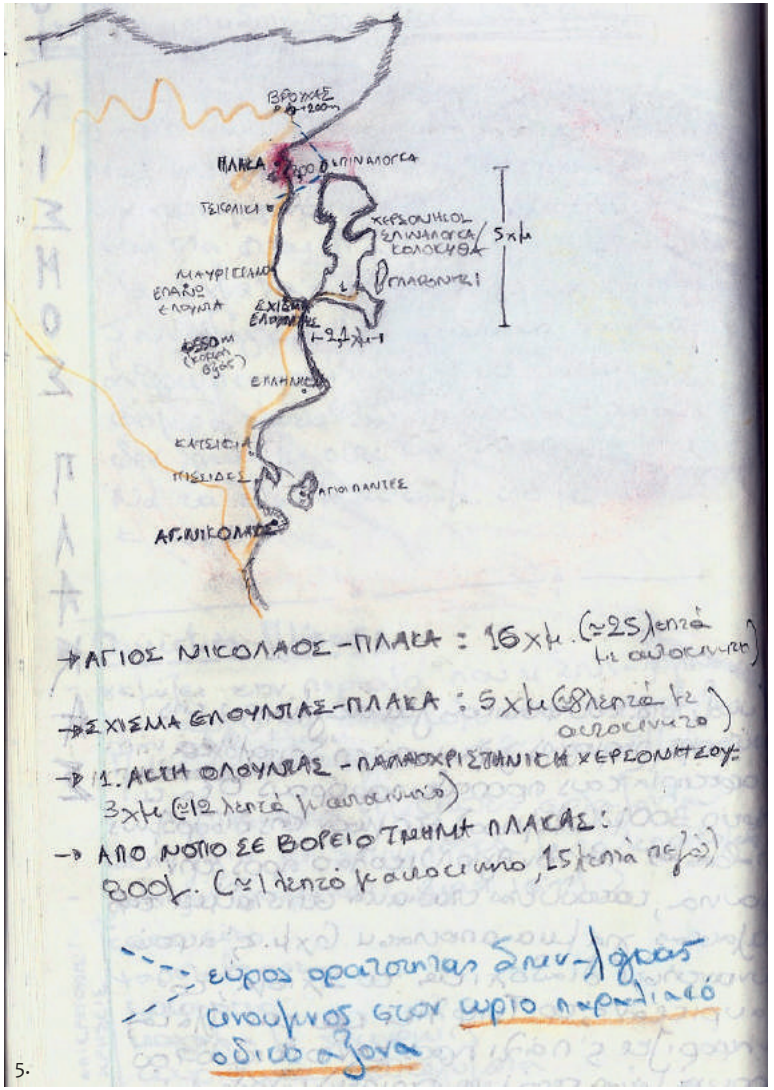
ΒΡΟΧΑΣ
ΠΛΑΚΑ
ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ
ΤΣΙΚΑΛΙΑ
ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ/ ΚΟΛΟΚΙΘΑ
5χμ
ΜΑΥΡΙΓΙΑΝΟ
ΕΛΑΙΩΝ ΕΛΟΥΝΤΑ
ΓΛΑΒΟΝΙΤΣΙ
ΣΧΙΣΜΑ ΕΛΟΥΝΤΑΣ
ΕΛΑΗΝΕΣ
ΚΑΤΣΙΚΙΑ
ΠΙΣΣΙΔΕΣ
ΑΓΙΟΙ ΠΑΝΤΕΣ
ΑΓ.ΝΙΚΟΛΑΟΣ
ΚΙΝΗΣΟΣ ΠΛΑΚΑ
→ ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ-ΠΛΑΚΑ : 16χμ. (≈25 λεπτά με αυτοκίνητο)
→ ΣΧΙΣΜΑ ΕΛΟΥΝΤΑΣ-ΠΛΑΚΑ : 5χμ (8 λεπτά με αυτοκίνητο)
→ 1. ΑΚΤΗ ΕΛΟΥΝΤΑΣ - ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ:
3χμ (≈12 λεπτά με αυτοκίνητο)
→ ΑΠΟ ΝΟΤΙΟ ΣΕ ΒΟΡΕΙΟ ΤΜΗΜΑ ΠΛΑΚΑΣ:
800μ. (≈1 λεπτό με αυτοκίνητο, 15 λεπτά πεζός)
εύρος ορατότητας δυν-λήψεις
σκουμπός στον κυρίο πληρωτικό
οδικό άξονα

5.

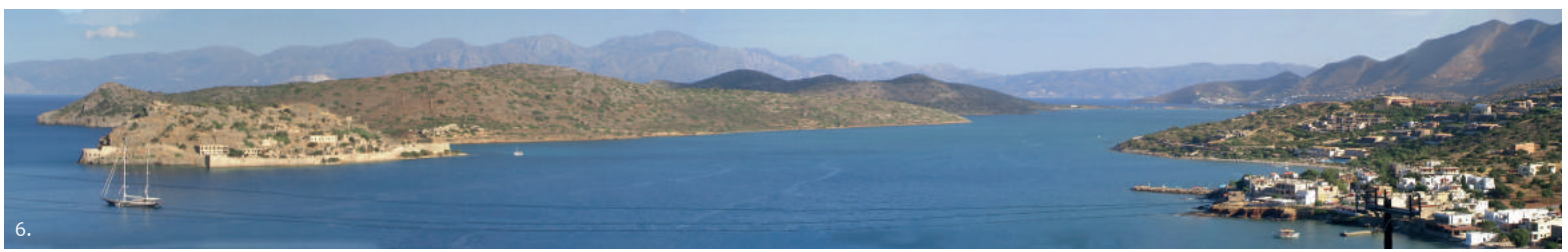

6.

Η νησίδα, με πλάτος 235 μ και μήκος 435 μ, χαρακτηρίζεται από μια ιδιαίτερη εδαφική διαμόρφωση. Στο κέντρο της σχηματίζεται μια κορυφογραμμή ύψους 53 μ., που εξομαλύνεται με σχετικά ομαλή κλίση στην δυτική πλευρά, αλλά ιδιαίτερα έντονη στην ανατολική. Η παρουσία της νησίδας έχει ως αποτέλεσμα την διαμόρφωση δύο άνισου πλάτους στομίων για την είσοδο στον κόλπο, εκ των οποίων το βορειότερο και μεγαλύτερο έχει πλάτος 800 μ, ενώ το νοτιότερο είναι χαρακτηριστικά στενό, -πλάτους 100 μ.- και ρηχό.

"Η ίδια η ουσία του Είναι- ιδιότητα: να υφίσταται πάντα ως "Απέναντι".
Ετσι άλλωστε δεσπόζει και στο βλέμμα μας. Καθώς, ας πούμε φτάνουμε στην κορυφή της απότομης ανηφόρας από τον Αγιο Νικόλαο και αρχίζουμε μετά το εκκλησάκι να κατεβαίνουμε προς τον κόλπο της Ελούντας. Και ξανοίγουμε τότε, στο βάθος, το "Απέναντι".Υπέροχα ξεκομμένο, υπέροχα αποκαλυπτικό, υπέροχα άδειο και υπέροχα συνειδητό. "

[ΛΟΥΚΑΚΗΣ ΣΤΟ ΚΟΡΝΑΡΟΣ-ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ 2010 : 206-209]

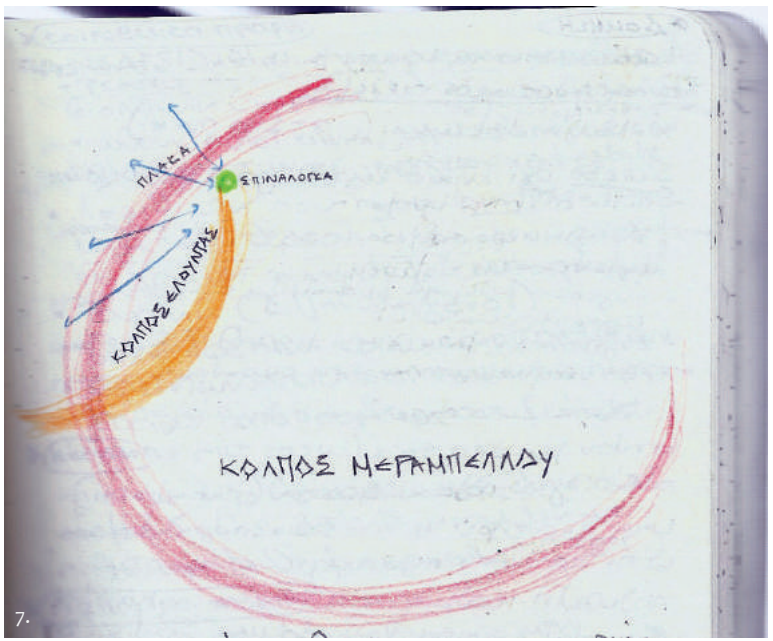

7.

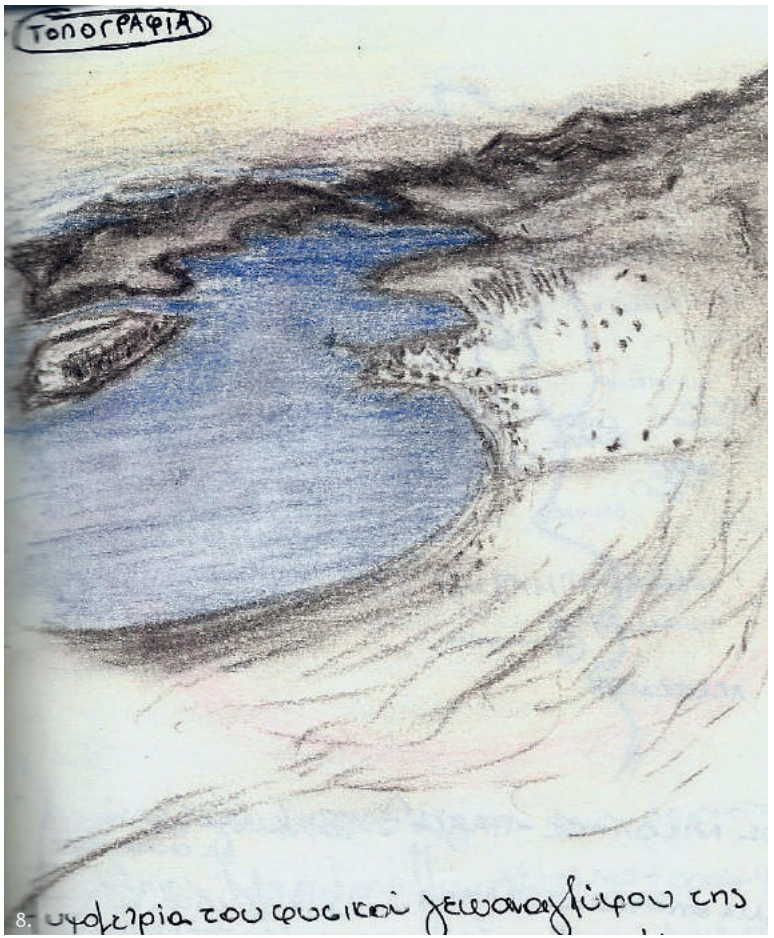

8. υγρότοπος του φυσικού γεωναυαγείου της

9.

10.

11.

Υποκειμενική προσωπική ερμηνεία-ανάγνωση του τόπου, κρίνοντας μόνο από την υλική οντότητα του τόπου :

19-06-2014

Τόπος με καθαρό φώς, τραχύ και απότομο έδαφος, δυνατό και ζωοποιό αέρα, μέσα στην απεραντοσύνη της θάλασσας. Τόπος περίκλειστος από τείχη, κατασκευασμένα από το τοπικό πέτρωμα, σε ένα αρμονικό και συνάμα δυναμικό "δέσιμο" με το βραχώδες ανάγλυφο της νησίδας. Η επιβλητική περιμετρική τείχιση σε εντυπωσιάζει καθώς το καϊκι το προσεγγίζει, και αντιλαμβάνεσαι τη μνημειακή κλίμακά του. Επίσης, 3 μακρόστενα ογκώδη κτίρια -έκκεντρα τοποθετημένα στη νησίδα- σου τραβούν την προσοχή με την κλίμακά τους, με τη διαφορετικότητά τους. Μετά από 7 λεπτά "ταξιδιού", από το μόλο του οικισμού της Πλάκας, το καϊκι αγκυροβολεί στη νότια προβλήτα αποβίβασης. Είσαι "εκεί", λοιπόν... Αυτός ο τόπος, για έναν απροσδιόριστο λόγο, εξ'αρχής σου δημιουργεί την αίσθηση ότι είναι "αλλού", ένας έτερος τόπος, μια "ετεροτοπία" εκτός των εγκόσμιων. Αν και σχετικά κοντά με την απέναντι ακτή, περί τα 800μ., ίσως ο τρόπος που "στέκεται" η ανθρωπογενής εγκατάσταση του τείχους στη γη, άκαμπτη, στιβαρή, αυστηρή, με σαφές περίγραμμα-όριο, συντελεί στην αίσθηση ότι πρόκειται για "περιέχουσα δομή" μιας "άλλης ζωής".

Πλήθος τουριστών συνωστίζεται έξω από τα τείχη, στη νότια προβλήτα, με σκοπό να μπει "μέσα". Για να μπεις "μέσα", θα διαβείς πρώτα μια επιμήκη σκοτεινή θολωτή στοά, -περίπου για 20μ. απόσταση...ή 40 βήματα- που εντείνει την αίθηση ότι "μπαίνεις μέσα σε ένα νέο κόσμο". Θα έρθεις αντιμέτωπος με το σκοτάδι της σήραγγας, την ολιγόλεπτη σιωπή, για να βγεις αμέσως μετά στο φως και στη ζωντάνια του περιμετρικού βασικού τσιμεντόστρωτου δρόμου, με τα πετρόκτιστα κυβόσχημα διώροφα σπίτια να τον ορίζουν εκατέρωθεν, σαν ένα όμορφο κρητικό χωριό, εγκατελελειμμένο όμως -ποιός ξέρει για πόσο καιρό και για ποιό λόγο- από τους κατοίκους του.

Στη γραμμική πορεία σου, θα περάσεις σύντομα μέσα από μια ακόμα πύλη,

για να βγείς στα σπίτια με τα χρωματιστά κουφώματα.

Πλήθος ερειπωμένων πέτρινων κτισμάτων εκτείνονται κλιμακωτά στο βράχο. Δίχως τη στέγη τους, τα λούζει το ζεστό φως του ήλιου.

Από εκεί πολλά οφιοειδή δύσβατα μονοπάτια διακλαδίζονται, καλώντας τους πιο τολμηρούς να αναρριχηθούν μέχρι την κορυφογραμμή, ψηλά, πάνω από τα κλειστοφοβικά και στιβαρά τείχη.

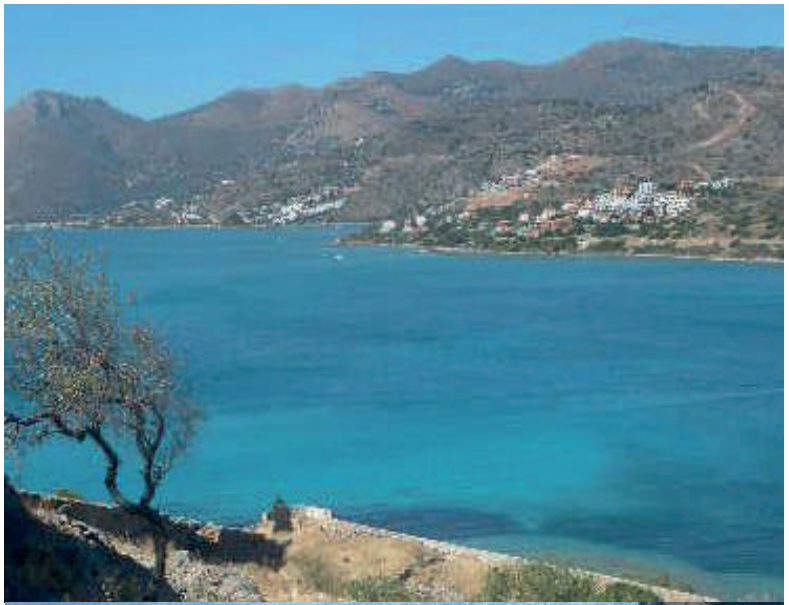

Για να δεις το "απέναντι" .

Να απολαύσεις την πανοραμική θέαση του κόλπου του Μεραμπέλλου. Και να προσδιορίσεις και πάλι τη θέση σου ως προς το "όλον" της νησίδας, αλλά και ως προς το "απέναντι".

Από τα δυτικά, ξεπροβάλλει το μέτωπο της κορυφογραμμής του απέναντι βουνού, που σταδιακά χαμηλώνει προς την ακτή : εκεί, στην πλαστικότητα του φόντου του τοπίου, διακρίνονται τα κυβόσχημα κτίσματα του οικισμού της Πλάκας.

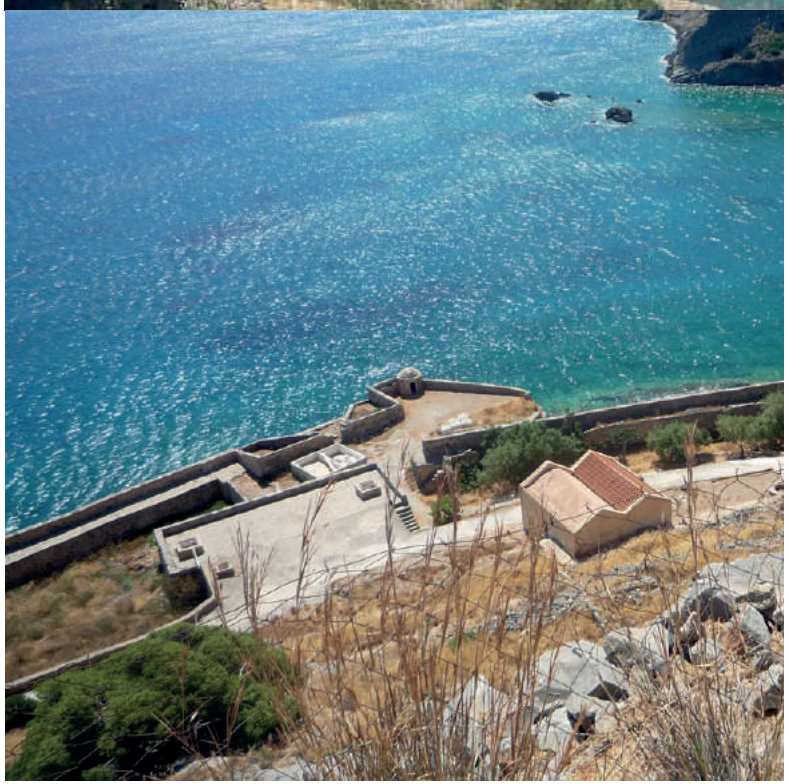

Από τα ανατολικά, το άπειρο, η απεραντοσύνη της θάλασσας.

Για να κατηφορίσεις στη συνέχεια και πάλι στον πυρήνα-στο κέντρο του τόπου, στο δυτικό τμήμα της νησίδας με το πλήθος κτισμάτων.

Διαφορετικών αναλογιών-κλίμακας, διαφορετικής κατασκευαστικής λογικής, με άλλες υφές και μορφολογικά χαρακτηριστικά.

Και μια μεγάλη κενή έκταση, λίγο πριν φτάσεις στην δυτική πύλη προς τη θάλασσα...

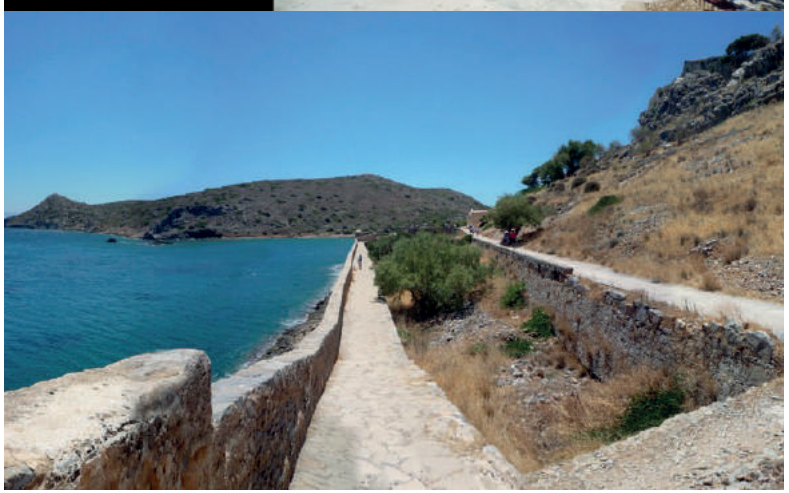

Συνεχίζεις στην κλειστή γραμμική πορεία που ακολουθεί το περίγραμμα της νησίδας και αγκαλιάζει το έξαρμα του βράχους. Η απόκρημνη -απροστάτευτη στους δυνατούς ανέμους- ανατολική πλευρά της νησίδας μένει γυμνή από κτίσματα.

Μόνο στο τέλος, πριν λήξει η πορεία σου στη νησίδα -μετά από 40 λεπτά περίπου διαδρομής- στην προεξοχή της επιθαλάσσιας τείχισης, εντοπίζεται ένα νεκροταφείο.

Ενας κύκλος κλείνει...

κυριολεκτικός

και ίσως και συμβολικός...

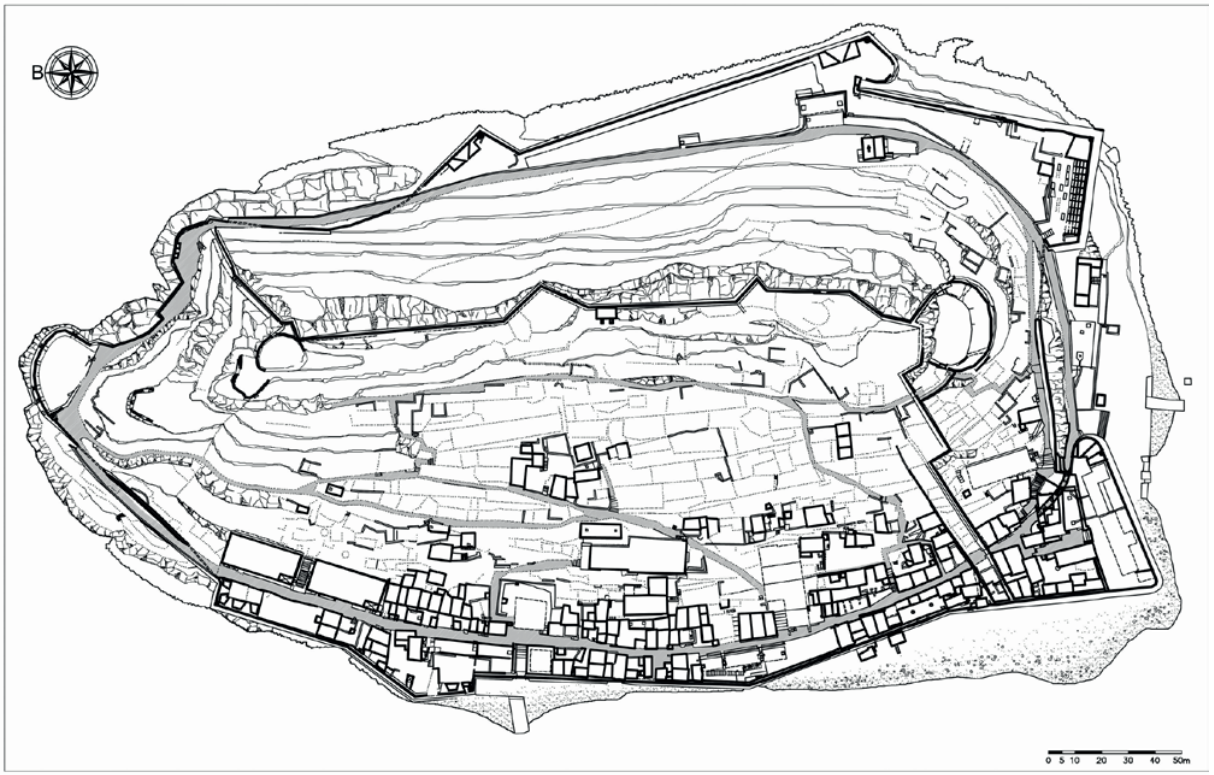

11. Ψηφιακή επεξεργασία της τοπογραφικής αποτύπωσης της Σπιναλόγκας, που παραχωρήθηκε από την αρχαιολόγο της 13ης Ε.Β.Α. και επικεφαλής της αναστήλωσης στη Σπιναλόγκα, Γεωργία Μοσχόβη. Επισήμανση διαδρομών και εγκαταστάσεων νησίδας.

Ομως, ποιοί να ήταν οι κάτοικοι αυτού του τόπου ;

Ποιών έργα είναι όλες αυτές οι εγκαταστάσεις και ποιά η ακριβής χρήση τους;

Ποιά η χρονολόγησή τους ;

Στην επόμενη ενότητα, θα παρουσιαστεί η Σπιναλόγκα συν τω χρόνω, τόσο σε υλικό, όσο και σε άυλο επίπεδο, έτσι ώστε οι μορφές να αποκτήσουν νόημα, και ο επισκέπτης να μπορεί πλέον να "αναγνώσει" τον Τόπο ως "παλίμψηστο".

12.

13.

14.

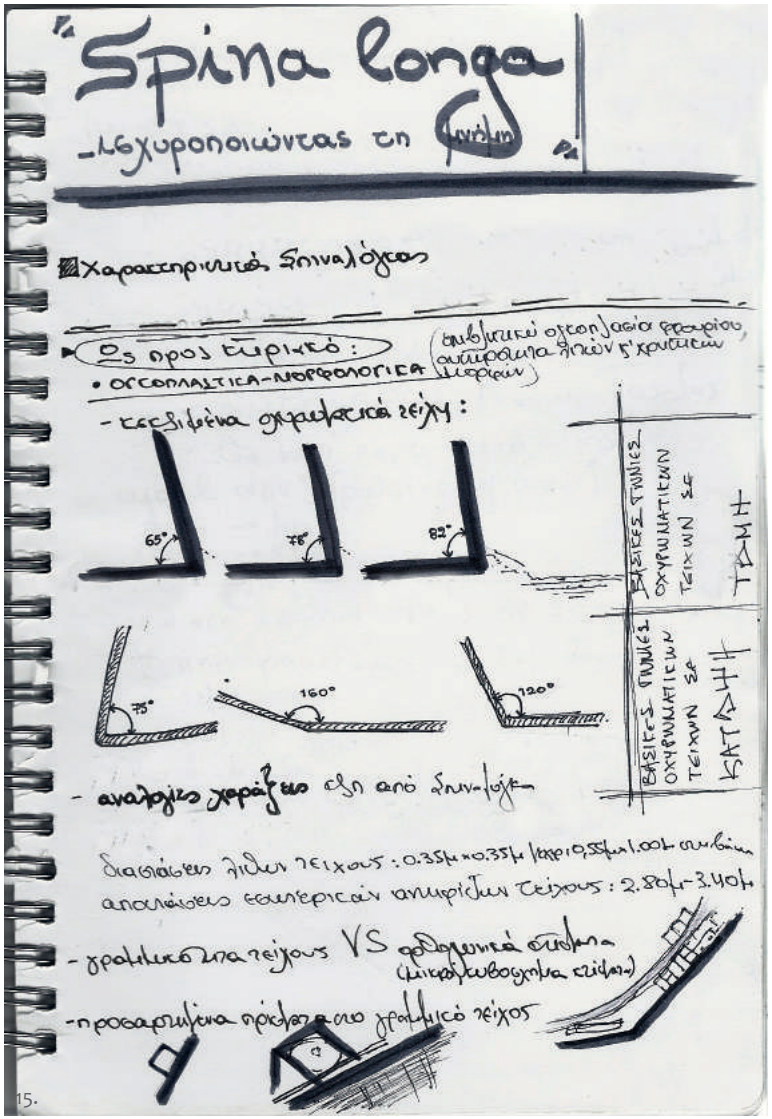
Spina longa
-ισχυροποιώντας τη
Χαρακτηριστικά Σπινολόγκας
Ως προς τυπικό:
• ΟΓΚΟΠΛΑΣΤΙΚΑ-ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ
65°
75°
82°
75°
160°
120°
ΤΑΜΗ
ΚΑΤΑΔΥΣΗ

15.

πύλες, ανοίγματα, περάσματα στο τείχος
περίδρομος οχυρού
ιδιαιτερότητα τείχους
Ερείπιο

16.

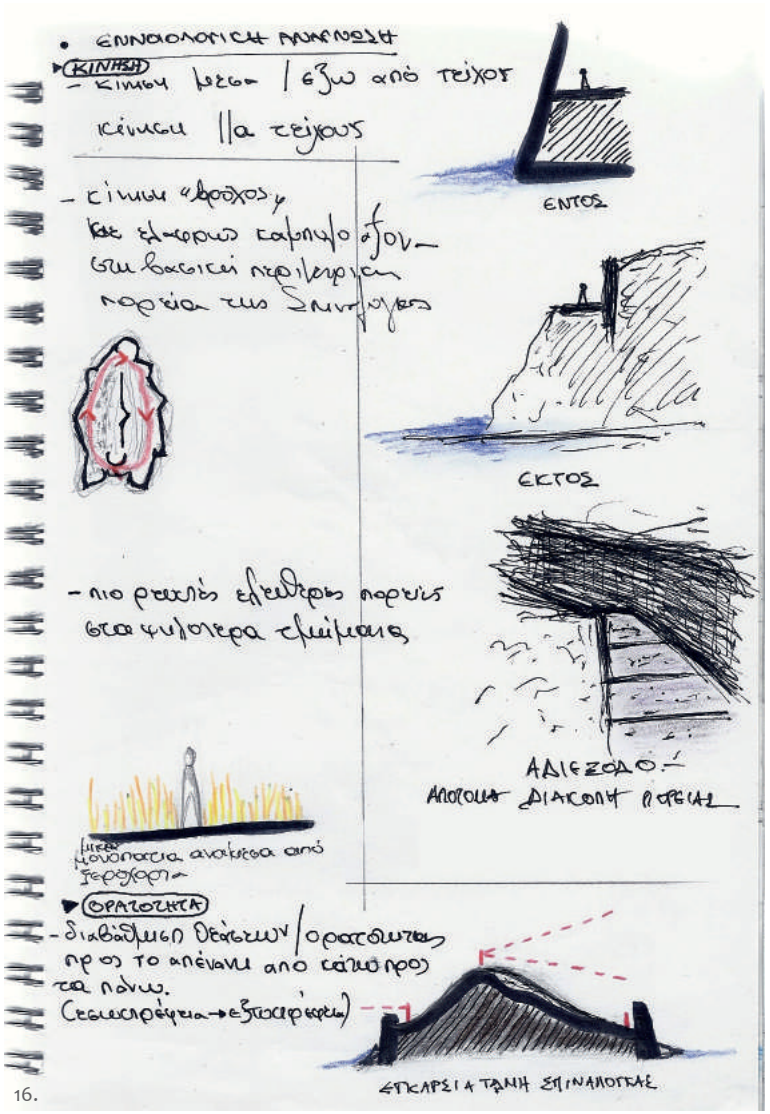
• ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
ΚΙΝΗΣΗ
- κίνηση μέσα / έξω από τείχος
κίνηση ||α τείχους
- είναι «βοηθός»
και ελαχιστο καλυπτο αφου
στη βασική περιληψη
πορεία του ξενοφωντα
ΕΝΤΟΣ
ΕΚΤΟΣ
- πιο ρεαλιστικός ελεύθερος πορείες
στα ψηλοτερα τμήματα
ΑΔΙΕΞΟΔΟΣ
ΑΠΟΠΟΙΑ ΔΙΑΣΠΗ ΠΟΡΕΙΑΣ
μικρή μονοπατια ανάμεσα από ξερόχορτα
ΟΡΑΤΟΤΗΤΑ
- διαβάθμιση θέσεων / ορατότητας
προς το απέναντι από κάτω προς
τα πάνω.
(εσωτερικά → εξωτερικά)
ΕΠΚΑΡΣΙΑ ΤΑΝΗ ΣΠΙΝΑΛΟΓΓΑΣ

16.

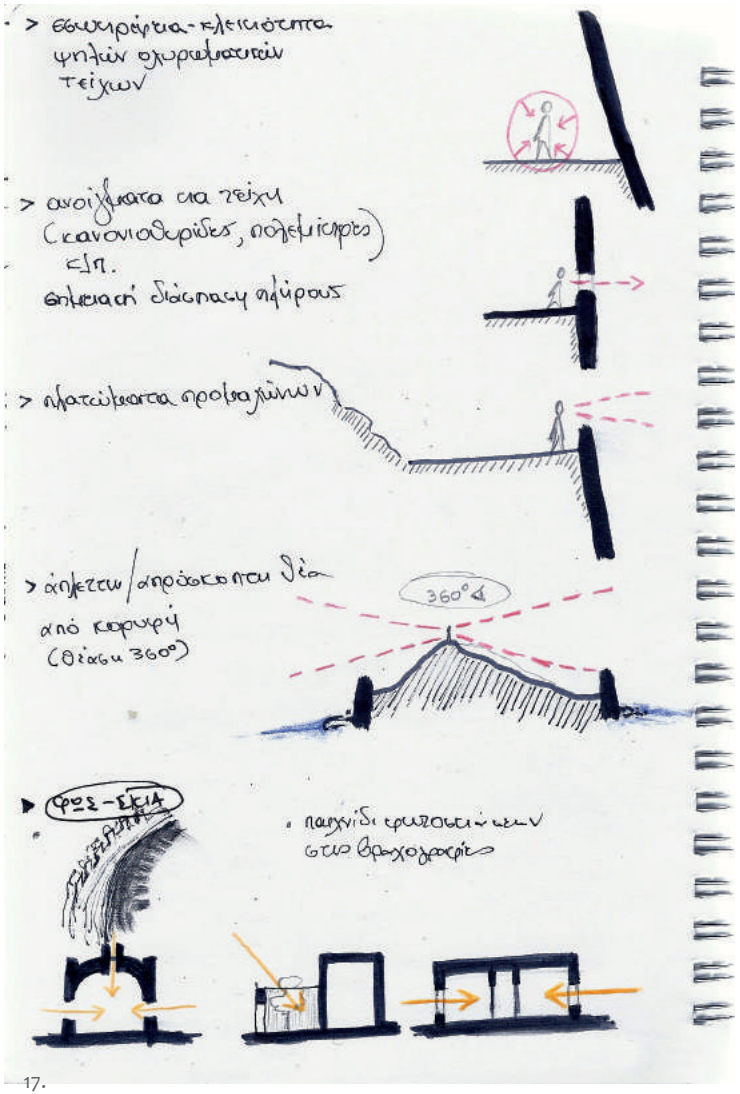
> εσωτερικά - πλεκτότητα
ψηλών οχυρωματικών
τείχων
> ανοίγματα στα τείχη
(καανονιοθυρίδες, πολεμιστρες)
κ.λ.π.
επιτειακή διάσπαση ηλίου
> πλατείωματα προμαχώνων
> άπλεση / απρόσκοπτη θέα
από κορυφή
(θέαση 360°)
360°
ΦΩΣ - ΣΚΙΑ
• παιχνίδι φωτοσκιάσεων
στο βραχοσκαφές

17.

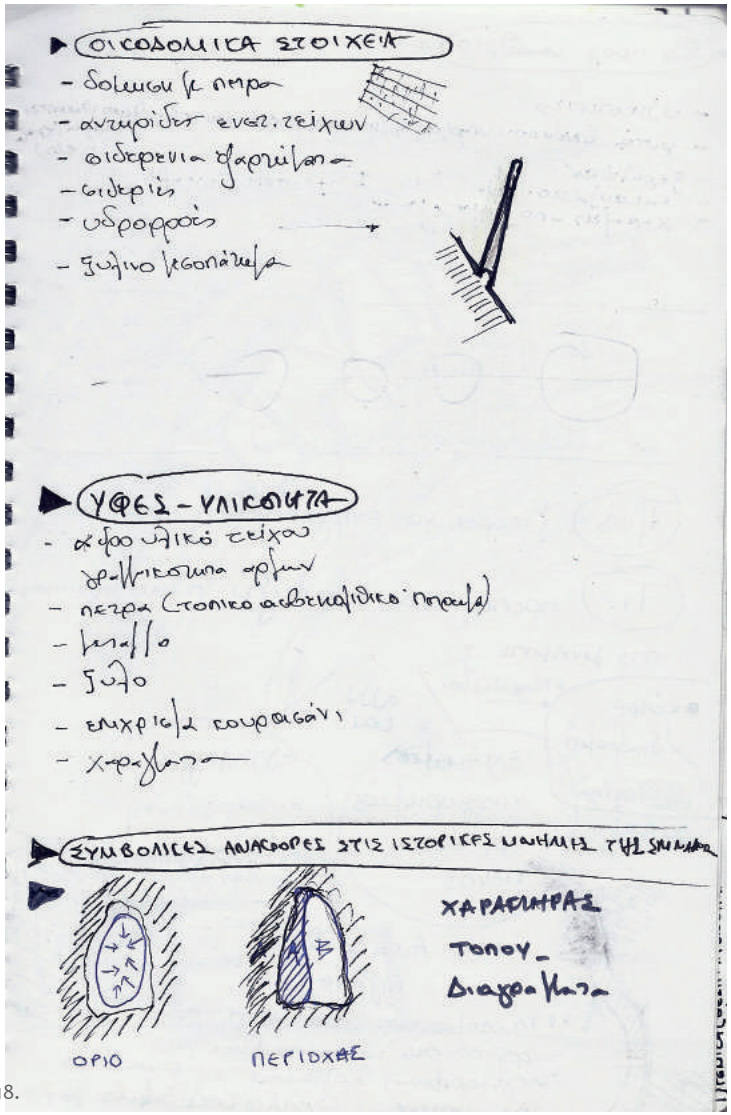

18.

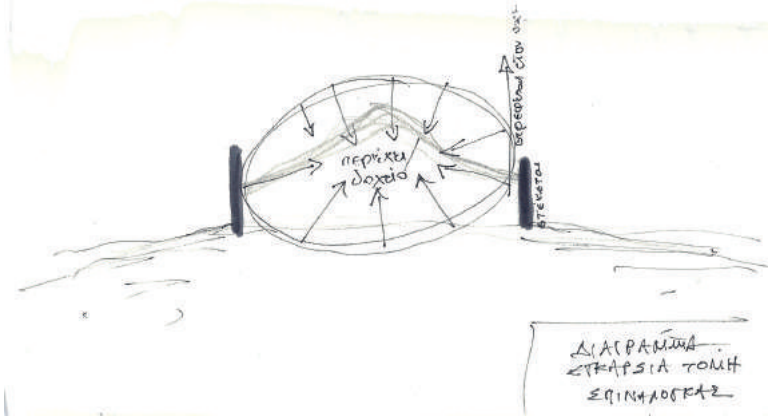

Σπυναλογκα:
με καλα → από Πλακα: 7 λεπτα
από Ερουνα: 15 λεπτα
από Αγ. Νικολαος 30 λεπτα

ΦΥΤΕΥΣΗ Σπυναλόγκας:	ΦΥΤΕΥΣΗ Πλάκας:
- φραγκοσυκιες	- φραγκοσυκιες
- πικροδαφνες/βαφαρες	- αμυγδαλιες
- σπηλαιαρια	- σχινα
- καλαμιες	- χαρουνιες
- χαρουνιες	- ελιες
- ελιες	- αγριελια
- αμυγδαλιες	- σαρκοποτεριον
- αγριελια	- γαιδουραγκαθα
- πιπεροδενδρο	
- βουνα	
- αλοη (για χρησιμοποιουν οι ενηροι ως κλειστα)	
- ριγανοταρμαρινα + θυμαρι	
- βαλσαμοριζα, ακανθωδη	
- ευκαλυπτος	
- κυπαρισσι	
- γερανι	
- σταχτα	
- λαχανοφυλλο φυτοκοινης	
- βιολετες	
- λεβαντα	
- δενδρολιβανο	
- λεμονια	
- πευκα	
- κυπαρισσια	

19.

υφές

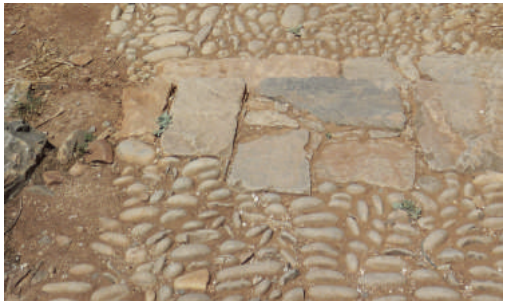

υφές

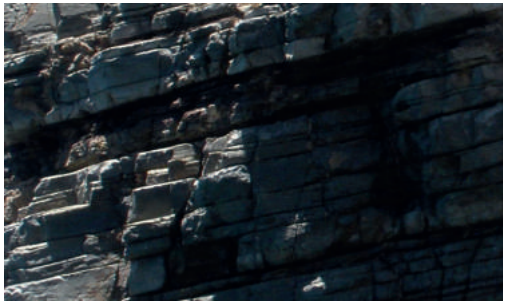
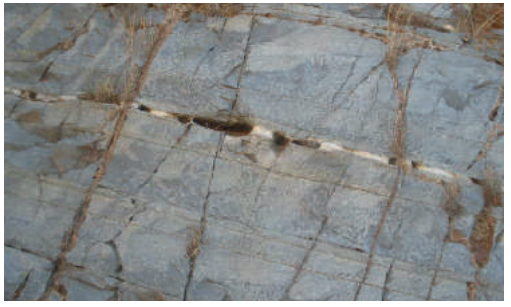

βλάστηση

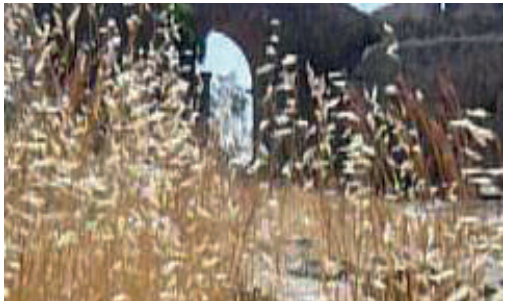

βλάστηση

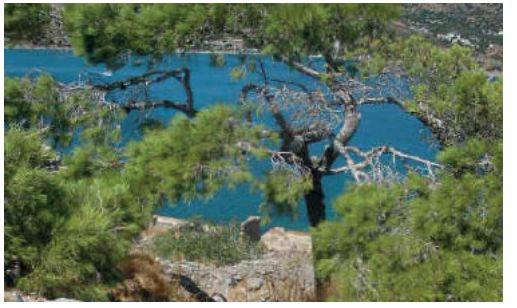

μορφολογικά στοιχεία

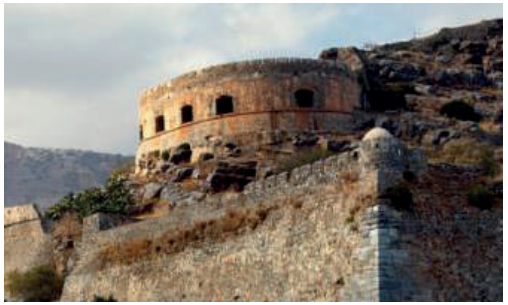

μορφολογικά στοιχεία

οικοδομικά στοιχεία

οικοδομικά στοιχεία

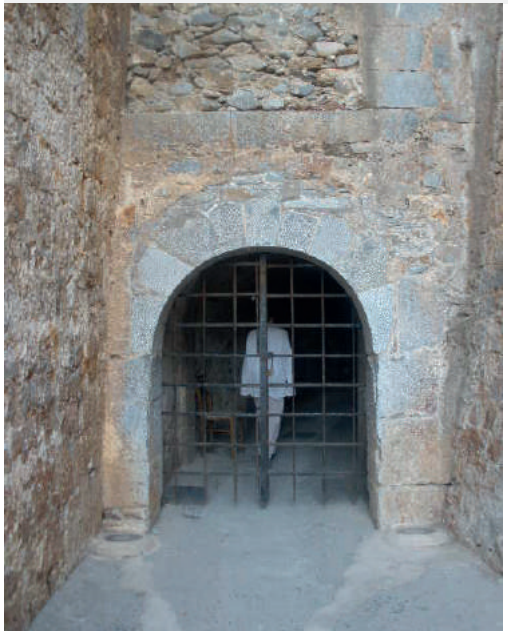

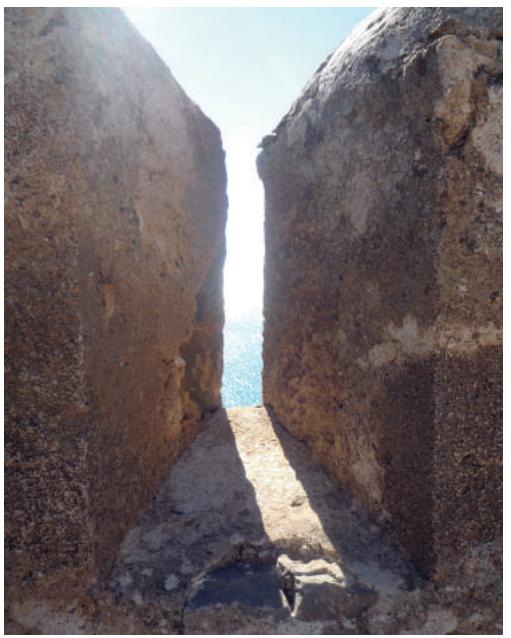

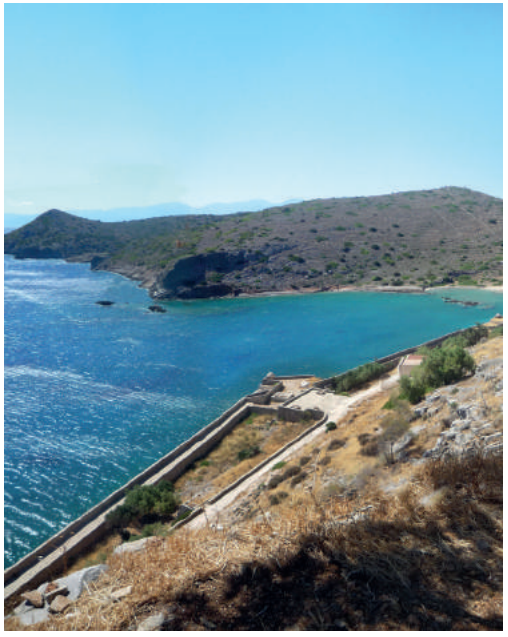

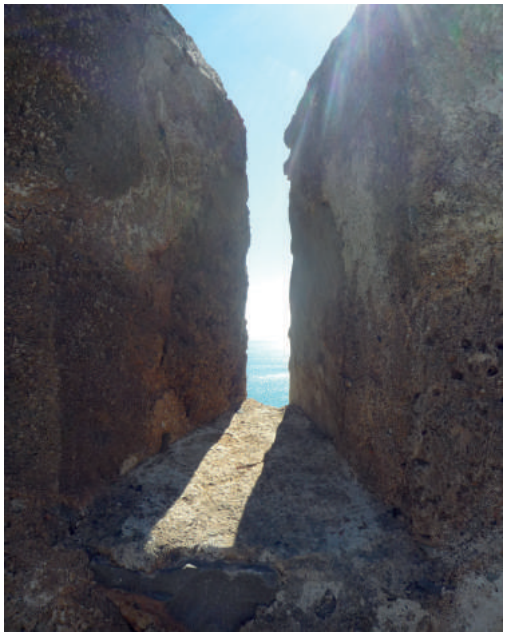

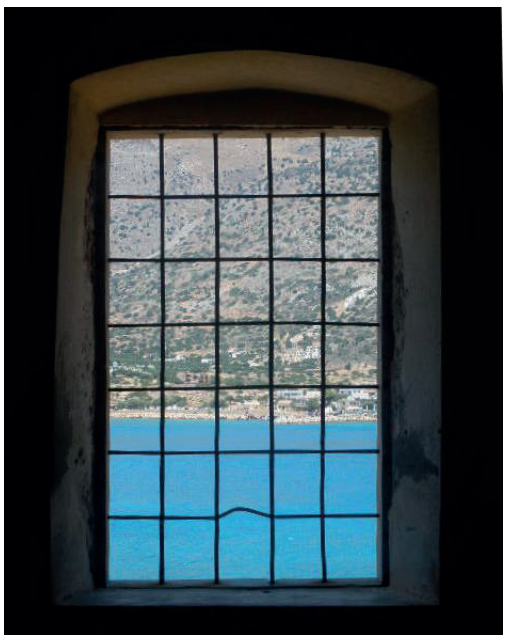

Η Σπιναλόγκα προ της ανθρώπινης παρέμβασης και κατοίκησης εμπερίκλειε όλα τα βασικά εν γένει χαρακτηριστικά της τοπογραφικής οντότητας του "νησιού" , όπως αναλύθηκαν στην ενότητα ***"Νησί _ | φυσικό-εν γένει όριο |"***
Πρόκειται για μια ορεινή, άγονη βραχονησίδα με απότομα βραχώδη πετρώματα από γκρίζο σκληρό ασβεστόλιθο.

Δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία για την περίοδο αυτή. Μετά το 1400 π.Χ. με την ανθρώπινη κατοίκηση η Σπιναλόγκα, η Ιστορία της θα αρχίσει να γράφεται.

Διαγράμματα σχηματοποίησης του τοπίου:

152.

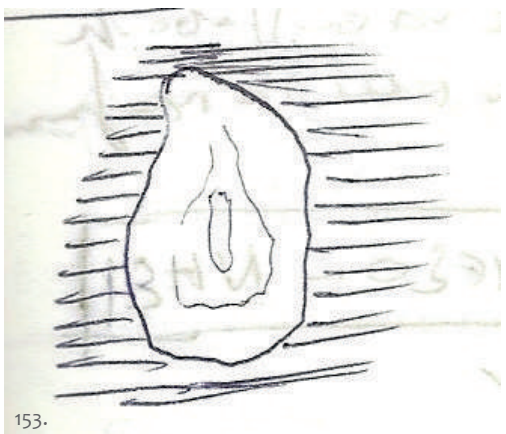

153.

Αρχαιότητα έως 1212μ.Χ [1400 π.Χ. – 1212 μ.Χ.]

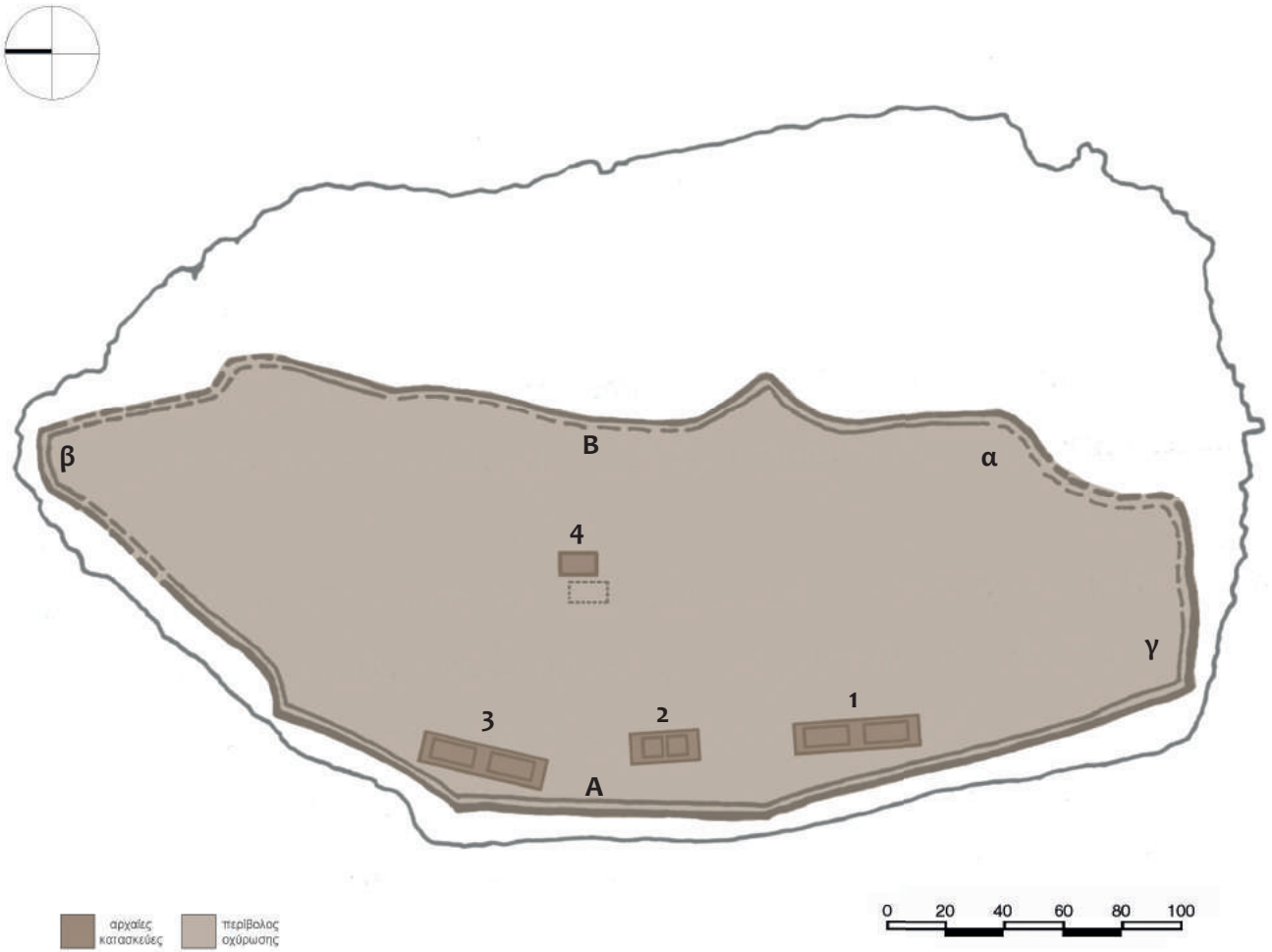

154. Ψηφιακή επεξεργασία του διαγραμματικού τοπογραφικού σχεδίου της Σπιναλόγκας κατά την Αρχαιότητα, που αντλήθηκε από [ΑΡΑΚΑΔΑΚΗ 1996 : 203]

Αποτελέσματα εννοιολογικού συστήματος για τη χρονική ενότητα "Αρχαιότητα έως 1212 μ.Χ." [1400 π.Χ. - 1212 μ.Χ.] :

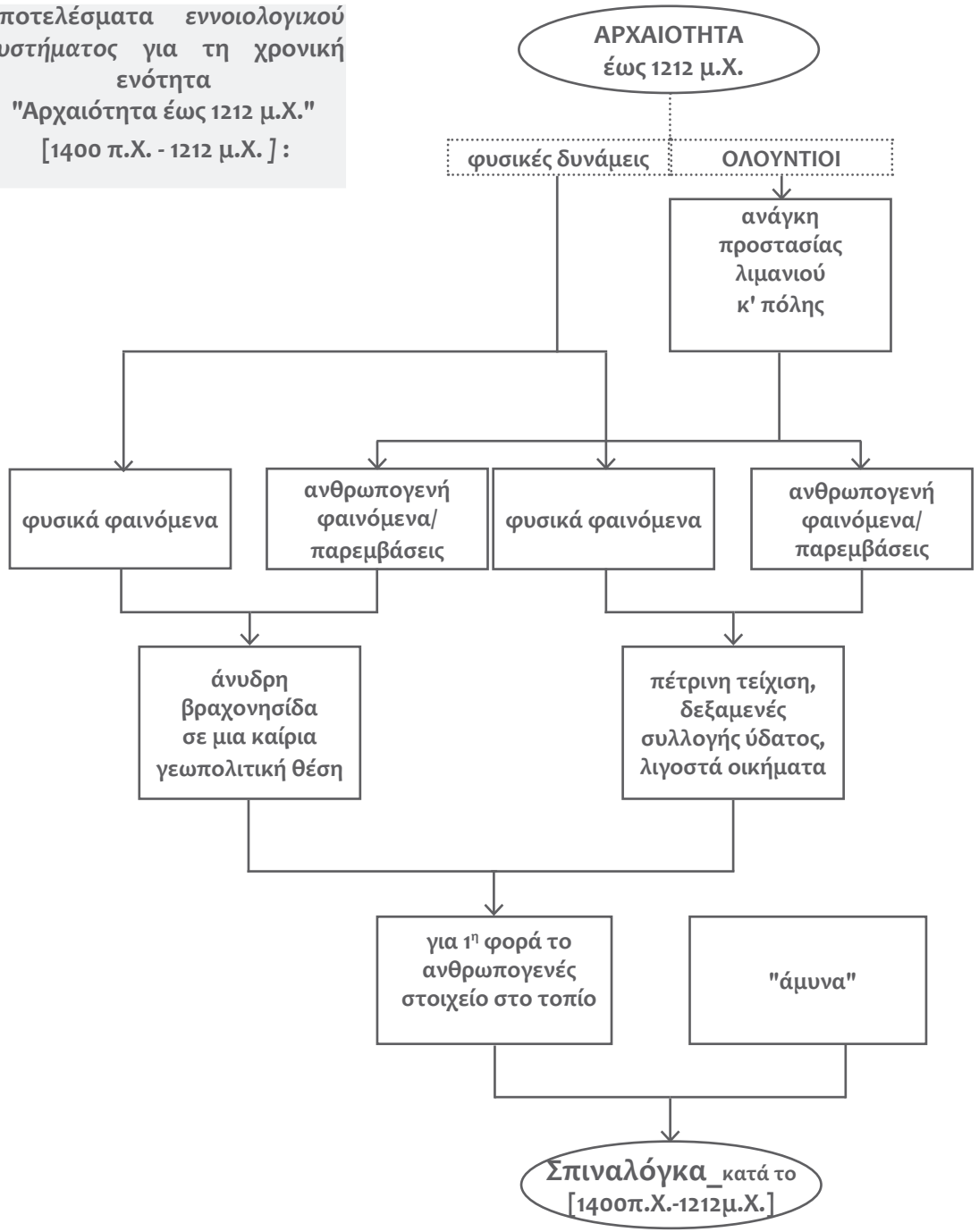

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΟΠΟΣ

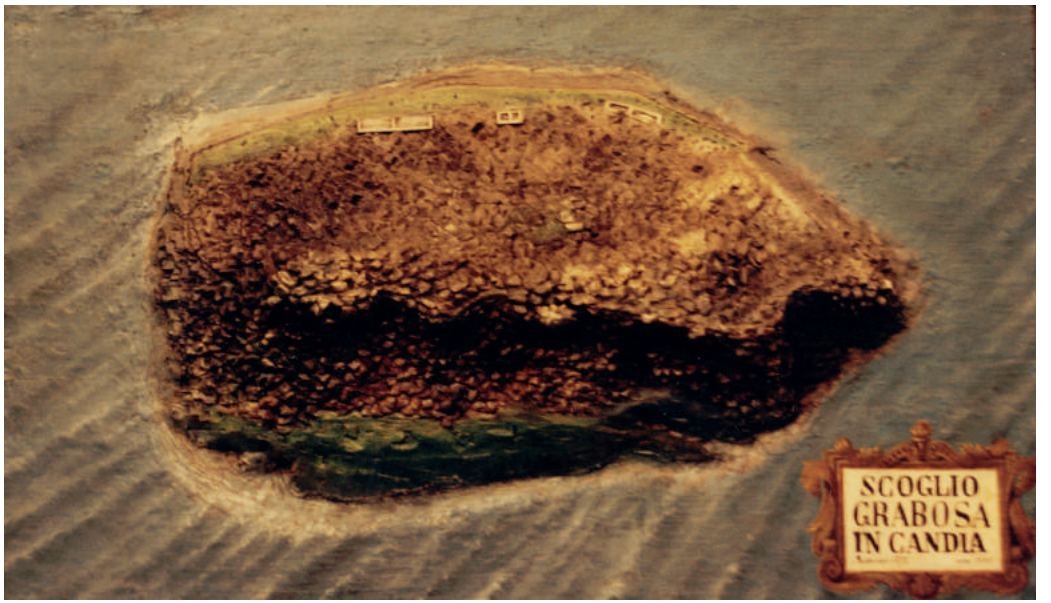

εικ.155. MSNV, Modello n.24 , 1579
Σωζόμενο πρόπλασμα της βραχονησίδας της Σπιναλόγκας πριν από την κατασκευή του φρουρίου.
Χρονολογείται στο 1ο τετράμηνο του 1579
[Διαστάσεις πίνακα 79x53cm, θέματος 58x32cm]
Είναι σκαλισμένο σε ξύλο, με απόδοση λεπτομερειών από γύψο, στόκο και πεπιεσμένο χαρτί.
Φυλάσσεται στο Ναυτικό Μουσείο της Βενετίας.

Μοναδική σωζόμενη μαρτυρία για τη μορφή της βραχονησίδας και τα κατάλοιπα του αρχαίου οχυρού περιβόλου, όπως των βρήκαν οι Ενετοί. Διακρίνονται τα ίχνη του αρχαίου περιμετρικού τείχους (Δ. Κλάδος και το κατά μήκος της κορυφής ίχνος ακολουθήθηκαν σχεδόν πιστά από το βενετσιάνικο τείχος), τα δύο συγκροτήματα δεξαμενών που επισκευάστηκαν κατά τη βενετοκρατία και που σώζονται μέχρι σήμερα (στο Pontone Bembo και στο πλευρό Genese) και ο ορθόδοξος ναός του Αγ. Νικολάου. [ΑΡΑΚΑΔΑΚΗ 1996 : 203]
Πηγή εικόνας : [ΑΡΑΚΑΔΑΚΗ 1996 : 202]

Ενετοκρατία [1212 - 1715 μ.Χ.]

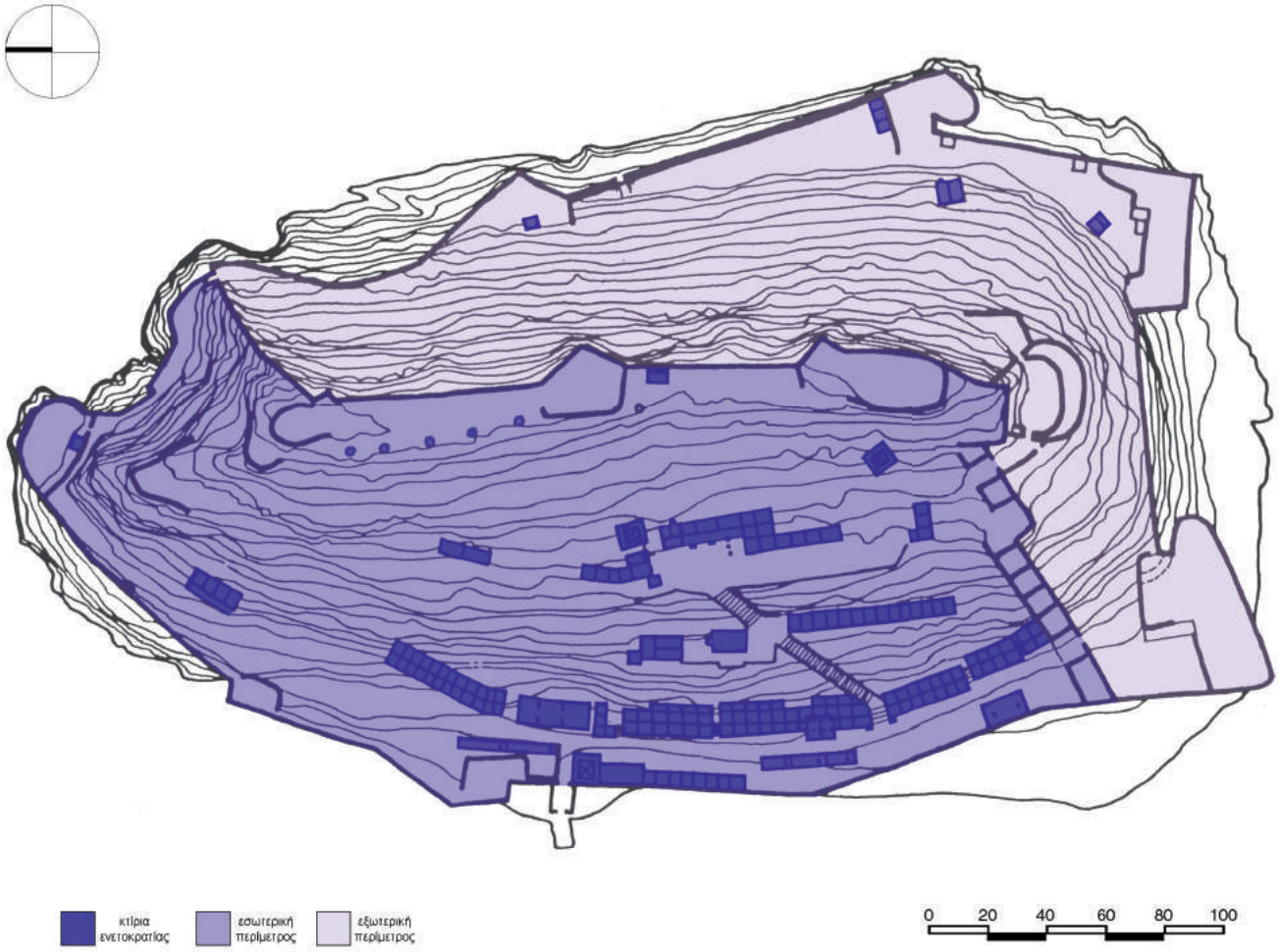

174. Ψηφιακή επεξεργασία του τοπογραφικού σχεδίου της Σπιναλόγκας κατά την Ενετοκρατία, περί τα μέσα του 17ου αι., που αντλήθηκε από [ΑΡΑΚΑΔΑΚΗ 1996 : 307].

Αποτελέσματα εννοιολογικού συστήματος για τη χρονική ενότητα "Ενετοκρατία"

[1212 μ.Χ. - 1715 μ.Χ.]

Α' φάση (1212-1579)

Β' φάση (1579-1669)

Γ' φάση (1669-1715)

:

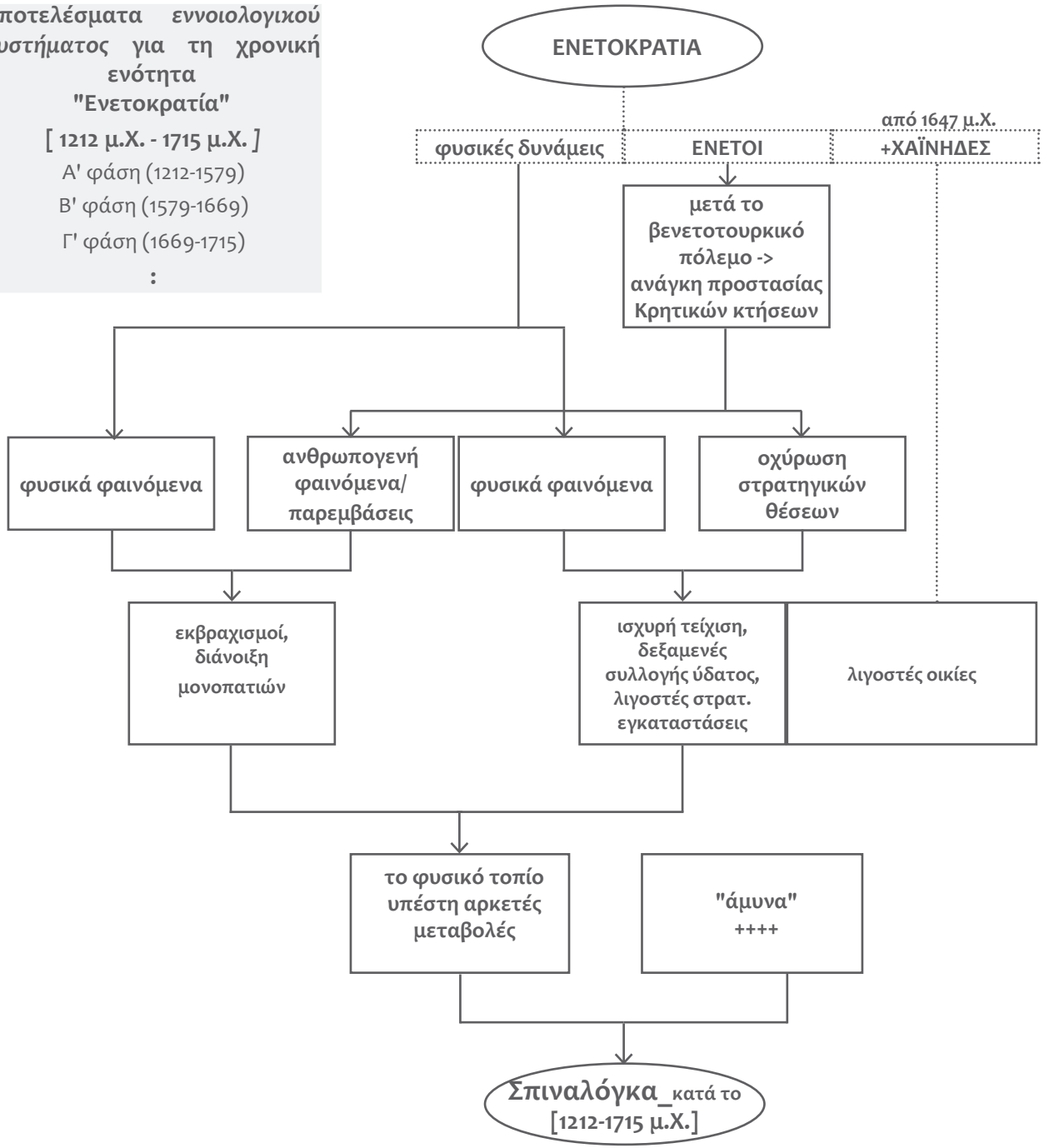

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΟΠΟΣ

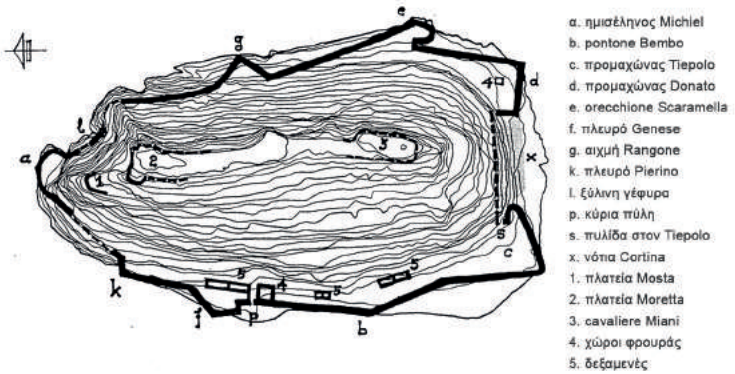

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΟΧΥΡΩΣΕΩΝ ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑΣ, 1580

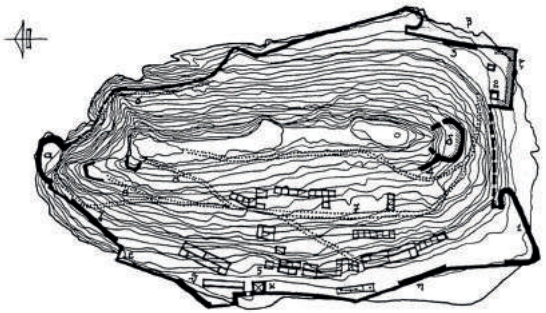

ΟΧΥΡΩΣΕΙΣ ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑΣ, 1580-1582

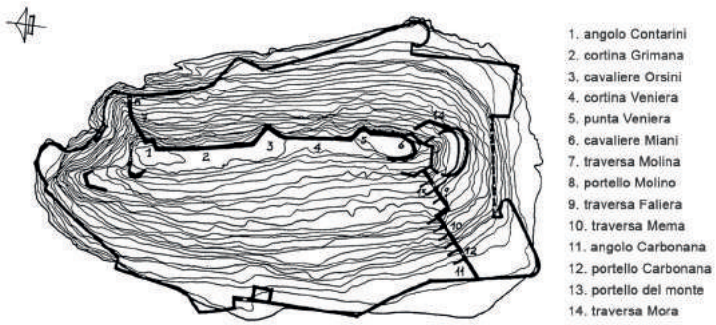

ΣΥΝΕΠΤΥΓΜΕΝΟΣ ΠΕΡΙΒΟΛΟΣ ΤΟΥ L. ORSINI, 1584-1589

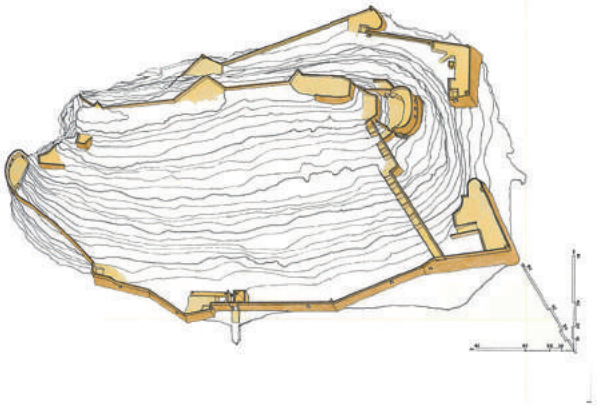

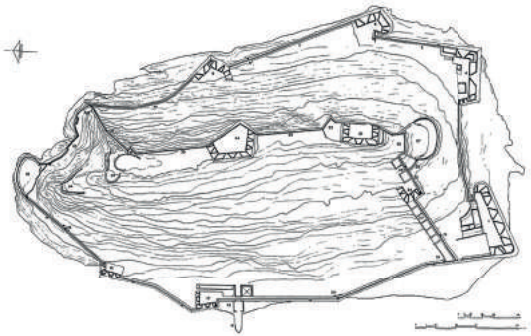

ΠΡΟΣΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 17ο ΑΙ.

173. Πηγή : [ΑΡΑΚΑΔΑΚΗ 1996]

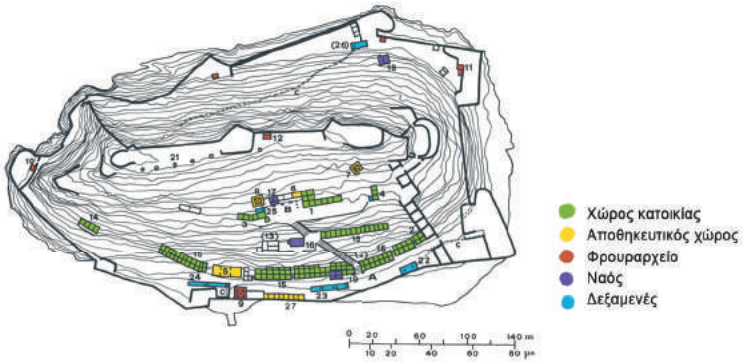

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΧΡΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝΕΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ, 1579-1715

Τουρκοκρατία [1715 - 1898 μ.Χ.]

190. Ψηφιακή επεξεργασία του τοπογραφικού σχεδίου της Σπιναλόγκας κατά την Τουρκοκρατία, με ενδεικτική έκταση οθωμανικού οικισμού με βάσει τα φωτογραφικά τεκμήρια του G.Gerola. [ΓΚΟΙΜΗΣΗΣ 2001]

Αποτελέσματα εννοιολογικού συστήματος για τη χρονική ενότητα "Τουρκοκρατία" [1715 - 1898 μ.Χ.] :

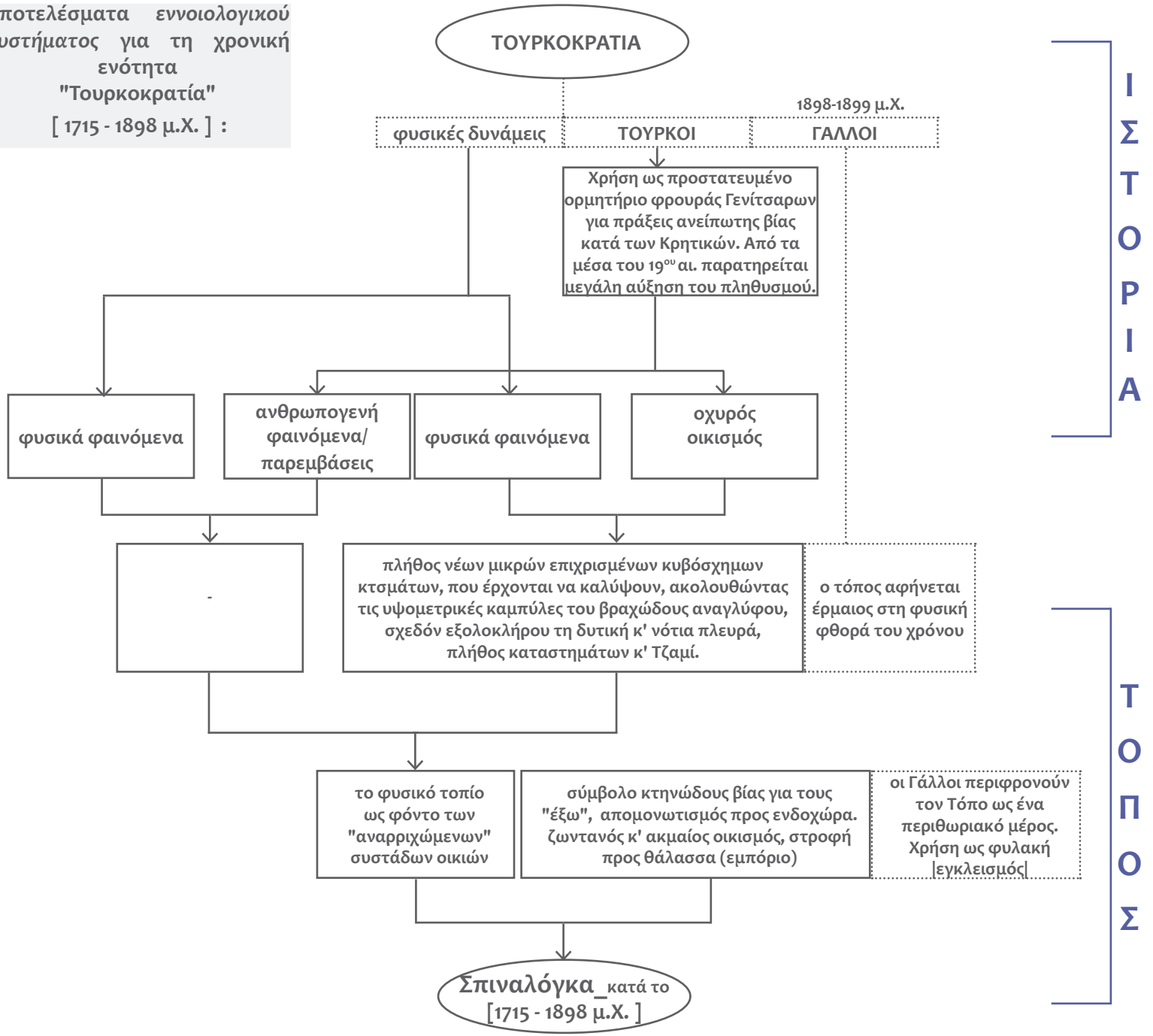

- **Επιλεγμένο φωτογραφικό αρχείο:**

Εικ.177,178. Νοτιοανατολική όψη της Σπιναλόγκας από την απέναντι ακτή της Χερσονήσου Κολοκύθας, του Τούρκου φωτογράφου Rahmizade Behaeddin, 1897- 1898

Από αριστερά διακρίνονται ο προμαχώνας Tiepolo, η νότια cortina ανέπαφη, η ημισέληνος Moceniga - Barbariga δεσπόζει στην κορυφή, ο προμαχώνας Donato. Στο χώρο μπροστά στη νότια cortina φαίνονται οικήματα και αποθήκες, που εξυπηρετούσαν τη λειτουργία της αποβάθρας κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Κάτω από την ημισέληνο αποτυπώνεται μέρος των κυβόσχημων οθωμανικών οικιών, τα περισσότερα εκ των οποίων καταστράφηκαν στα μέσα του 20ου αι. και δε σώζονται πλέον. [ΑΡΑΚΑΔΑΚΗ 1996 : 233]

Αργότερα στα χρόνια του Λεπροκομείου και συγκεκριμένα το 1939 πραγματοποιήθηκε η εκτεταμμένη καταστροφή της νότιας cortina για την εξασφάλιση κυκλικής-περιμετρικής κίνησης επί της νησίδας και η καταστροφή των ερειπωμένων πέτρινων οικιών για τη μεταφορά οικοδομικού υλικού για επισκευή των οικιών στη χαμηλότερη στάθμη, στις οποίες και διέμεναν. Ιδίως μετά το 1957 και την παύση λειτουργίας του Λεπροκομείου, παρατηρήθηκε εκτεταμμένη καταστροφή των εναπομείναντων ερειπωμένων οικιών για αρπαγή οικοδομικού υλικού από ντόπιους των γύρω χωριών. [ΑΡΑΚΑΔΑΚΗ 1996 : 254]

Πηγή εικόνων:
[ΡΕΜΟΥΝΤΑΚΗΣ 2015 : 219] , [ΖΕΡΒΟΣ, ΜΑΛΛΙΑΡΑΚΗ, ΜΑΥΡΙΚΑΚΗΣ, ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ & ΣΓΟΥΡΟΣ 2010]

- **Επιλεγμένο φωτογραφικό αρχείο:**

• **Φωτογραφικό αρχείο από το Βενετό ιστορικό και αρχαιολόγο Giuseppe Gerola τον Δεκέμβριο του 1901**, στα πλαίσια συντονισμένης προσπάθειας για την καταγραφή των ενετικών μνημείων της Κρήτης από το Instituto Venezo di Scienze, Lettere ed Arti. Η μονογραφία του "Βενετικά Μνημεία της Κρήτης" αποτελεί μια ανυπολόγιστης αξίας πηγή ιστορικών και τεχνικών πληροφοριών για την νησίδα και την ευρύτερη περιοχή. Ο G.Gerola ουσιαστικά διέσωσε, και μάλιστα με εξαιρετικά συστηματικό τρόπο, την εικόνα ενός κόσμου ο οποίος σύντομα θα χαθεί. [ΑΡΑΚΑΔΑΚΗ 1996 : 193]

Εικ. 180. Δυτικό ανάπτυγμα της Σπιναλόγκας από τον απέναντι οικισμό, Πλάκα__Φωτ.Gerola, 1901

Από αριστερά διακρίνονται η ΒΔ cortina, το πλευρό Pierino, το πλευρό Genese, η κεντρική πύλη Porta Maestra, το pontone Bembo και η γωνία Carbonana. Ολα εκτός από το τελευταίο διατηρούν τις σκοπιές τους. Οπως αποτυπώνεται στη φωτογραφία, η δυτική πλαγιά της Σπιναλόγκας καλύπτεται ολόκληρη από τον οθωμανικό οικισμό κατά αυτήν την περίοδο. Πλήθος μικρών επιχρισμένων κυβόσχημων κτισμάτων καλύπτουν την προσήνεμη πλευρά της νησίδας, ακολουθώντας τις υψομετρικές καμπύλες του βραχώδους αναγλύφου της. Στο κέντρο δεσπόζει το τζαμί, στη θέση του καθολικού ναού της Αγίας Βαρβάρας. Ο δυτικός ορθολογισμός με την ανατολίτικη αυθορμητικότητα, συντεθειμένα σε μια μοναδική ενότητα, αφήνουν το χωρικό τους αποτύπωμα πάνω στο άγονο τοπίο-φόντο.
Στις ασπρόμαυρες φωτογραφίες του G.Gerola από τη Σπιναλόγκα δεν αποτυπώνονται απλώς κτίσματα τα οποία σήμερα δεν υπάρχουν πιά, αλλά το κυριότερο, η αίσθηση του ζωντανού και ακμαίου οικισμού, η οποία στην επόμενη χρονική περίοδο θα χαθεί.
[ΑΡΑΚΑΔΑΚΗ 1996 : 231-232]

Πηγή εικόνας : [ΖΕΡΒΟΣ, ΜΑΛΛΙΑΡΑΚΗ, ΜΑΥΡΙΚΑΚΗΣ, ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ & ΣΓΟΥΡΟΣ 2010]

- **Επιλεγμένο φωτογραφικό αρχείο:**

Εικ. 181. Νοτιοανατολική όψη της Σπιναλόγκας από την απέναντι ακτή της Χερσονήσου Κολοκύθας__Φωτ.Gerola, 1901

Από αριστερά διακρίνονται ο προμαχώνας Tiepolo, η νότια cortina ανέπαφη, η ημισέληνος Moceniga - Barbariga δεσπόζει στην κορυφή, ο προμαχώνας Donato και στο βάθος δεξιά ο orechionne Scaramella. Οι αιχμές των δυο προμαχώνων φαίνονται να εισχωρούν στη θάλασσα. Στο χώρο μπροστά στη νότια cortina φαίνονται οικήματα και αποθήκες, που εξυπηρετούσαν τη λειτουργία της αποβάθρας κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Κάτω από την ημισέληνο αποτυπώνεται μέρος των οθωμανικών οικιών, τα περισσότερα εκ των οποίων δε σώζονται πλέον. [ΑΡΑΚΑΔΑΚΗ 1996 : 233]
Αργότερα στα χρόνια του Λεπροκομείου, και συγκεκριμένα το 1939, πραγματοποιήθηκε η εκτεταμμένη καταστροφή της νότιας cortina για την εξασφάλιση κυκλικής-περιμετρικής κίνησης επί της νησίδας, ενώ η καταστροφή των ερειπωμένων πέτρινων οικιών για τη μεταφορά οικοδομικού υλικού για επισκευή των οικιών στην κατώτερη ζώνη, στις οποίες και διέμεναν, είχε ξεκινήσει σταδιακά ήδη από 1910. Μετά μετά το 1957 και το κλείσιμο του Λεπροκομείου, σημειώθηκε έντονη λεηλασία των ερειπωμένων οικιών από ντόπιους των γύρω χωριών για αρπαγή οικοδομικού υλικού, το οποίο μάλιστα λέγεται ότι χρησιμοποιήθηκε τη δεκαετία του '70 και για την ανέγερση των πολυτελών ξενοδοχείων της Ελούντας. [ΑΡΑΚΑΔΑΚΗ 1996 : 254]

Πηγή εικόνας : [ΖΕΡΒΟΣ, ΜΑΛΛΙΑΡΑΚΗ, ΜΑΥΡΙΚΑΚΗΣ, ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ & ΣΓΟΥΡΟΣ 2010]

«Εγώ οδηγώ προς την θλιμμένη χαρά

Εγώ (οδηγώ) προς τον απέθαντο πόνο

Εγώ (οδηγώ) προς τις ψυχές τις κολασμένες

Την πάσα ελπίδα αφήστε όταν περνάτε»

Επιγραφή που είδε ο Δάντης στην Είσοδο της Κόλασης
όπως περιγράφει στο 1ο μέρος του έργου του Θεία Κωμωδία
Ελεύθερη μετάφραση Ν. Καζαντζάκη
[Αλιμπερτης 2005 : 13]

λεπροκομείο [1904 - 1957 μ.Χ.]

3.2.5 ΛΕΠΡΟΚΟΜΕΙΟ (1904 - 1957 μ.Χ.)

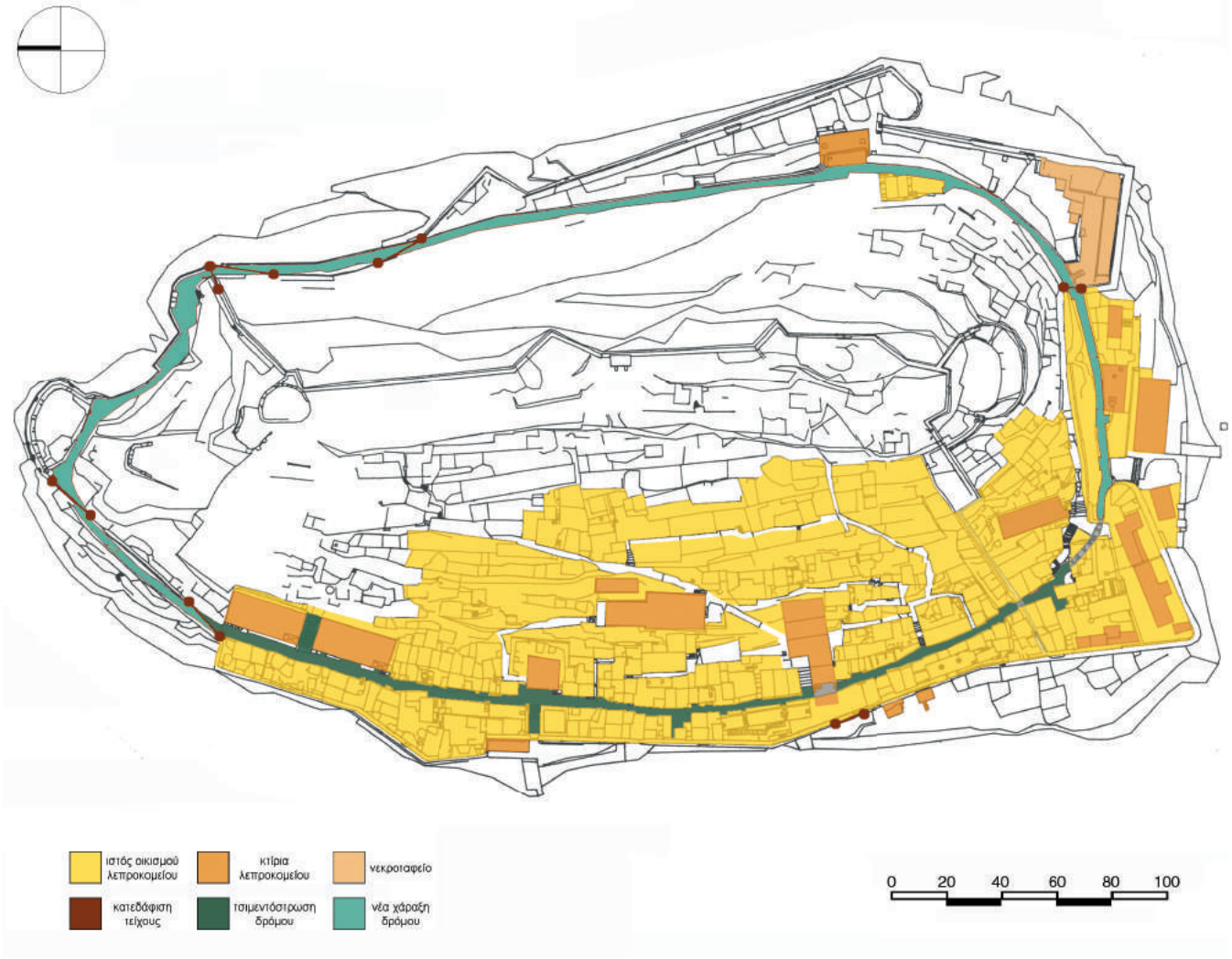

260. Ψηφιακή επεξεργασία του τοπογραφικού σχεδίου της Σπιναλόγκας κατά την περίοδο του Λεπροκομείου, που αντλήθηκε από [ΑΡΑΚΑΔΑΚΗ 1996 : 308].

Υπόμνημα: 1.Κεντρική πύλη Porta Maestra | 2.Νότια πυλίδα με θολωτή στοά 21μ. | 3.Φυλακή Λεπροκομείου | 4. Κοινόχρηστοι χώροι (προβλεπόταν αρχικά η χρήση ως συλλογική κουζίνα) | 5.Αποθήκη ηλ.γεννήτριας | 6. Κοιτώνες περιόδου 1937-1938 | 7. Ημιτελές 4ώροφο κτίριο(δε χρησιμοποιήθηκε παρά μόνο ως αποθήκη) | 8. Νοσοκομείο Λεπροκομείου | 9. Εξωτερικό του φρουρίου κτίσμα αγοράς Λεπροκομείου | 10. Υπαίθρια "πλυντήρια" | 11. Καφενεία | 12. Πρώτη στέγαση του γραφείου της Αδελφότητας Χανσενικών Σπιναλόγκας | 13. Εμπορική ζώνη | 14. Σχολείο | 15. Απολυμαντήριο | 16.Κοιμητήριο Λεπροκομείου | 17. Κεντρικές δεξαμενές | 18. Εκκλησία Αγ.Παντελεήμονα | 19. Εκκλησία Αγίου Γεωργίου

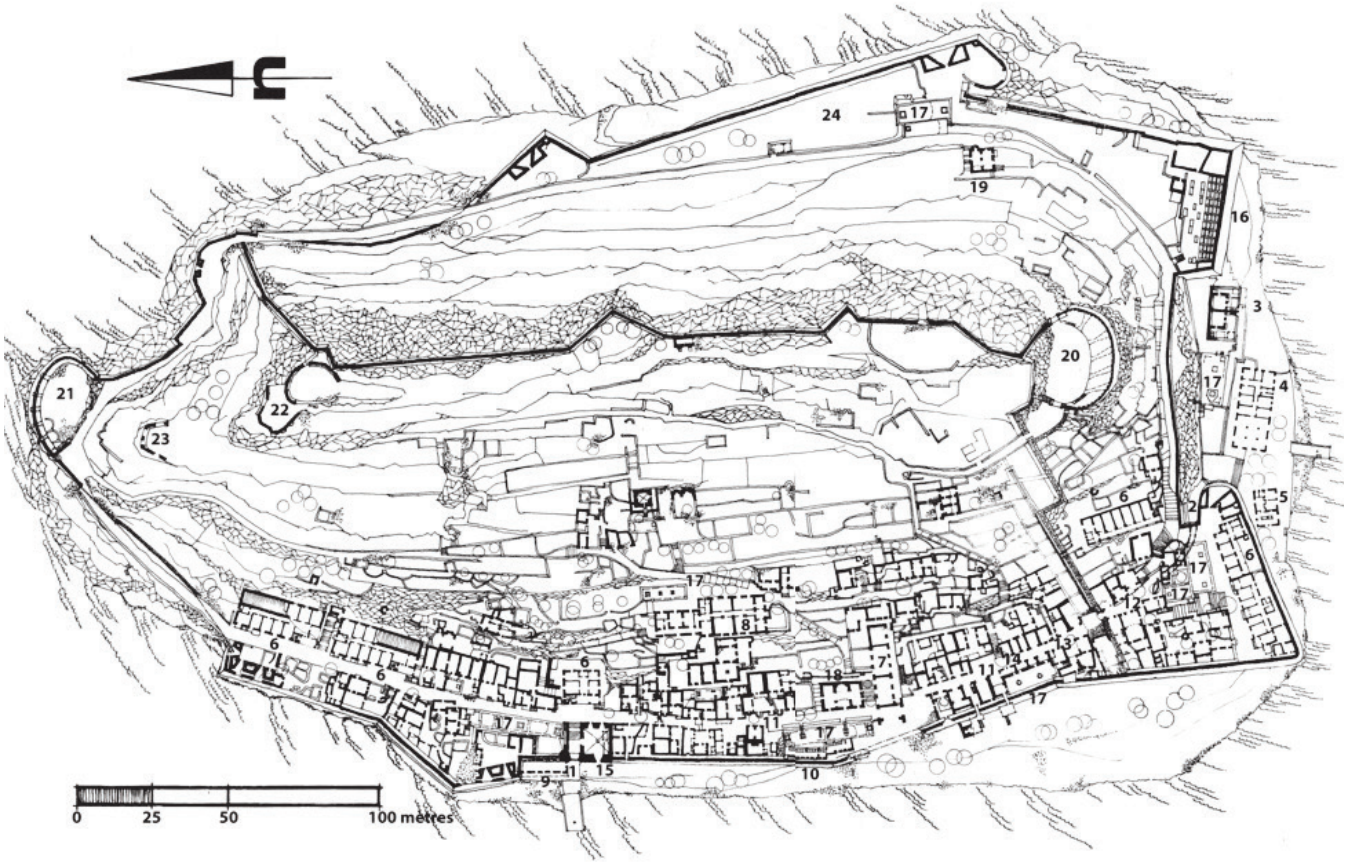

259. Τοπογραφικό σχέδιο της Σπιναλόγκας, το διάστημα 1968-1969 , δια χειρός M.Born, με κατόψεις κτισμάτων στο επίπεδο του ισογείου με υπομνηματισμό. [BORN ΣΤΟ ΡΕΜΟΥΝΤΑΚΗΣ 2015 : 212-213].

Αποτελέσματα εννοιολογικού συστήματος για τη χρονική ενότητα "Λεπροκομείο" [1904 - 1957 μ.Χ.] :

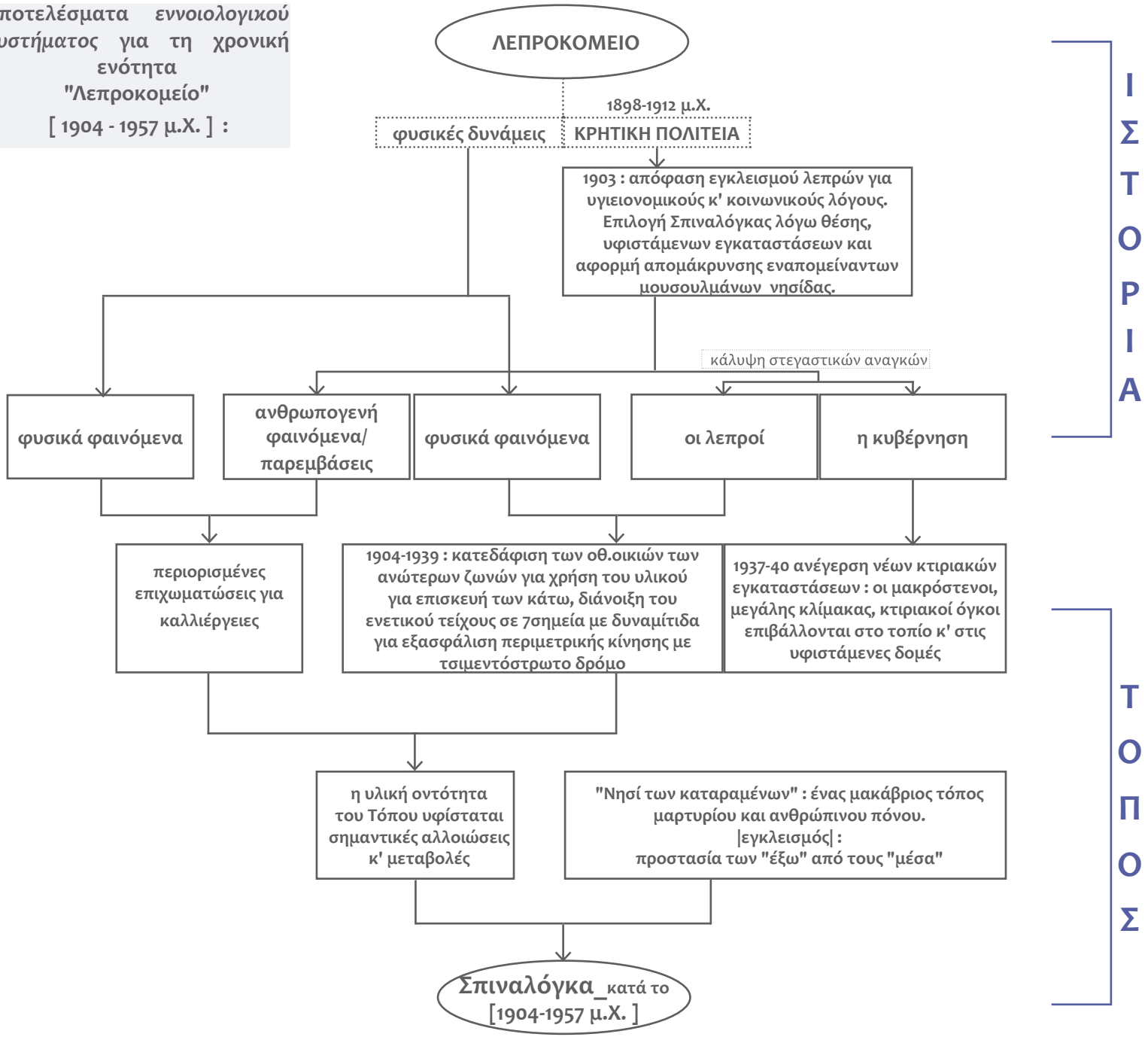

- Επιλεγμένο φωτογραφικό αρχείο:

191. Προσωπικό φωτογραφικό αρχείο από το "Μουσείο Ανδρέα Συγγρού", κατά την επίσκεψή μου στις 19-3-2015, όπου εκτίθενται 1660 προπλάσματα αφροδισίων και δερματικών νόσων που κατασκευάσθηκαν από τον ίδιο τον καθηγητή Δερματολογίας Γ.Ο. Φωτεινό αρχικά, το 1912, για εκπαιδευτικούς σκοπούς, και από ειδικά εκπαιδευμένους τεχνίτες αργότερα. Παρατίθενται δείγμα από τα εκτιθέμενα κέρινα ομοιώματα της κλινικής συμπτωματολογίας της Νόσου του Χάνσεν, κοινώς λέπρα.

- Επιλεγμένο φωτογραφικό αρχείο:

199. Δυτικό τμήμα Σπιναλόγκας από θάλασσα, 1927. Φωτογραφικό αρχείο συγγραφέα Abbot. Βλέποντας την ερειπιώδη κατάσταση των οθωμανικών κτισμάτων, γίνεται φανερός ο λόγος για τον οποίο αναφέρει ο Ρεμουντάκης, ότι ο κόσμος πίστευε ότι οι λεπροί ζούσαν σε σπηλιές. Πηγή εικόνας : [ΡΕΜΟΥΝΤΑΚΗΣ 2015 : 232]
200. Δυτική πύλη Σπιναλόγκας ,1930. Πηγή εικόνας : [ΡΕΜΟΥΝΤΑΚΗΣ 2015 : 220]
201. Λεπροί,γιατρός, παπάς και προσωπικό υποστήριξης Λεπροκομείου μπροστά από δυτική πύλη.Πηγή εικόνας : [ΖΕΡΒΟΣ κ.ά. 2010]

- **Επιλεγμένο αρχειακό υλικό :**

Εικ. 245. Φωτογραφικό στιγμιότυπο, νοτίου μετώπου Σπιναλόγκας , 1967
Από αριστερά διακρίνονται ο προμαχώνας Tiepolo με τα κτίσματα κοιτώνων της δεκαετίας του '30 (έχουν κατεδαφιστεί πλέον), η νότια cortina κατεστραμμένη κατά το ήμισυ, η ημισέληνος Moceniga - Barbariga δεσπόζει στην κορυφή, και δεξιά ο προμαχώνας Donato, που οι λεπροί είχαν φτιάξει το κοιμητήριό τους. Η εκτεταμμένη καταστροφή της νότιας cortina πραγματοποιήθηκε στα χρόνια του Λεπροκομείου και συγκεκριμένα το 1939 για την εξασφάλιση κυκλικής-περιμετρικής κίνησης επί της νησίδας. [ΑΡΑΚΑΔΑΚΗ 1996 : 254] Στο χώρο μπροστά στη νότια cortina φαίνονται τα κτίσματα, που εξυπηρετούσαν τη λειτουργία της αποβάθρας κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας και στην περίοδο του Λεπροκομείου χρησιμοποιήθηκαν ως φυλακή το κτίσμα που είναι εγγύτερα στον προμαχώνα Donato , ως αποθήκη, όπου ήταν τοποθετημένη από το 1930 η ηλεκτρική γεννήτρια, το κτίσμα (έχει κατεδαφιστεί πλέον) που είναι εγγύτερα στον προμαχώνα Tiepolo. Το κεντρικό κτίσμα της προβλήτας (έχει κατεδαφιστεί πλέον), το παλιό τούρκικο τελωνείο, επί της περιόδου του Λεπροκομείου, αρχικά είχαν σκοπό να δημιουργηθεί εκεί μια κοινόχρηστη κουζίνα. Επειδή όμως οι λεπροί προτιμούσαν να παρασκευάζουν ανεξάρτητα και να γευματίζουν ο καθένας στο δικό του οίκημα, τελικά χρησιμοποιήθηκε περιστασιακά για κοινές εκδηλώσεις(πχ.σινεμά και θέατρο). [BORN ΣΤΟ ΡΕΜΟΥΝΤΑΚΗΣ 2015 : 212-213] Οπως γίνεται φανερό από τη σύγκριση με προγενέστερες φωτογραφίες πολλές από τις οθωμανικές οικίες έχουν καταστραφεί, τόσο κατά την περίοδο του Λεπροκομείου αλλά και κυρίως το μετά το 1957 όπου λεηλατήθηκαν από τους ντόπιους για αρπαγή οικοδομικού υλικού. [ΑΡΑΚΑΔΑΚΗ 1996 : 240]
Πηγή εικόνας : [ΑΡΑΚΑΔΑΚΗ 1996 : 240]

- Επιλεγμένο αρχειακό υλικό :

Αδημοσίευτο φωτογραφικό αρχείο της 13ης Ε.Β.Α., που παραχωρήθηκε από την αρχιτέκτονα της 13ης Ε.Β.Α. Δάφνη Χρονάκη. Υλικό το οποίο παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και όσον αφορά την τεκμηρίωση των αναστηλωτικών εργασιών και των παρεμβάσεων, εν γένει, στο μνημείο, καθώς αποτυπώνεται το σύνολο των μοντερνιστικών κτισμάτων και εγκαταστάσεων της περιόδου του Λεπροκομείου -έργα του αρχιτέκτονα Ορέστη Μάλτου- προ της κατεδάφισης 9 εκ των νεώτερων κτισμάτων κατά το διάστημα 1979-1981. Πλεόν έχουν σωθεί μόνο 3 μοντερνιστικά κτίρια της περιόδου του Λεπροκομείου επί της Σπιναλόγκας.

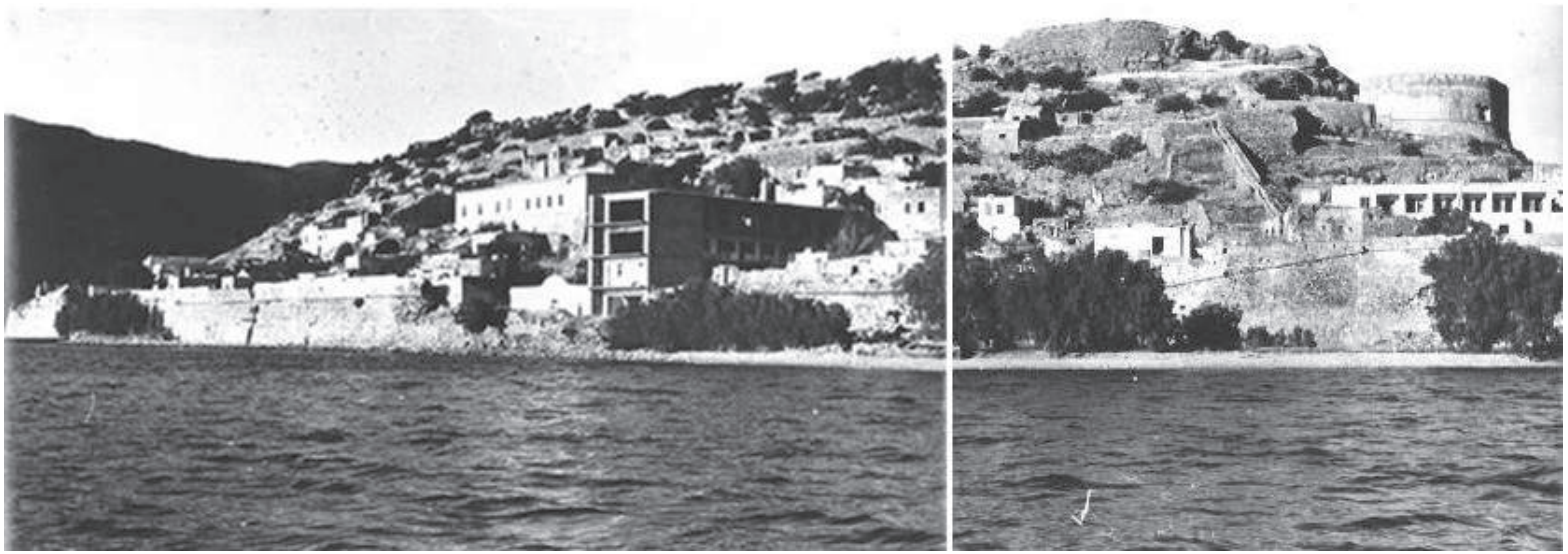

Εικ. 247. Φωτογραφική λήψη νοτιοδυτικής άποψης της Σπιναλόγκας, 1979

Από τη θεώρηση της συνολικής απόψης του δυτικού μετώπου της νησίδας διαπιστώνεται ότι οι λιτοί, μακρόστενοι, γραμμικοί όγκοι, από οπλισμένο σκυρόδεμα, των κτισμάτων της περιόδου του Λεπροκομείου ξεχωρίζουν με την κατασκευή, τη μορφή και την κλίμακά τους, επιβαλλόμενα στο τοπίο, ανάμεσα στα πολύμορφα, μικροσκοπικά μπροστά τους οθωμανικά σπίτια. Τα στιβαρά τείχη των ενετικών οχυρώσεων μοιάζουν σχεδόν ενοποιημένες με το ξερόβραχο της Σπιναλόγκας. Η έκταση των κυβόσχημων οθωμανικών οικιών έχει μειωθεί σημαντικά συγκρίνοντας με τις φωτογραφικές αποτυπώσεις του G.Gerola το 1901. Ο ενετικός περίβολος έχει υποστεί σημαντικές φθορές όπως φαίνεται και στη φωτογραφία, μπροστά από το τετραώροφο κτίριο.

Η κλίμακα των κτιρίων, χωρίς αμφιβολία, είναι πολύ διαφορετική από την κλίμακα και την αισθητική των υπολοίπων κατασκευών της νησίδας, τόσο των οχυρώσεων (που εντάσσονται στη μνημειώδη κλίμακα, με την αισθητική και την τεχνική των προμαχωνικών οχυρώσεων του 16ου - 17ου αι.), όσο, στην αντίπερα όχθη, των κατοικιών (που εντάσσονται στη μικρή κλίμακα, της κοσμικής αρχιτεκτονικής που κινείται στα όρια με τη λαϊκή αρχιτεκτονική). Αυτό όμως δεν ενδιέφερε τους υπεύθυνους για το σχεδιασμό των εγκαταστάσεων, για τους οποίους ο κύριος στόχος ήταν η εξυπηρέτηση των λειτουργικών αναγκών του Λεπροκομείου. Από τα εικονιζόμενα κτίρια κατεδαφίστηκαν το διάστημα 1979-1981 το ημιτελές τετραώροφο κτίριο στο κέντρο του οικισμού, καθώς και το κτίσμα κοιτώνων νότια του εγκάρσιου τείχους (στα δεξιά της φωτογραφίας).

{[BORN ΣΤΟ ΡΕΜΟΥΝΤΑΚΗΣ 2015 : 212-213] , [ΡΕΜΟΥΝΤΑΚΗΣ 2015 : 288-289] ΚΑΙ [ΧΡΟΝΑΚΗ 2007]}

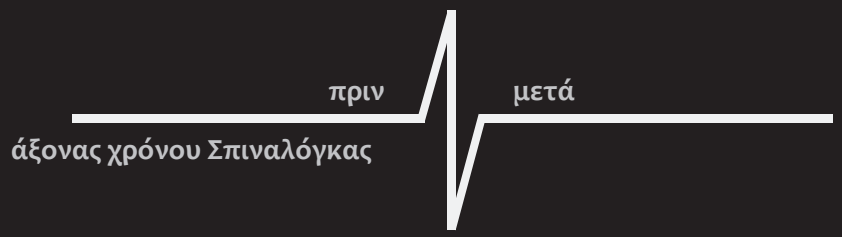

ΛΕΠΡΟΚΟΜΕΙΟ (1904-1957)

χρονική τομή | στίγμα

http://www.debordements.fr/spip.php?article213

Ερήμωση [1957 - 1973 μ.Χ.]

287,288. Φωτογραφίες από εσωτερικό Σπιναλόγκας - προσωπικού αρχείου M Born χρονολογίας 1968 [ΡΕΜΟΥΝΤΑΚΗΣ 2015 : 222-223]

Αποτελέσματα εννοιολογικού συστήματος για τη χρονική ενότητα "Ερήμωση" [1957 - 1973 μ.Χ.] :

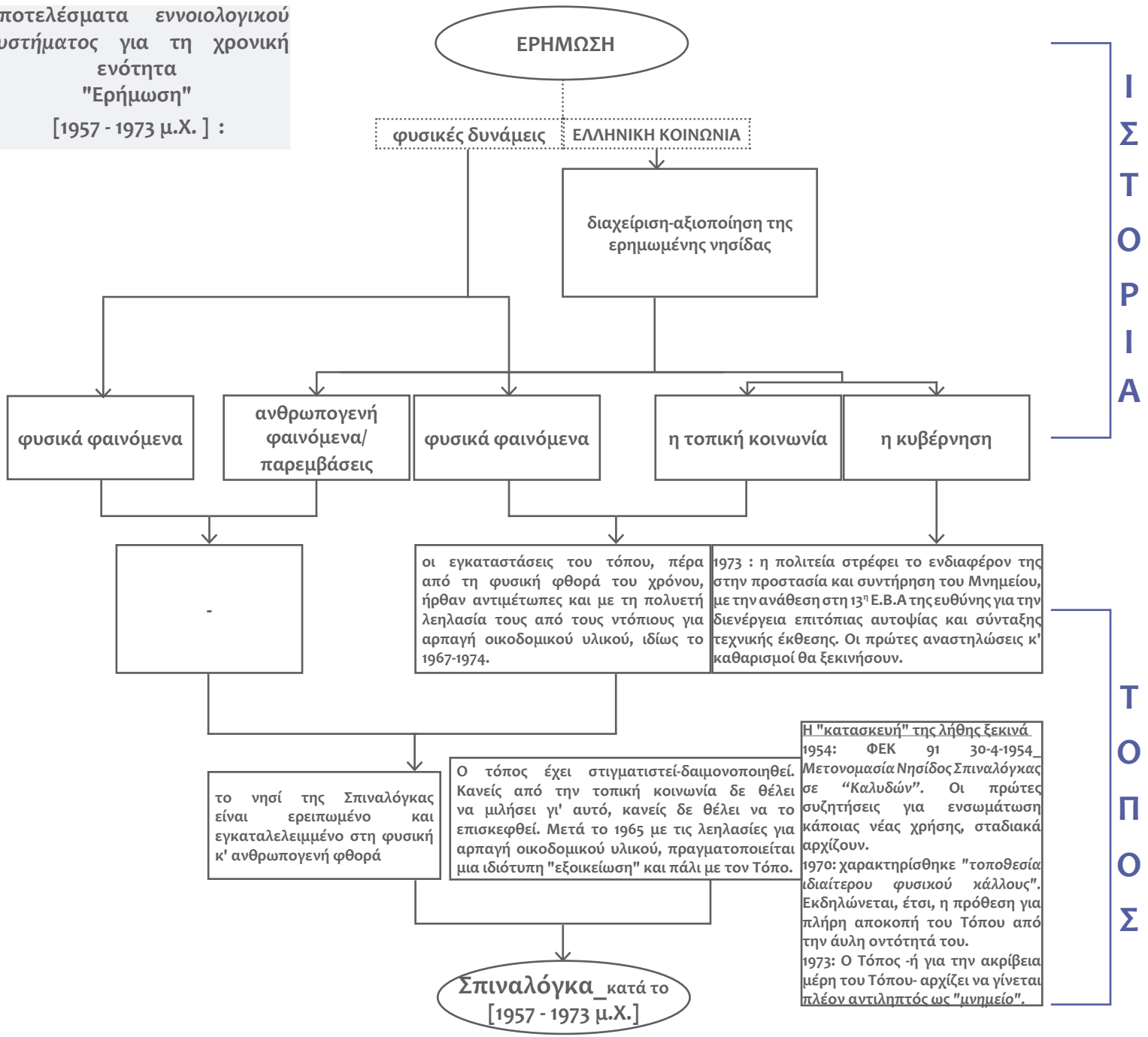

Σύγχρονη πραγματικότητα [1973 - 2016 μ.Χ.]

3.2.7 ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ (1973 – 2016 μ.Χ.)

1.Είσοδος νότια πυλίδα | 2.Προμαχώνας Tiepolo | 3.Προμαχώνας Donato-Κοιμητήριο Λεπροκομείου |4.Τμήμα νότιου τείχους | 5.Ημιπρομαχώνας Scaramella | 6.Βοηθητική "τυφλή" ανατολική πυλίδα | 7.Αιχμή Rangone | 8.Πυλίδα Molin | 9.Θέση ξύλινης γέφυρας | 10.Ημισέληνος Michiel | 11.Τείχος βορείου μετώπου-τμήμα αρχαίας οχύρωσης στη βάση του | 12. Πλευρό Perino |13.Πλευρό Perino | 14.Κεντρική πύλη Porta Maestra | 15.Αιχμή Bembo | 16.Γωνία Carbonana | 17.Πλατεία Moretta | 18.Πλατεία Mosta | 19.Ημισέληνος Moceniga-Barbariga | 20.Πλατεία Moceniga | 21.Πλατεία πυροβολικού Miani | 22.Αιχμή Veniera | 23.Πλατεία πυροβολικού Orsini | 24.Γωνία Contarini | 25.Τείχη Veniera | 26.Τείχη Grimana | 27.Τείχη Mema | 28.Τείχη Faliera | 19.Πύλη Carbonana | 30.Πύλη του Βουνού | 31.ΒΑ πτέρυγα traversa Molina | 32.Αίθουσα φρουράς-Απολυμαντήριο Λεπροκομείου| 33.Τρίδυμο θολωτό κτίριο| 34.Ενετικές Δεξαμενές| 35.Βορεια πυριταποθήκη| 36.Βοηθητικά κτίρια| 37.Αγ.Νικόλαος |38.Αγ.Γεώργιος |39.Αγ.Παντελεήμων| 40.Οθωμανικές οικίες| 41.Αγορά οθωμανικού οικισμού|42.Περιοχή μουσουλμανικού κοιμητηρίου| 43.Νοσοκομείο Λεπροκομείου| 44.Οθωμανικές δεξαμενές| 45.Κοιτώνες Λεπροκομείου| 46.W.C.| 47.Εκδοση εισιτηρίων

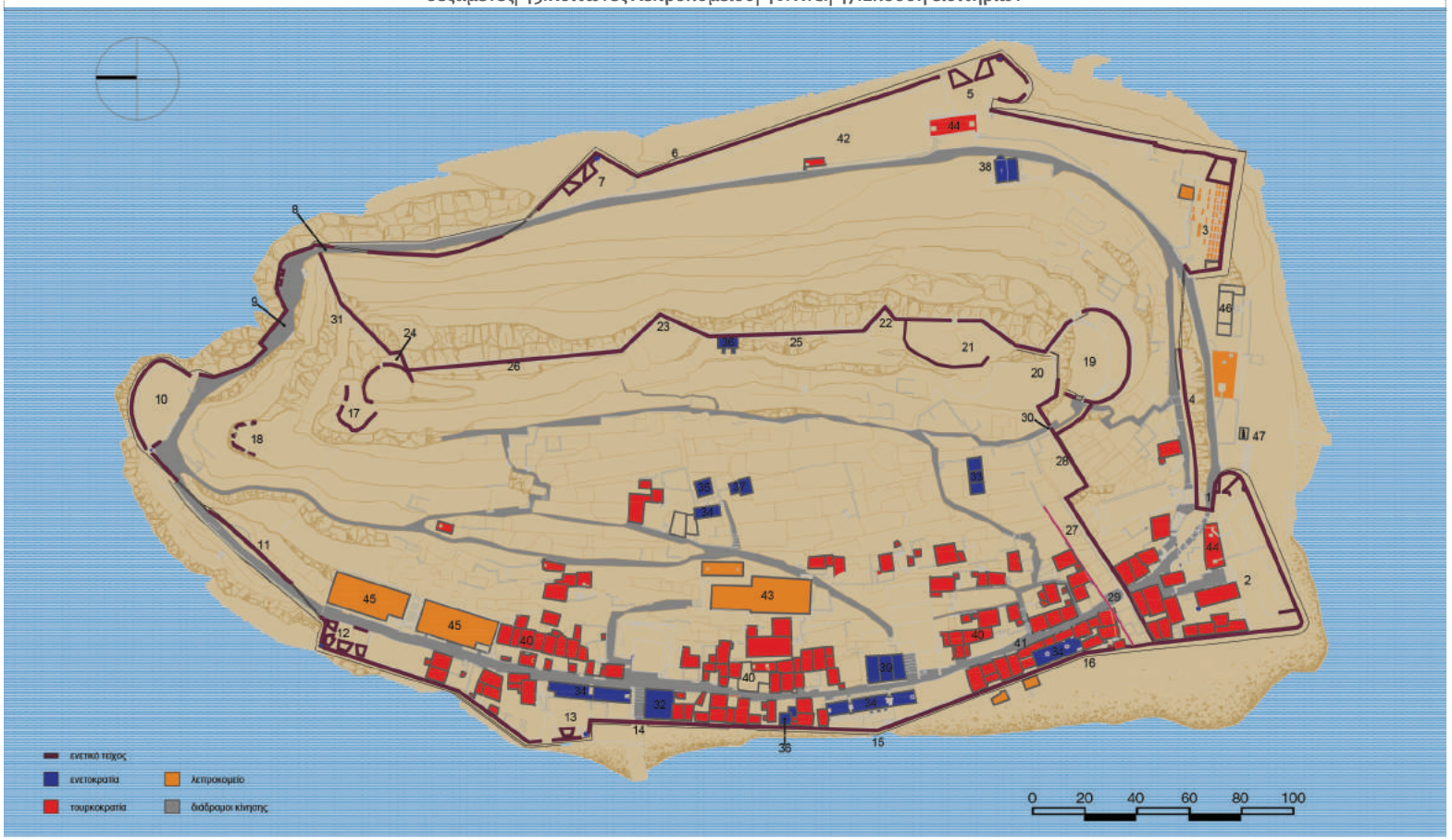

Αποτελέσματα εννοιολογικού συστήματος για τη χρονική ενότητα "Σύγχρονη Πραγματικότητα" [1973 - 2016 μ.Χ.] :

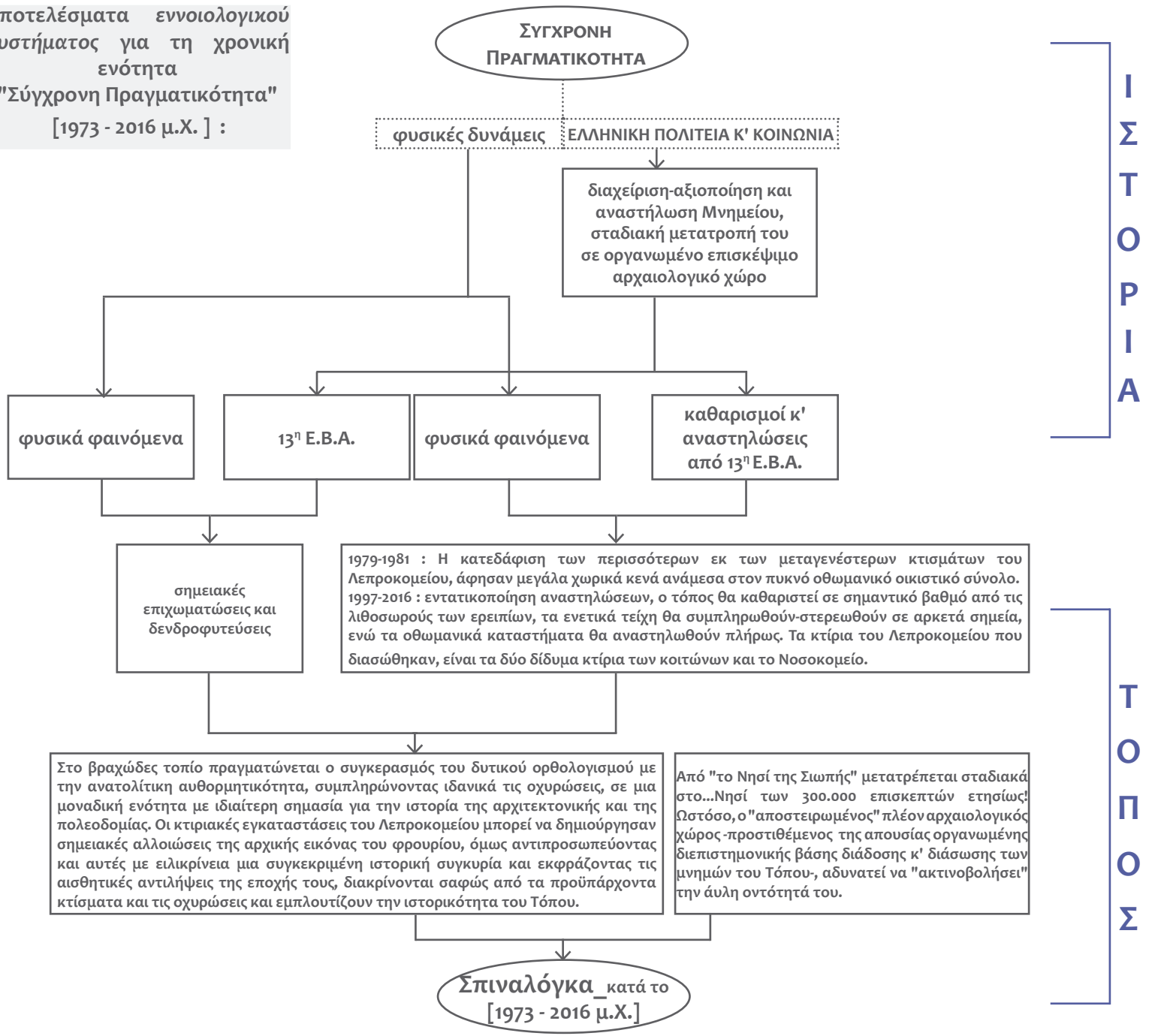

- **Επιλεγμένο αρχειακό υλικό :**

Αδημοσίευτο φωτογραφικό αρχείο της 13ης Ε.Β.Α., που παραχωρήθηκε από την αρχιτέκτονα της 13ης Ε.Β.Α. Δάφνη Χρονάκη. Υλικό το οποίο παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και όσον αφορά την τεκμηρίωση των αναστηλωτικών εργασιών και των παρεμβάσεων, εν γένει, στο μνημείο, καθώς αποτυπώνεται το σύνολο των μοντερνιστικών κτισμάτων και εγκαταστάσεων της περιόδου του Λεπροκομείου -έργα του αρχιτέκτονα Ορέστη Μάλτου- προ της κατεδάφισης 9 εκ των νεώτερων κτισμάτων κατά το διάστημα 1979-1981. Πλεόν έχουν σωθεί μόνο 3 μοντερνιστικά κτίρια της περιόδου του Λεπροκομείου επί της Σπιναλόγκας.

Εικ. 364 ,365. Φωτογραφικά στιγμιότυπα επί του προμαχώνα Tiepolo, μετά τις κατεδαφίσεις των κοιτώνων του Λεπροκομείου , 1979

Λήψη από τον προμαχώνα Tiepolo αμέσως μετά τις κατεδαφίσεις των κοιτώνων του Λεπροκομείου περιόδου 1937-1938. {[BORN ΣΤΟ ΡΕΜΟΥΝΤΑΚΗΣ 2015 : 212-213], ΚΑΙ [ΡΕΜΟΥΝΤΑΚΗΣ 2015 : 288-289]}

Σήμερα, διακρίνουμε τα χωρικά ίχνη των κατεδαφισμένων κοιτώνων στον προμαχώνα Tiepolo, σαν ένα περίγραμμα της κάτοψής τους στο χώμα. Τα ίχνη αυτά, προς το παρόν, δεν έχουν νοηματοδοτηθεί ως "μνημεία της απουσίας τους" ή ίσως ως "αντι-μνημεία". Ετσι, ο μέσος επισκέπτης αδυνατεί να συνδέσει το υλικό αντικείμενο με την ιστορία του, με την άυλη οντότητά του, είναι αδύνατον να αντιληφθεί τι υπήρχε εκεί και υπό ποιές συνθήκες δεν υπάρχει πλέον. Δε γνωρίζει ότι αυτό το περίγραμμα στο χώμα αντιστοιχεί στην ύστατη προσπάθεια "κατασκευής" της λήθης, μέσω της καταστροφής των υλικών αποτυπωμάτων της τραγικής περιόδου του Λεπροκομείου.

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ (1973 – 2016 μ.Χ.)

- **Επιλεγμένο αρχειακό υλικό :**

Φωτογραφικό αρχείο της 13ης Ε.Β.Α., τεκμηρίωσης της πορείας των αναστηλωτικών εργασιών(καθαρισμών, στερεώσεων και αναστηλώσεων) στη Σπιναλόγκα από το 1997-2001 (1ος κύκλος εργασιών) που παραχωρήθηκε από την αρχαιολόγο της 13ης Ε.Β.Α. και επικεφαλής της αναστήλωσης στη Σπιναλόγκα, Γεωργία Μοσχόβη.

ΠΡΙΝ:

ΜΕΤΑ:

Ετος	Αριθμός κύριων εισιτηρίων	Αριθμός μειωμένων εισιτηρίων	Αριθμός ελευθέρας εισόδου
2000 από 1/9	66.182	4.117	6.049
2001	239.539	10.572	40.909
2002	212.229	11.735	35.933
2003	192.194	11.665	30.407
2004	175.599	12.657	30.587
2005	188.664	15.184	29.394
2006	199.612	16.980	36.855
2007	214.057	16.284	3.356 (από 6/2007 τα εισ.ελευθ. εισόδου καταργήθηκαν)
2008	223.087	22.070	-
2009	204.989	19.271	-

Πίνακας διακύμανσης αριθμού αγορασμένων εισιτηρίων για είσοδο στη Σπιναλόγκα κατά τα έτη 2000-2009.

(Παραχωρήθηκε από το Δήμαρχο Αγ.Νικολάου Αντ.Ζερβό.)

Και φτάνουμε στο παρόν.

Τα στατιστικά στοιχεία μιλούν από μόνα τους :
- περίπου 300.000 επισκέπτες ετησίως, κυρίως αλλοεθνείς, διακινούνται από τα κοντινά λιμάνια του Αγίου Νικολάου, της Ελούντας και της Πλάκας με προορισμό τη Σπιναλόγκα. [ΜΟΣΧΟΒΗ 2008 .β : 319]

- σχεδόν 3.000 επισκέπτες καθημερινά κατά τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο

- Δεύτερο σε επισκεψιμότητα μνημείο στην Κρήτη

- Τέταρτο σε επισκεψιμότητα μνημείο στην Ελλάδα

- 40-50 άτομα το κάθε group επισκεπτών

- **Εκδηλώσεις σχετικές με Σπιναλόγκα :**

Αφίσες εκδηλώσεων σχετικές με την Σπιναλόγκα. Παραχωρήθηκαν από τον Κωστή Ε.Μαυρικάκη, Πολιτικό Μηχανικό Ε.Μ.Π., υπεύθυνο της μελέτης και επίβλεψης της αναστήλωσης, ιδιώτη συλλέκτη αρχειακού υλικού σχετικό με τη νησίδα και Συντονιστή της ΟΕ του ΤΕΕ/ΤΑΚ για το φάκελο υποψηφιότητας της Σπιναλόγκας στην Unesco. Μετά την εμπορική επιτυχία του μυθιστορήματος *"Το Νησί"* της V.Hislop και στην Ελλάδα, η Σπιναλόγκα επανέρχεται στο προσκήνιο με ετήσιες συναφείς εκδηλώσεις.

Σπιναλόγκα

Το νησί της Σπιναλόγκας με την ιστορία του και την θέση του διαδραμάτισε ένα σημαντικό ρόλο στην οικονομία και στην κοινωνία της περιοχής μας. Έναν εντελώς διαφορετικό ρόλο από εκείνον που είχε στο πρώτο μισό του προηγούμενου αιώνα καθώς και εκείνο των παλαιότερων χρόνων.

Παρά το γεγονός ότι έχουν περάσει 50 χρόνια από το κλείσιμο του λεπροκομείου, η κοινωνία της περιοχής μας έχει έντονες μνήμες από την παρουσία των χανσενικών στο νησί. Η σημαντική περιοχή του ποιοτικού τουρισμού και του εντυπωσιακού τοπίου, ήταν συνώνυμη του αποκλεισμού και της απομόνωσης.

Τα παράλια του κόλπου της Ελούντας και του Μεραμπέλου έζησαν έντονα αυτή την πορεία προς το νησί, που για τους περισσότερους ήταν χωρίς επιστροφή. Για τους ίδιους τους λεπρούς το νησί ήταν ένας τόπος φιλοξενίας και προστασίας, παρά τα προβλήματα και την αντιμετώπιση που είχαν από τους έξω.

Σήμερα τιμούμε και θυμόμαστε ως κοινωνία, αυτά τα 50 χρόνια με την ευχή το νησί μας να είναι πάντα ένας τόπος συνάντησης, φιλίας και πολιτισμού καθώς επίσης να μην υπάρξουν άλλες Σπιναλόγκες και άλλοι αποκλεισμοί οπουδήποτε στη γη, τώρα και στο μέλλον.

Αγ. Νικόλαος, Οκτώβριος 2007
Δημήτρης Ι. Κουνενάκης
Δήμαρχος Αγίου Νικολάου

Σπιναλόγκα 1957... 50 χρόνια μετά

" Τούτο το βιβλίο το πετάω με οργή, κατάμουτρα στον άνθρωπο που στέκεται στον γκρεμό της Ακρόπολης και βρίζει την ζωή με τα λόγια: Βαρέθηκα τη ζωή". (Θέμος Κορνάρος, 1933)

" Βρίσκω το Νησί ένα ευαγγέλιο της αγάπης και ευχαριστώ την συγγραφέα για την λεπτότητα που χειρίστηκε τους πάσχοντες". (Μανώλης Φουντουλάκης, 2007)

Κάπου ανάμεσα βρίσκεται μια αλήθεια, που πάρα πολλοί προσπάθησαν να προσεγγίσουν, αλλά μόνο αυτοί που έζησαν το κολαστήριο της Σπιναλόγκα ή το μαρτύριο της Νόσσου του Χάνσεν, όπως ο αγαπητός μας φίλος Μανώλης Φουντουλάκης μπορούν να περιγράψουν. 50 χρόνια έχουν περάσει από τότε που η Σπιναλόγκα σταμάτησε να λειτουργεί σαν τόπος εγκλεισμού και απομόνωσης. Από τότε πολλά έχουν αλλάξει. Εκείνο που δεν άλλαξε και παραμένει αναλλοίωτο στον χρόνο είναι το ίδιο το νησί.

Στα 50 χρόνια που μεσολάβησαν, συνετελέσθηκαν σημαντικές αλλαγές στις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες της περιοχής, με απίστευτη ταχύτητα. Εκεί που οι βάρκες μετέφεραν ανθρώπους χωρίς ελπίδα επιστροφής, σήμερα μεταφέρουν χιλιάδες επισκέπτες, τους οποίους ελκύουν τα χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν το νησί Σπιναλόγκα, από Ιστορική, Αρχιτεκτονική, Ιατρική, Λογοτεχνική σκοπιά, γεγονός που οφείλεται σε ένα μεγαλύ βαθμό, στην σύντομη περίοδο που λειτούργησε σαν Λεπροκομείο.

Το διήμερο αφιερώνεται στη μνήμη, όσων έμειναν για πάντα στο νησί, αλλά και σε εκείνους που επέζησαν από μια φοβερή αρρώστια η οποία τείνει να εκλείψει.

Αγ. Νικόλαος, Οκτώβριος 2007
Μανώλης Θραψανιώτης
Πρόεδρος Πολιτιστικού Οργανισμού Δήμου Αγ. Νικολάου

Συνδιοργανωτές:
Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Κρήτης
Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Χορηγοί

Ελούντα Α.Ε. Porto Elounda
Ήλιος Α.Ε. Elounda Beach
Lato Hotel
Τράπεζα Πειραιώς
Alma Tours
Byron Travel

Εστιατόρια

Πόρτες, Άγιος Νικόλαος
Γιώργος, Πλάκα
Παλίρροια, Πλάκα
Καπετάν Νικόλας, Πλάκα

Χορηγοί Επικοινωνίας

Κρήτη TV
Εφημερίδα Ανατολή

Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Αγίου Νικολάου
Πολιτιστικοί Σύλλογοι Ελούντας και Βρουχά

Σπιναλόγκα
1903 - 1957
50 χρόνια μετά...

20 - 21 Οκτωβρίου 2007
Ελούντα, Σπιναλόγκα, Άγιος Νικόλαος

πρόγραμμα

- **Επιλεγμένο αρχειακό υλικό :**

Αδημοσίευτο φωτογραφικό αρχείο της "αργοπορημένης" αναστήλωσης του οστεοφυλακίου της Σπιναλόγκας μόλις το 2013. Παραχωρήθηκε από τον Κωστή Ε.Μαυρικάκη, Πολιτικό Μηχανικό Ε.Μ.Π., υπεύθυνο της μελέτης και επίβλεψης της αναστήλωσης, ιδιώτη συλλέκτη αρχειακού υλικού σχετικό με τη νησίδα και Συντονιστή της ΟΕ του ΤΕΕ/ΤΑΚ για το φάκελο υποψηφιότητας της Σπιναλόγκας στην Unesco.

ΠΡΙΝ :

ΜΕΤΑ :

Πίνακας τρέχοντος προφίλ επισκεπτών Σπιναλόγκας κατά τα τελευταία έτη :

<table>
<tr><th>Ιαν.</th><th>Φεβ.</th><th>Μαρτ.</th><th>Απρ.</th><th>Μαι.</th><th>Ιουν.</th><th>Ιουλ.</th><th>Αυγ.</th><th>Σεπτ.</th><th>Οκτ.</th><th>Νοε.</th><th>Δεκ.</th></tr>
<tr><td></td><td colspan="2">Κυρίως σχολεία</td><td colspan="2">> 50 ετών</td><td colspan="4"><50 ετών</td><td colspan="2">> 50 ετών</td><td></td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td colspan="4">>η επισκεψιμότητα</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="3">Ανοικτά μόνο Σ/Κ
με καλές καιρικές συνθήκες</td><td colspan="8">Καθημερινή λειτουργία
από το πρωί μέχρι το απόγευμα</td><td></td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td colspan="8">70% ξένοι επισκέπτες
Εθνικότητες : Γάλλοι, Αγγλοι, Ρώσοι, Ολλανδοί,
Γερμανοί, Σκανδιναβοί, Τούρκοι</td><td></td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>+Ελληνες</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
</table>

(Δεν υπάρχει πρόσφατη επίσημη καταγραφή επισκεπτών επί της Σπιναλόγκας. Τα στοιχεία αντλήθηκαν από την εμπειρική εκτίμηση των φυλάκων που βρίσκονται στο χώρο έκδοσης εισιτηρίων. Η τελευταία επίσημη καταγραφή ήταν το 2009.)

παλίμψηστο | χωρικά ίχνη "ανενεργοποίητα"

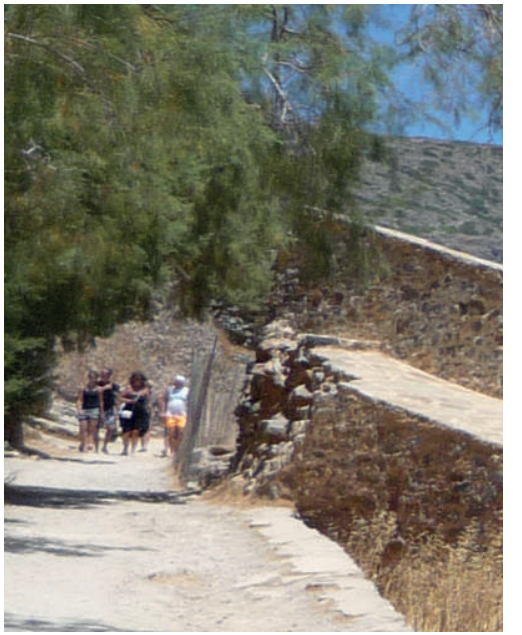

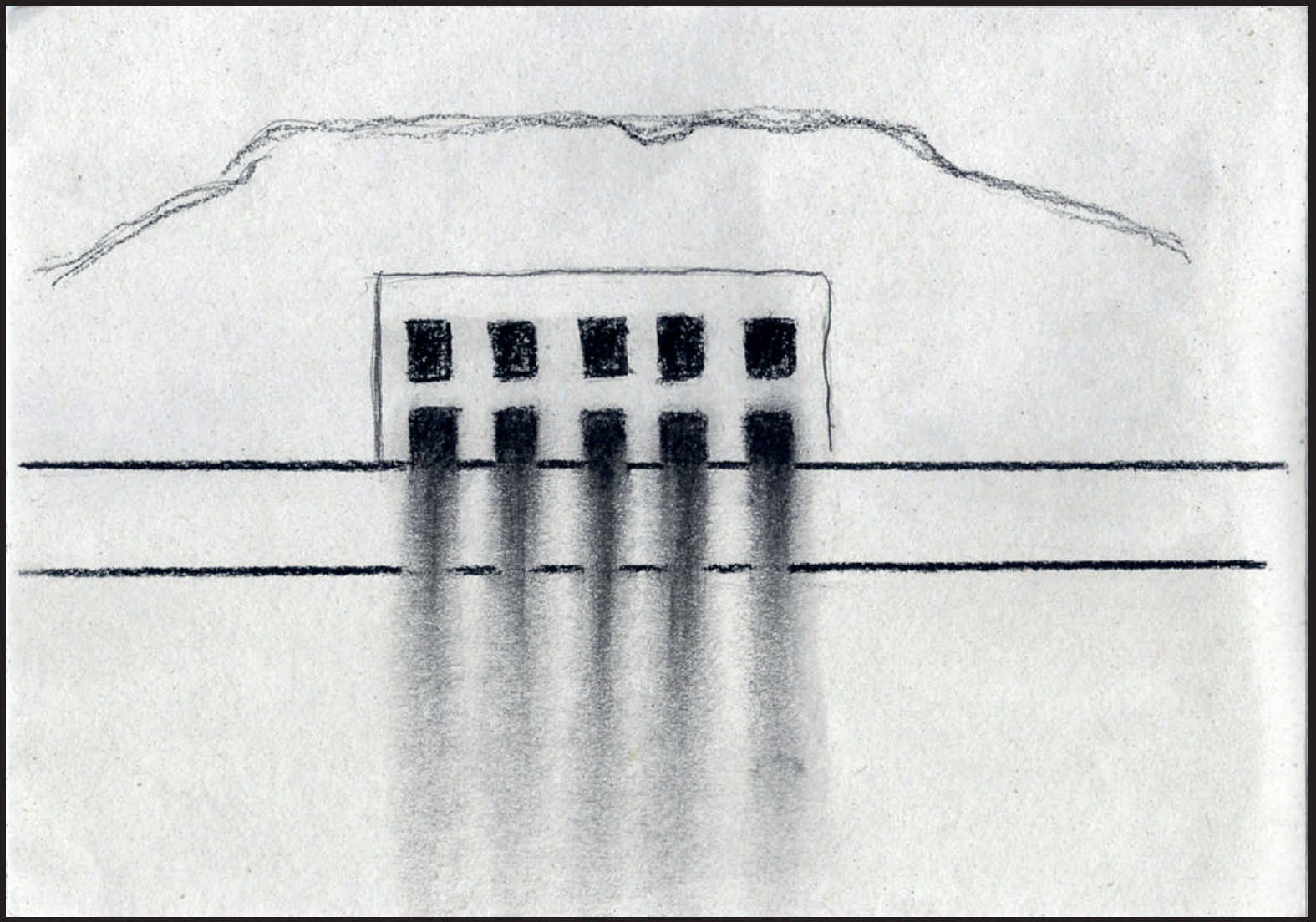

Σπιναλόγκα 1903-1957

"Οι πέτρες και οι βράχοι
στα άδεια σπιτάκια της Σπιναλόγκας
κρύβουν και δε φανερώνουν την κόλαση του χθες,
τα μοιρολόγια και τις κραυγές από τους πόνους
στο σώμα των εκατοντάδων αρρώστων. "

"Πιστεύω ακράδαντα πως κάποια μέρα όταν ο ανθρωπισμός θα επικρατήση πάνω στη γη,
η δικαιοσύνη θα αποδοθεί επανορθώνοντας τις θανάσιμες παραλήψεις και πράξεις των ανθρώπων, ηθελημένες ή αθέλητες.
Και τότε ,όπως οι αληθινοί και τίμιοι άνθρωποι πηγαίνουν στο Νταχάου – Αουσβιτς κ.λ.π.
και γονατίζουν και με τα δάκρυά τους προσπαθούν να ξεπλύνουν την ντροπή για ό,τι έγινε εκεί.
Το ίδιο θα γίνη και στο μικρό νησάκι της Σπιναλόγκας,
που το καθηγίασαν αφανείς μάρτυρες και ήρωες, οι δυστυχισμένοι Χανσενικοί."

“ Περπατώντας στον δρόμο της Σπιναλόγκας,
σταμάτησε και κράτησε την αναπνοή σου.
Από κάποιο χαμόσπιτο τριγύρω σου θα ακούσεις
τον απόηχο από κάποιο μοιρολόγι μιας μάνας,
μιας αδελφής ή τον αναστεναγμό ενός άνδρα.
Αφησε δύο δάκρυα από τα μάτια σου
και θα δεις να λαμπυρίζουν εκατομμύρια δάκρυα
που πότισαν αυτόν τον ίδιο δρόμο,
που εσύ διαβαίνεις σήμερα. ”

Επαμεινώνδας Ρεμουντάκης_1972
Χανσενικός.
Ιδρυτής της “Αδελφότητα Ασθενών Σπιναλόγκας”

15. Τα σκίτσα στις σσ.272,273,274 πραγματοποιήθηκαν από την ιδία , κατά τη διάρκεια της επίσκεψής μου στην περιοχή τον Ιούνιο του 2014.

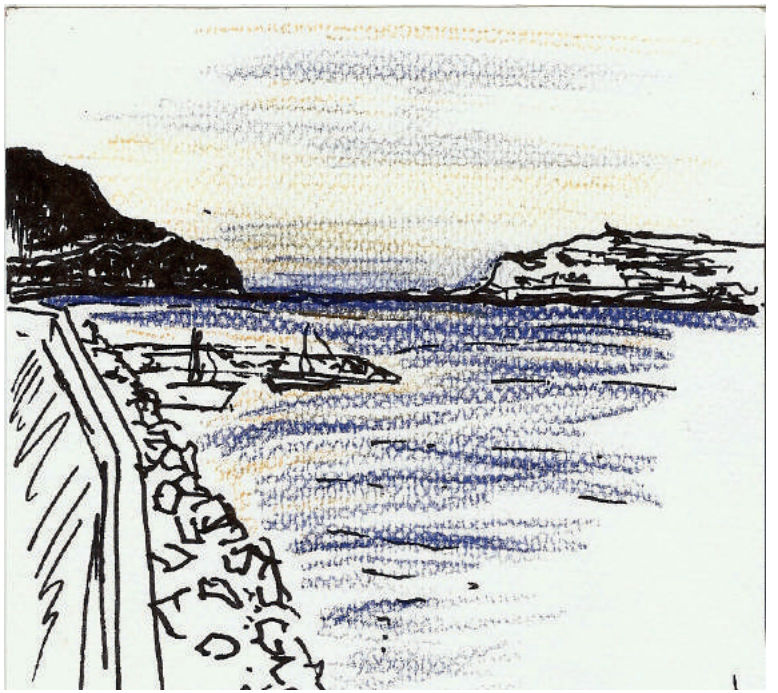

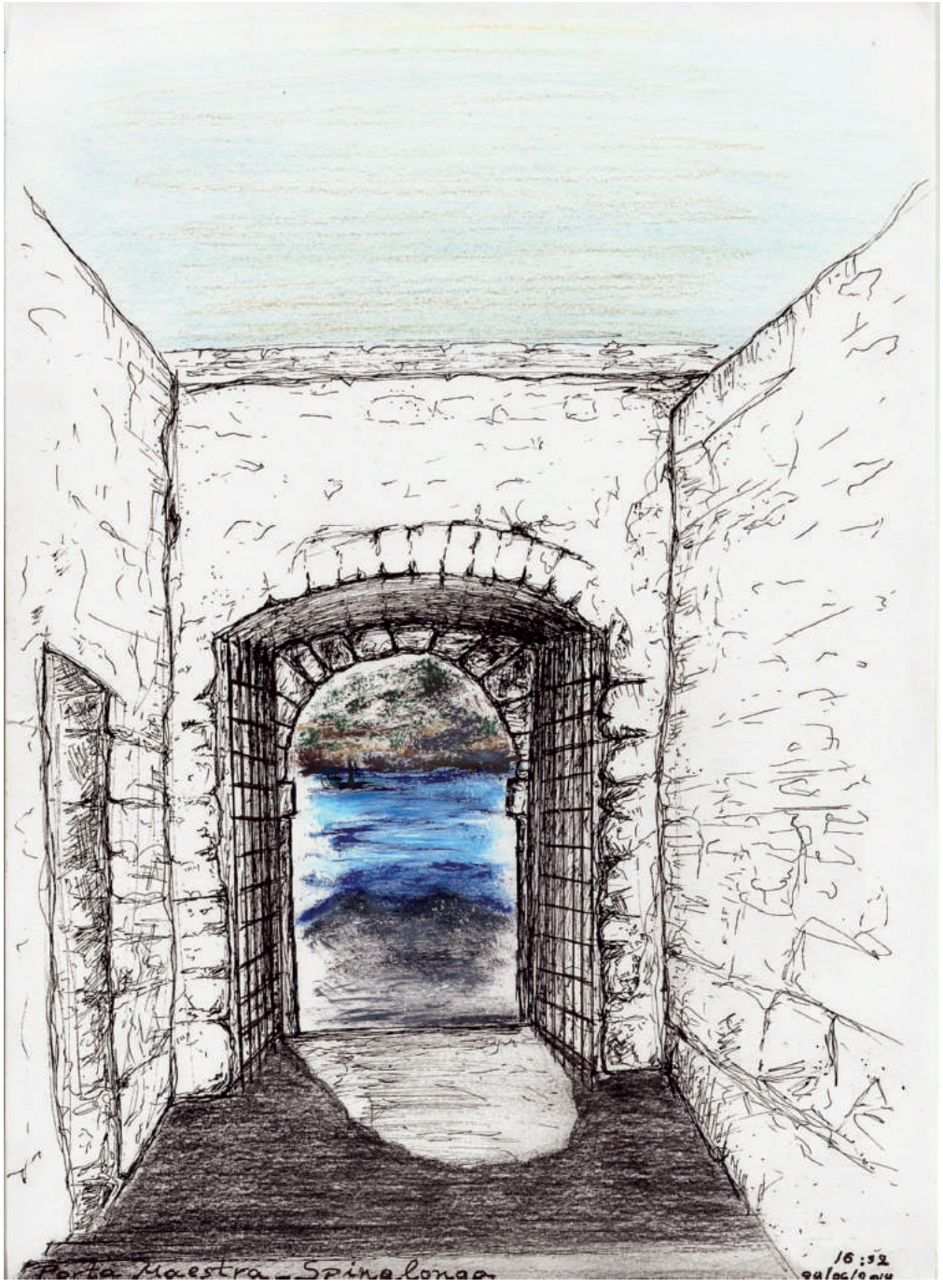
Porta Maestra - Spinalonga
16:32

ΕΝΟΤΗΤΑ _Δ :
4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Κατόπιν αυτής της χρονικής αφήγησης των γεγονότων της Ιστορίας της Σπιναλόγκας, όπως αυτά αντλήθηκαν από ιστορικές αφηγήσεις από περιηγητές, μαρτυρίες ανθρώπων που έζησαν τα γεγονότα (βιωμένη μνήμη) αλλά και προσωπικές αφηγήσεις ανθρώπων που τους μεταφέρθηκαν οι μνήμες από την προηγούμενη γενιά (μετα-μνήμη), αρχειακό υλικό, έγγραφα, άρθρα και δημοσιεύσεις εποχής, περιγραφές από λογοτεχνικά βιβλία και ποιήματα, σχετικό οπτικοακουστικό υλικό, καθώς και συζητήσεις με ειδικούς επιστήμονες και ερευνητές, με παράλληλη ανάλυση και εμβάθυνση μέσω μιας εννοιολογικής ανάγνωσης της Σπιναλόγκας, μπορούν να εξαχθούν τα ακόλουθα συμπεράσματα :

Η επίδραση του Χρόνου στον Τόπο_

Σε έναν τόπο, όπως η Σπιναλόγκα, με διαρκή ανθρώπινη παρουσία από το 2ο μισό του 17ου αι. μέχρι και το 1957, αλλά και μια ταραχώδη μετέπειτα διαχείριση, εντοπίζεται ίσως το ιδανικό παράδειγμα προάσπισης αυτής της θέσης.

- **Υλική οντότητα Τόπου : Φυσικό κ' Ανθρωπογενές τοπίο**

Οπως γίνεται αντιληπτό από τη μελέτη της Σπιναλόγκας, η υλική οντότητα του Τόπου τροποποιείται με την πάροδο του χρόνου, τόσο με φυσικό τρόπο (αναδιαμόρφωση του φυσικού, φυσική φθορά στο τεχνητό<ερείπιο>), όσο και μέσω των ανθρώπινων παρεμβάσεων, καθώς οι έκαστοτε εφήμεροι κάτοικοι του τόπου παρεμβαίνουν στο τοπίο και στις εγκαταστάσεις του, σε μια προσπάθεια να ενταχθούν, αλλά και κάποιες φορές να αντιταχθούν στο ήδη υπάρχον για να το προσαρμόσουν στις νέες ανάγκες τους. Δημιουργείται έτσι μια χωρο-χρονική διαστρωμάτωση ("χωρικό παλίμψηστο").

- **Αϋλη οντότητα Τόπου : Μνήμη**

Οπως γίνεται αντιληπτό από τη μελέτη της Σπιναλόγκας, η συμβολική του διάσταση, το νόημα του, η ιδιαίτερη φόρτιση που λαμβάνει εκ των γεγογότων που λαμβάνουν χώρα σε αυτόν, ως αποτέλεσμα της δράσης των ανθρώπων μέσω της κατοίκησης, καθώς και της δράσης των φυσικών δυνάμεων τροποποιείται με την πάροδο του χρόνου και οδηγεί σε διαφορετικές εγγραφές της άυλης οντότητας του τόπου στη συλλογική μνήμη ανά τις εποχές. Κατ'επέκταση, η δυναμική αυτή διαδικασία οδηγεί σε συγκεκριμένες συμπεριφορικές πρακτικές. Ετσι, μεταβάλλεται η στάση της κοινωνίας και της πολιτείας ως προς τον Τόπο, καθώς κ' η πολιτική διαχείρισής του.

Η Σπιναλόγκα αφομοιώνει αρμονικά στοιχεία διαχρονικής πολιτισμικής διεργασίας Ανατολής – Δύσης σε πλήρη συνέχεια. Ο συγκερασμός του δυτικού ορθολογισμού με την ανατολίτικη αυθορμητικότητα, συμπληρώνουν ιδανικά τις οχυρώσεις, συνθέτοντας μια μοναδική ενότητα με διεθνή αξία και με ιδιαίτερη σημασία για την ιστορία της αρχιτεκτονικής και της πολεοδομίας. Οι κτιριακές εγκαταστάσεις του Λεπροκομείου μπορεί να δημιούργησαν σημειακές αλλοιώσεις της αρχικής εικόνας του φρουρίου, όμως αντιπροσωπεύοντας και αυτές με ειλικρίνεια μια συγκεκριμένη ιστορική συγκυρία και εκφράζοντας τις αισθητικές αντιλήψεις της εποχής τους, διακρίνονται σαφώς από τα προϋπάρχοντα κτίσματα και τις οχυρώσεις και εμπλουτίζουν την ιστορικότητα του Τόπου.

Η σημασία της γνώσης της Ιστορίας και των Μνημών του Τόπου_

Ανάγκη προστασίας και ανάδειξης του σημαντικού μνημείου της Σπιναλόγκας (υλική οντότητα) -

Ανάγκη διατήρησης και διάδοσης των ιστορικών μνημών της Σπιναλόγκας (άυλη οντότητα)_

Το Χρονικό της Μνήμης_

Εχουν περάσει ακριβώς 59 χρόνια από τότε που έκλεισε το Λεπροκομείο της Σπιναλόγκας..._Η ταραχώδης Ιστορία της Σπιναλόγκας συνεχίζεται, όχι μόνο εν όσω ήταν φορέας κατοίκησης, αλλά και στη συνέχεια, μετά την απομάκρυνση των τελευταίων της "κατοίκων", των λεπρών. Οπως γίνεται φανερό από την παρούσα μελέτη, τα στάδια επώασης της στάσης της κοινωνίας και της πολιτείας ως προς την "οδυνηρή" μνήμη και κατ'επέκταση ως προς τον τόπο που αυτή έλαβε χώρα, στιγματίζοντάς τον, σχετίζονται άμεσα με :

- τις ισχύουσες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες στον ιστορικό χρόνο κ' κυρίως στο παρόν
- το είδος διαδραματιζόμενων γεγονότων στο παρελθόν (θετική ή αρνητική χροιά)
- τη χρονική απόσταση από τα συμβάντα
- τα χαρακτηριστικά του μέσου ερμηνείας

Μελετώντας, λοιπόν, παράλληλα και άλλες περιπτώσεις «οδυνηρών» μνημών τόσο σε εθνικό επίπεδο (τόποι πολιτικής εξορίας όπως Μακρόνησος και Γυάρος) , όσο και σε διεθνές (Α' κ Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, στρατόπεδα συγκέντρωσης και εξόντωσης, Ολοκαύτωμα κλπ), παρατήρησα μια ομοιογένεια/επαναληψιμότητα στα στάδια επώασης της στάσης της κοινωνίας και της πολιτείας ως προς την «οδυνηρή» μνήμη και κατ'επέκταση ως προς τον τόπο που αυτή έλαβε χώρα, στιγματίζοντάς τον ("*άυλη οντότητα*"). Πρόκειται άλλωστε, πιστεύω, για μια δυναμική διαδικασία, μια κοινωνική διεργασία σε εξέλιξη, συναρτήσει πολλών παραγόντων. Στην αρχή, όταν ακόμα το δραματικό γεγονός-στίγμα είναι νωπό, μια ενστικτώδης-αυθόρμητη-ακούσια αντίδραση είναι η «δαιμονοποίηση» του γεγονότος και του τόπου που διαδραματίστηκε, η άρνησή του ως συμβάν, η σιωπή, η επιθυμία να ξεχάσουμε, να λησμονήσουμε αυτό που μας πονά και μας γεμίζει τύψεις ή απλά αμηχανία, αυτό που δε συνάδει με την εικόνα που θέλουμε να έχουμε ως κοινωνία και ως έθνος, μια «μαύρη σελίδα» που πρέπει να διαγραφεί... Την «κατασκευή της λήθης», μάλιστα, αναλαμβάνει η επίσημη πολιτεία. Με την επίσημη σφραγίδα του κράτους, λοιπόν, τα ίχνη του στίγματος στον τόπο θα αφεθούν στη φυσική, αλλά και ανθρωπογενή φθορά και καταστροφή, και όταν παρέλθει λίγος χρόνος και «κατακαθίσει η σκόνη από την καταστροφή», θα αναζητηθεί μια τέλεια, ουρανοκατέβατη, νέα χρήση που ως άλλο πέπλο θα προσπαθήσει να συγκαλύψει την πρότερη στρωματογραφία του τόπου. Στην ανάγκη, ακόμα και το όνομα του τόπου θα αλλάξει... Ως μια παράλληλη ανεπίσημη γραφή, προσωπικές αφηγήσεις θα περάσουν από γενιά σε γενιά και η βιωμένη μνήμη σταδιακά θα δώσει τη θέση της στη μετα-μνήμη μέσα από τις προφορικές ιστορίες, τις μυθοπλασίες, την ποίηση, τη λογοτεχνία, την κινηματογράφηση. Μνήμες σε μια λανθάνουσα κατάσταση, ή «λανθάνουσα μνήμη» αν θα μπορούσε να τεθεί έτσι, μέχρι να αναδυθούν στην επιφάνεια όταν η κοινωνία θα είναι πλέον έτοιμη να δεχθεί και να αντιμετωπίσει κατάματα την «αλήθεια»(α-λήθη). Ομως, ακόμα και τότε θα γίνει προσεκτική επιλογή της εκδοχής της «αλήθειας» που θα γεφυρώσει σημεία ιστορικής ασυνέχειας και θα συμβάλλει στη συγκρότηση της εθνικής ταυτότητας. Μετά από κάποιες δεκαετίες και συνήθως όταν έχει ήδη επέλθει η επόμενη γενιά, το οδυνηρό γεγονός θα γίνει μια «κατασκευασμένη» διδαχή που θα ενσωματωθεί στην ιστορία του έθνους. Το επόμενο στάδιο εξιλέωσης αναλαμβάνει η αρχιτεκτονική μέσω της χωρικής απόδοσης του στίγματος (μνημεία, μουσεία μνήμης κλπ) που θα παράσχει την απτή ενεργοποίηση των ιχνών της οδυνηρής μνήμης, μέσω της ισχυρής της παρουσίας (... ή απουσίας, όπως επιχειρούν τα αντι-μνημεία), της συγκέντρωσης συναφών πληροφοριακών πηγών σε ένα χώρο ελεύθερα προσβάσιμο και συχνά της αναπαράστασης του βιώματος. Για την ίδια οδυνηρή μνήμη που για τόσες δεκαετίες γινόταν προσπάθεια να αποσιωπηθεί και να διαγραφεί, πλέον επιλέγεται η ισχυρή δήλωσή της στο χώρο, ως μια προσπάθεια εξιλέωσης και αποστασιοποίησης από τους υπευθύνους του συμβάντος, για να μάθουμε, να διατηρήσουμε στη μνήμη μας, να προβληματιστούμε. Πλήθος κόσμου συρρέει καθημερινά στα διάφορα Μουσεία Μνήμης ανά τον κόσμο, καθώς και στα υπάιθρια μνημεία. Σαφώς, ο κίνδυνος εμπορευματοποίησης της μνήμης, χωρίς ηθικούς φραγμούς, παραμονεύει πάντα, ο φόβος να οδηγηθούμε τελικά σε μια κοινοτοπία του τρόμου, είναι υπαρκτός. Και στη διαχείριση της κοινωνικής μνήμης, λοιπόν, πρωταρχικό ρόλο έχουν οι εκάστοτε προθέσεις πίσω από τις πράξεις. Ο ρόλος της Αρχιτεκτονικής στην ενεργοποιήση του στίγματος οφείλει να ισορροπήσει με προσοχή ανάμεσα στην αποκατάσταση της ιστορικής συνέχειας, ισχυροποιώντας την απόδοση του στίγματος, και στην ταυτόχρονη εξασφάλιση του διαλεκτικού του χαρακτήρα. Με αυτόν τον τρόπο, θα μεσολαβήσει στη συνάντηση του παρελθόντος με το παρόν, με κριτική διάθεση για το μέλλον.

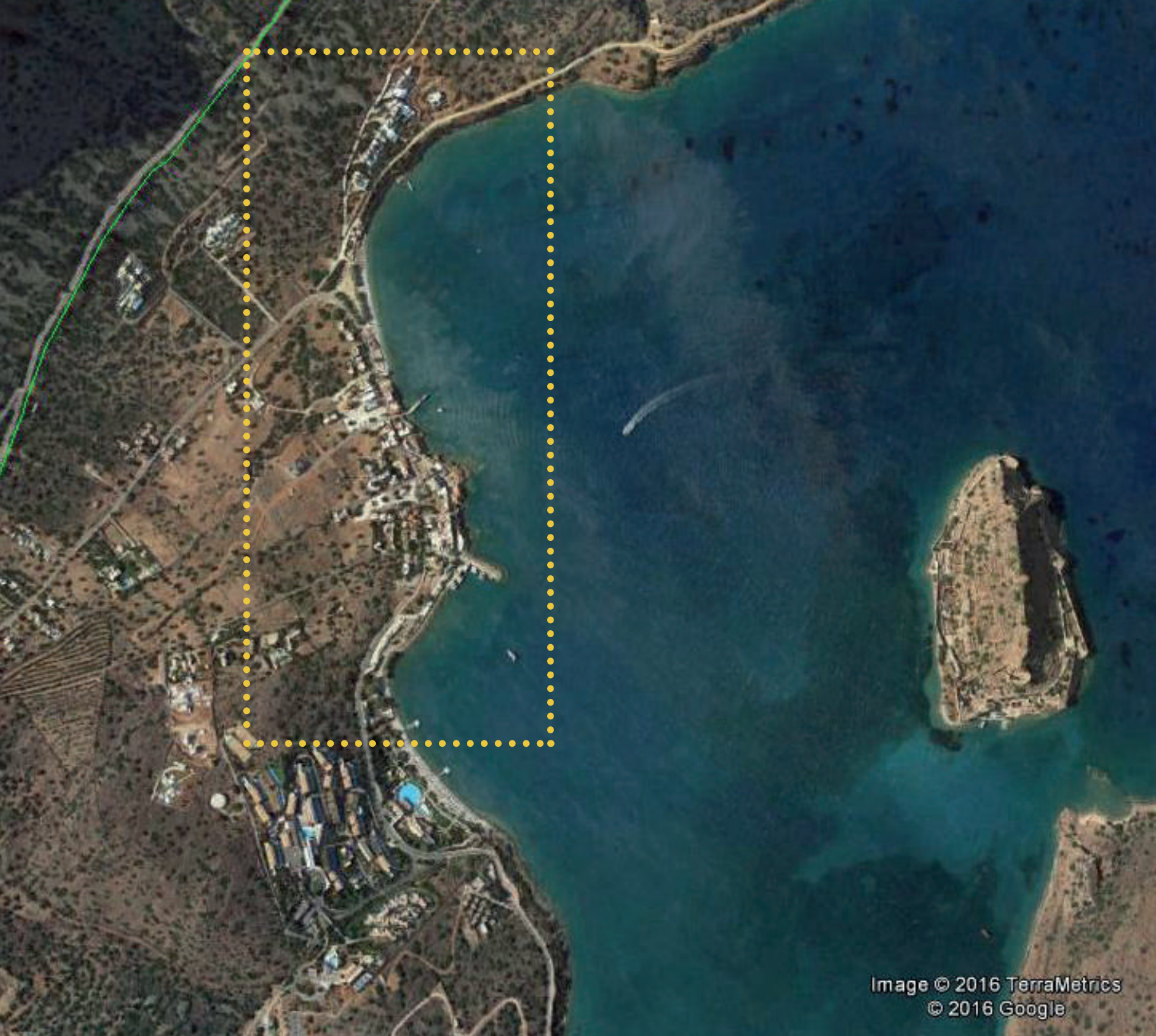
Image © 2016 TerraMetrics
© 2016 Google

ΕΝΟΤΗΤΑ _Δ :
5. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΝΗΜΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ ΠΛΑΚΑ [Ν.ΛΑΣΙΘΙΟΥ]

ΘΕΣΗ

ΠΛΑΚΑ :

Οικισμός ΠΛΑΚΑ > Κωμόπολη Ελούντα > Δήμος Αγίου Νικολάου > Επαρχία Μιραμπέλου > Νομός Λασιθίου > Κρήτη > Ελλάδα

Γεωγραφικό Μήκος : 25ο 43' 38.1" Ε | Γεωγραφικό Πλάτος : 35ο 17' 58.3" Ν

έκταση : 168 στρέμ. κατά προσέγγιση

μέγιστο υψόμετρο : 5 μ.

Η Πλάκα ειναι ενα παραδοσιακό ψαροχώρι που διαθέτει αλιευτικό καταφύγιο και πεντακάθαρες παραλίες με βότσαλο. Βρίσκεται απέναντι από τη Σπιναλόγκα στη δυτική ακτή της λιμνοθάλασσας της Ελούντας, και σε απόσταση 16 χμ. βόρεια της πόλης του Αγίου Νικολάου -πρωτεύουσας του Νομού Λασιθίου. Τους χειμερινούς μήνες ζει από την καλλιέργεια τοπικών αγροτικών προϊόντων (χαρούπια, ελιές) και την αλιεία. Μετά την άνοιξη και μέχρι τον Οκτώβρη κύρια ενασχόληση αποτελεί ο τουρισμός. Επισκεπτόμενος την Πλάκα θα συγκρατήσεις την αναλλοίωτη κρητική φιλοξενία, τα βοτσαλωτά ακρογιάλια, τη δεσπόζουσα μορφή της Σπιναλόγκας απέναντι. Τα παλαιά πέτρινα κτίσματα στον πλακόστρωτο δρόμο, πάνω από τη θάλασσα αλλά και στον κεντρικό δρόμο, μαρτυρούν το παρελθόν της περιοχής, τότε που τα καϊκια έφευγαν από το μικρό μόλο για να μεταφέρουν στο Λεπροκομείο της Σπιναλόγκας ασθενείς και προμήθειες.

βλάστηση

THINA
VILLAS
FURNISHED
APARTMENTS
GORGONA
Island View
Villas II
FOR SALE
TAVERNA
FRESH FISH
tickets & information for
SPINALONGA
FREE PARKING
SPINALONGA
TICKETS
ECO BOUTIQUE
FOR RENT
ENOIKIAZETAI
DELPHINI
TAVERNA
RESTAURANT
Grilled Octopus
Gegrillter Octopus
Poulpe Grille
ΟΣΜΙΝΟ σε ΓΡΙΛΕ
RED & BLUE
PLAKA HOMES
Real Estate Agency
Θάλασσα
ψαροταβερνα
Πάρκο Αναψυχής
Recreational Park
ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΙΣΟΔΟΣ
FREE ENTRANCE
TAVERNA
Plaka
GIORGOS
GIOVANNI'S
TAVERNA
CAPTAIN
NICOLAS
taverna paliria
SPINALONGA
Restaurant
Fish Tavern
Η Χαρουπιά
παραδοσιακό καφενείο

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΧΡΗΣΕΩΝ

- ΚΑΤΟΙΚΙΑ
- ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΛΥΜΑ
- ΠΟΛΥΤΕΛΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΓΙΑ ΠΑΡΑΘΕΡΙΣΜΟ
- ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ
- ΤΑΒΕΡΝΑ
- ΚΑΦΕΝΕΙΟ-ΜΠΑΡ
- ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ
- ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΚΤΙΡΙΟ
- ΗΜΙΤΕΛΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗ
- ΕΡΕΙΠΩΜΕΝΟ ΠΑΛΙΟ ΚΤΙΣΜΑ
- ΠΑΡΑΠΗΓΜΑ
- ΥΠΟΣΤΕΓΟ(αντιστοιχία χρώματος-χρήσης)
- ΥΠΑΙΘΡΙΟ ΠΛΑΤΩΜΑ-ΧΩΡΟΣ ΣΤΑΣΗΣ ΠΕΖΩΝ
- ΠΛΑΤΕΙΑ
- ΠΛ.Χ. ΠΑΙΔΙΚΗ ΧΑΡΑ
- ΠΑΡΑΛΙΑ ΛΟΥΟΜΕΝΩΝ
- ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΑΘΛΗΜΑΤΑ
- ΜΟΛΟΣ ΠΡΟΣΟΡΜΙΣΗΣ ΚΑΙΚΙΩΝ
- Ρ ΧΩΡΟΣ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ
- Β ΣΤΑΣΗ ΚΤΕΛ
- ΕΚΚΛΗΣΙΑ
- ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟ
- ΜΠΟΥΝΚΕΡ Β'ΠΑΓΚ.ΠΟΛΕΜΟΥ
- Κ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ Β'ΠΑΓΚ.ΠΟΛΕΜΟΥ

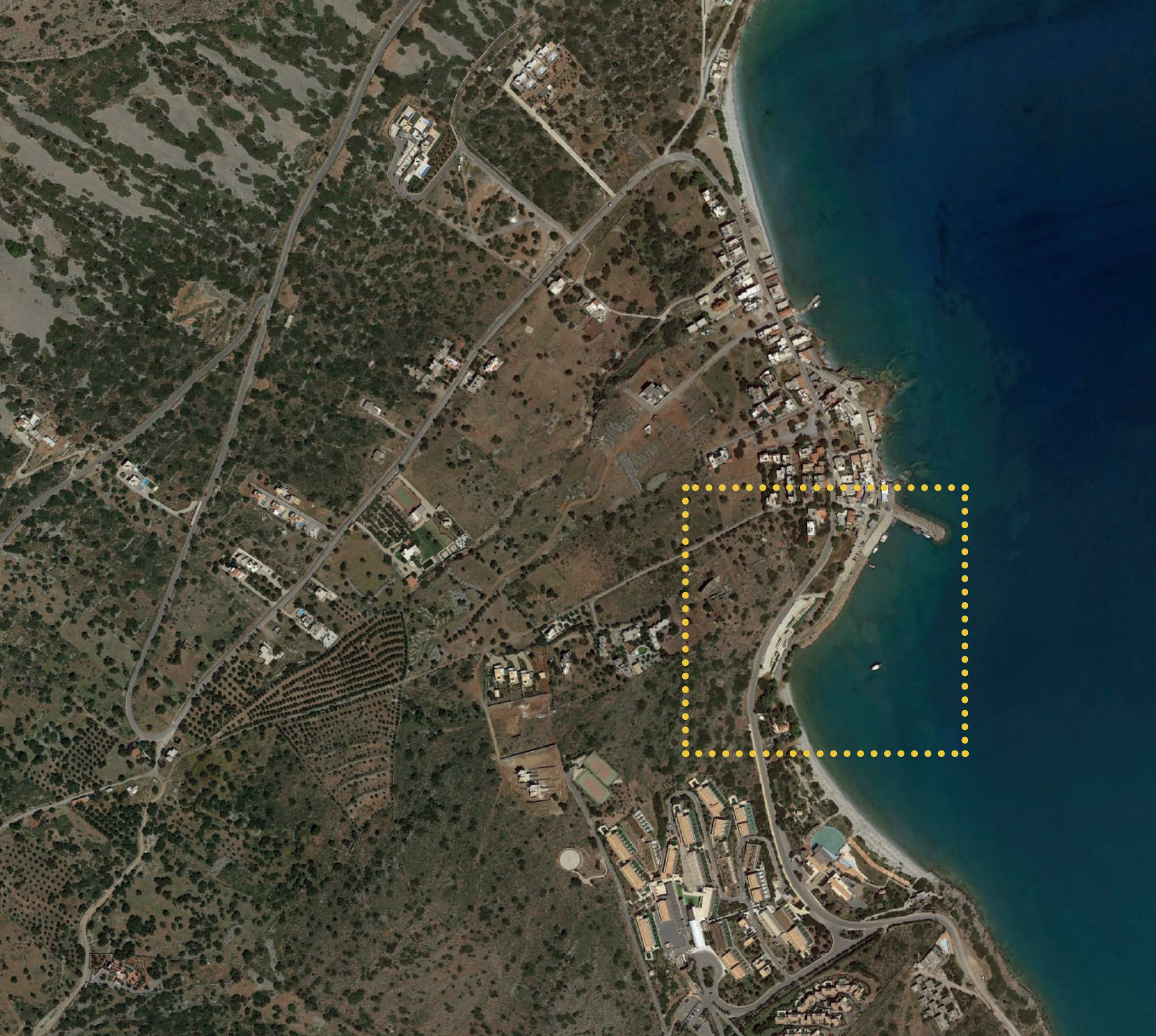

συνθετική επεξεργασία μέσω κατασκευής προπλάσματος

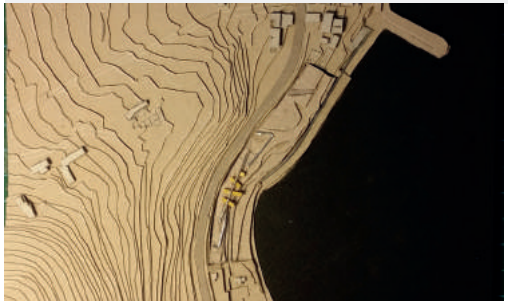
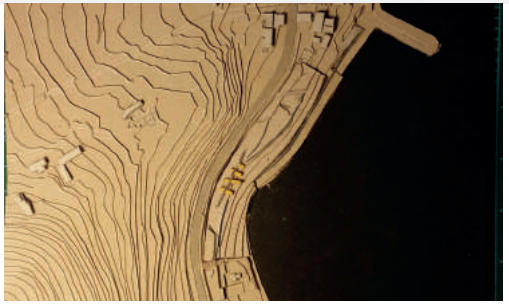
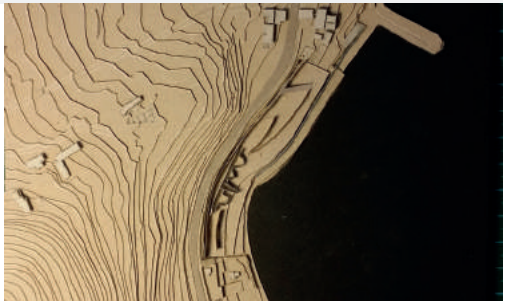

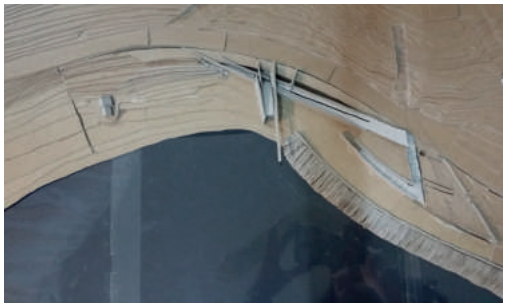
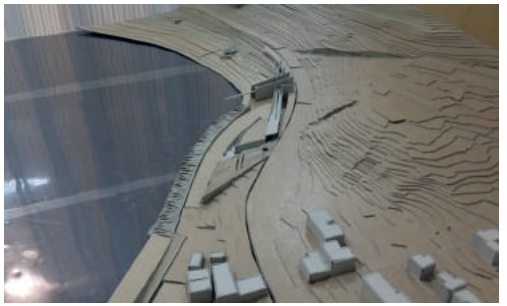
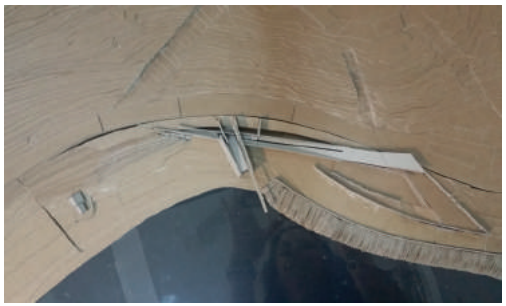

συνθετική επεξεργασία μέσω κατασκευής προπλάσματος

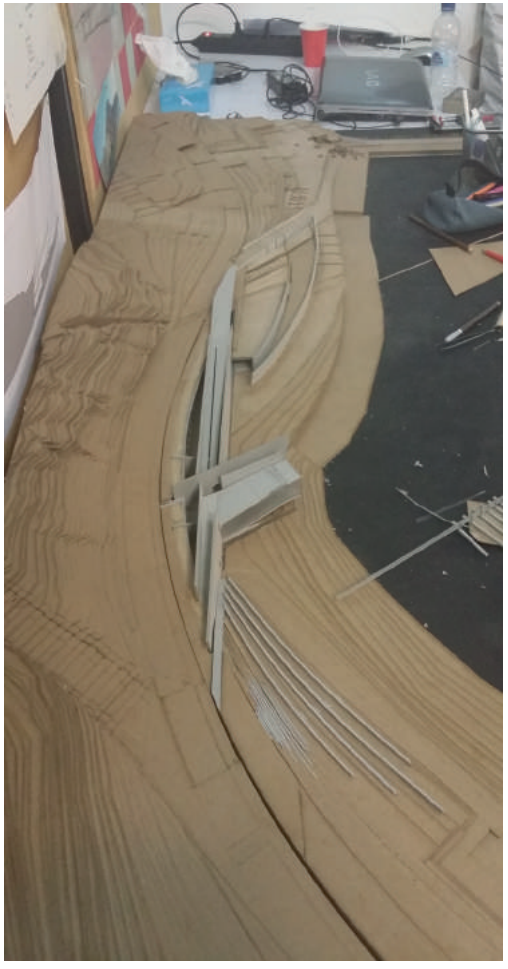

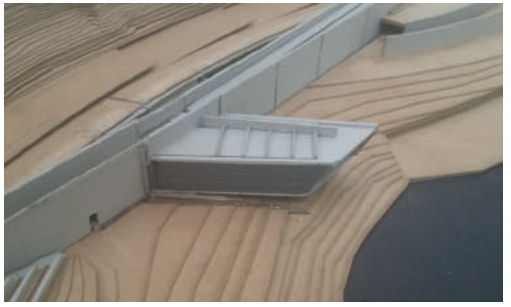
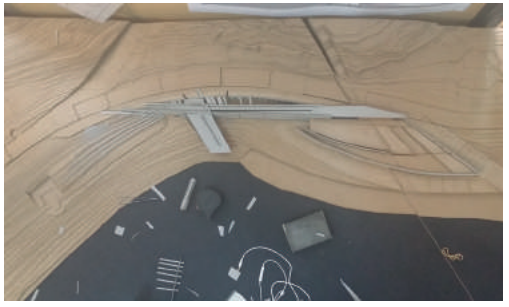

Συσχέτιση υφιστάμενης διαμόρφωσης με προτεινόμενη :

βασικές χαράξεις

κάλυψη κλειστών χώρων

υλικότητα

εμφανές μπετόν με μεταλλότυπο [+οπές]

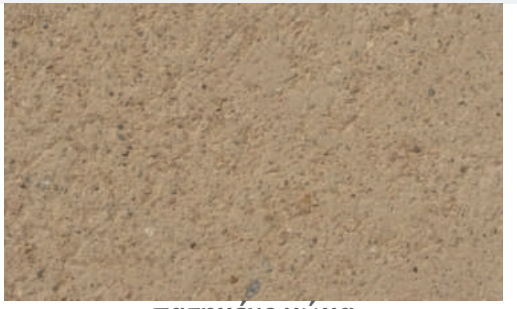
πατημένο χώμα

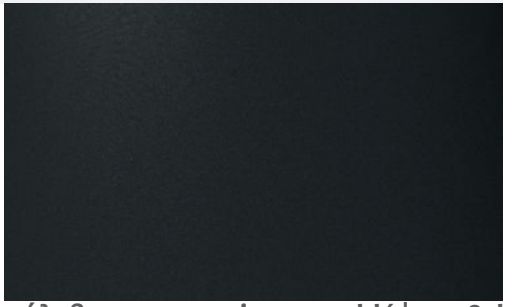
χάλυβας σε RAL noir 2300 sablé | yw383l

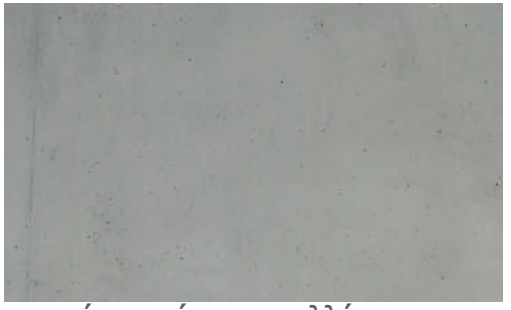
εμφανές μπετόν με μεταλλότυπο

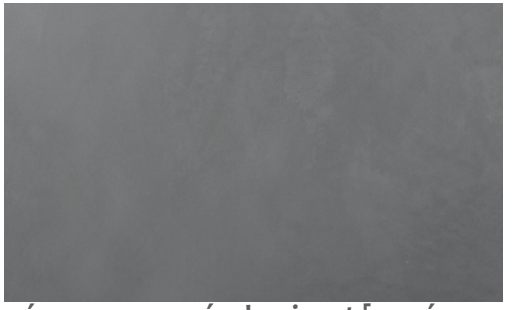
πατητή τσιμεντοκονία demi-mat [σκούρο γκρί]

πατητή τσιμεντοκονία [ανοικτό γκρί]

σταθεροποιημένο χαλίκι

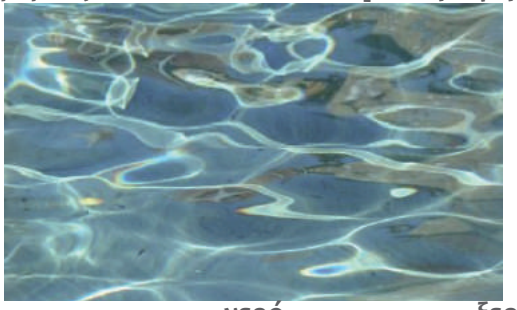
νερό

ξερολιθιά από τοπικό γκριζοκαφέ πέτρωμα

ξύλινα πανέλα εσωτερικού χώρου

ξύλινες σανίδες εξωτερικού χώρου

πελεκητό μπετόν

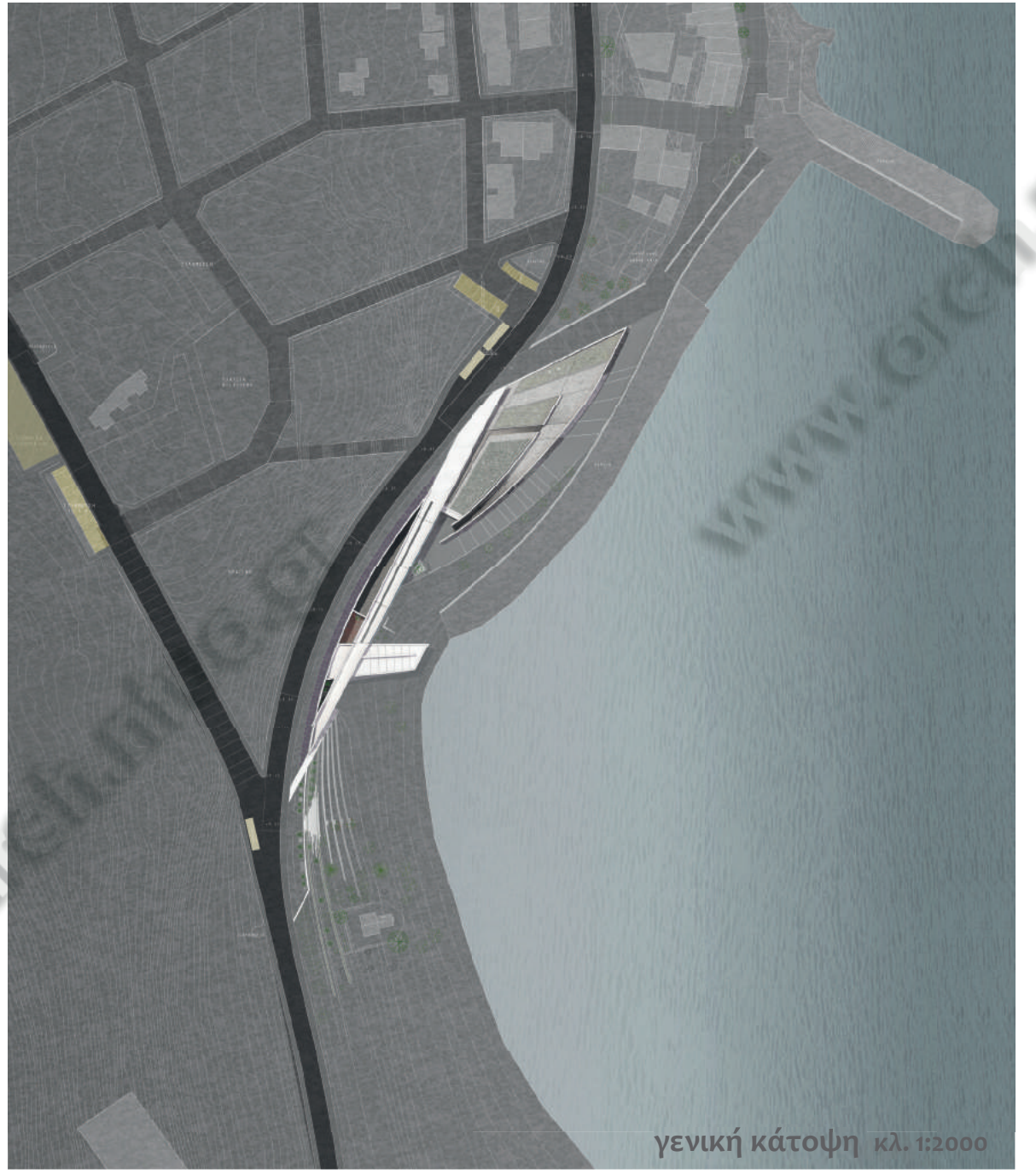

γενική κάτοψη κλ. 1:2000

www.arch.ntua.gr

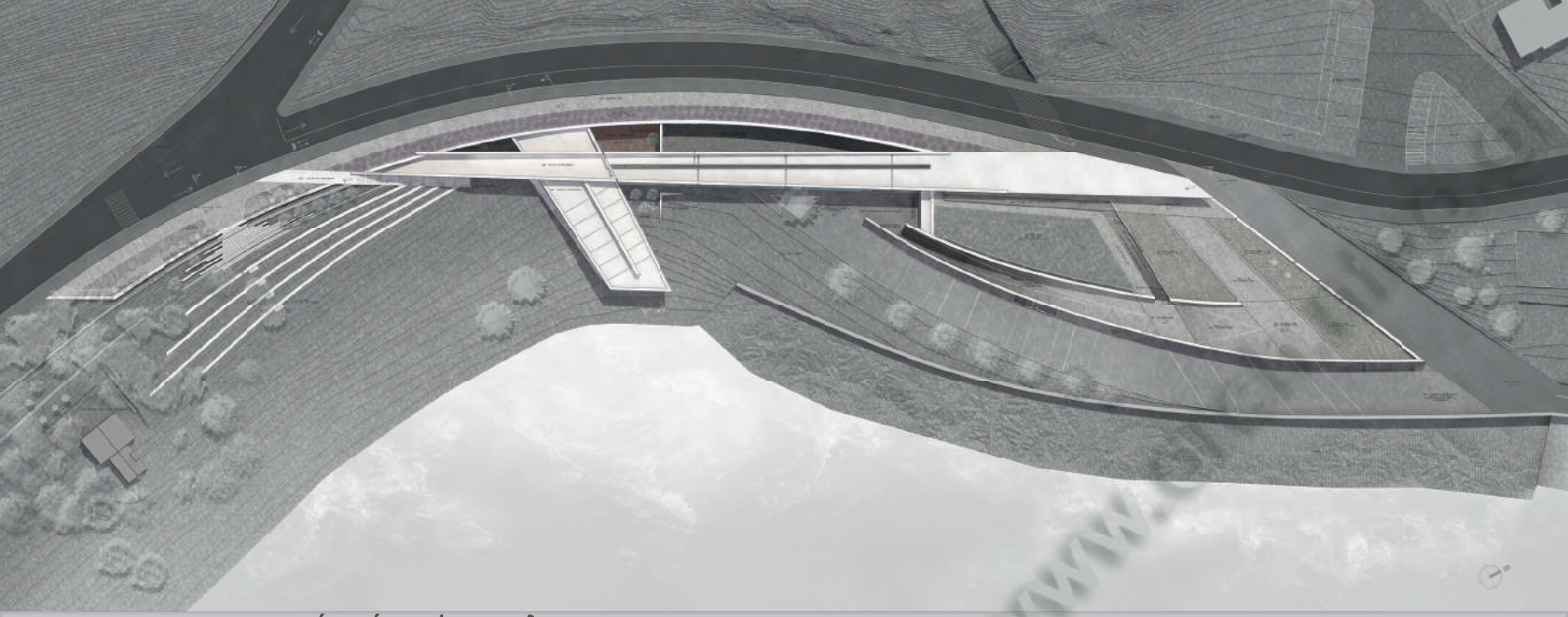

γενική κάτοψη κλ. 1:1000

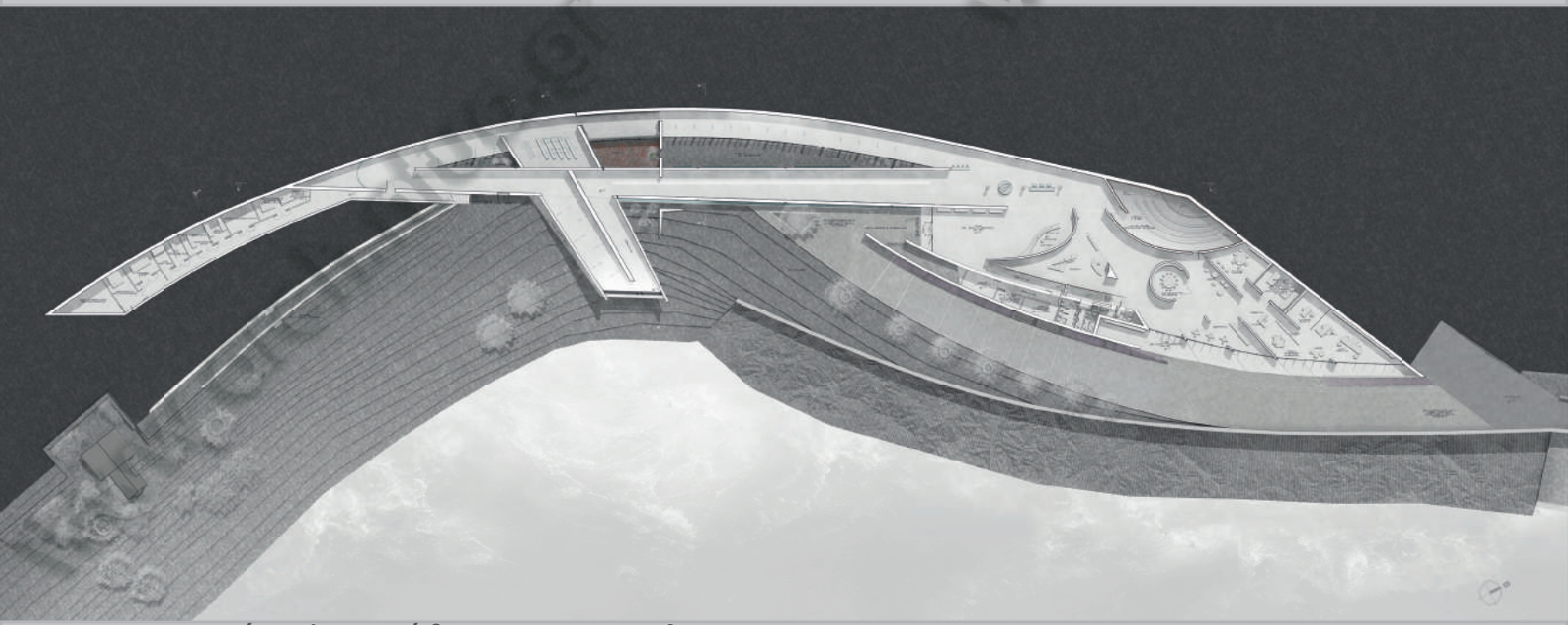

κάτοψη στάθμης +3.00 κλ. 1:1000

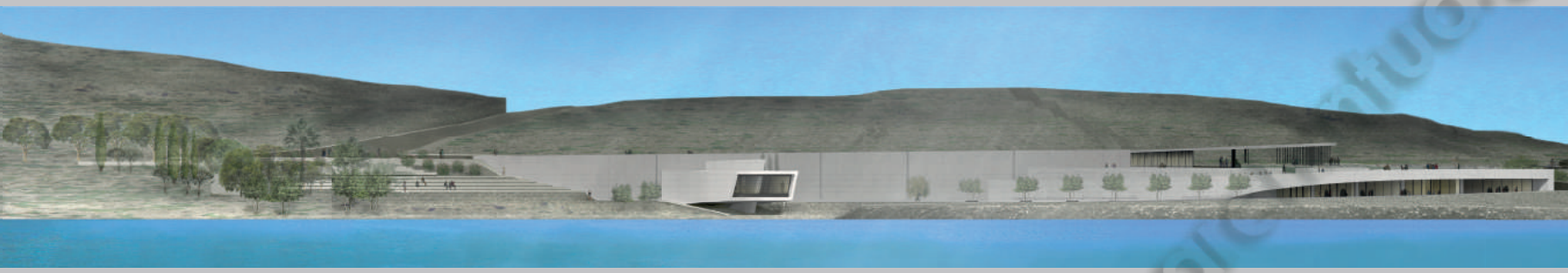

ανατολική όψη | θέαση από λέμβο κλ. 1:1000

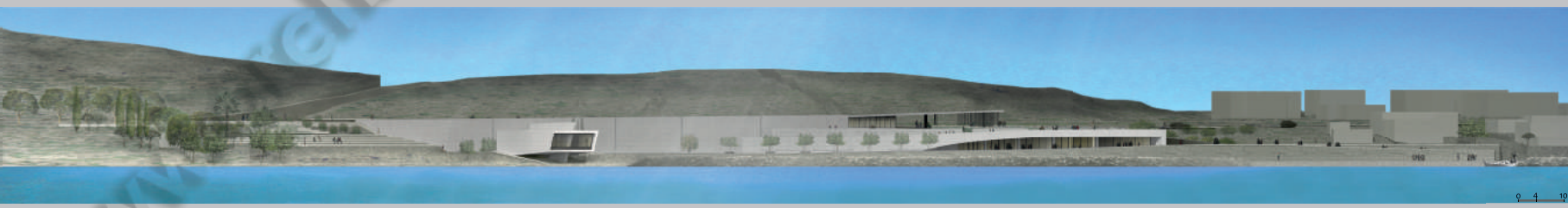

ανατολική όψη | θέαση από λέμβο

www.arch.ntua.gr

τομή Α-Α κλ. 1:1000

τομή Β-Β κλ. 1:1000

www.arch.ntua.gr
www.arch.ntua.gr

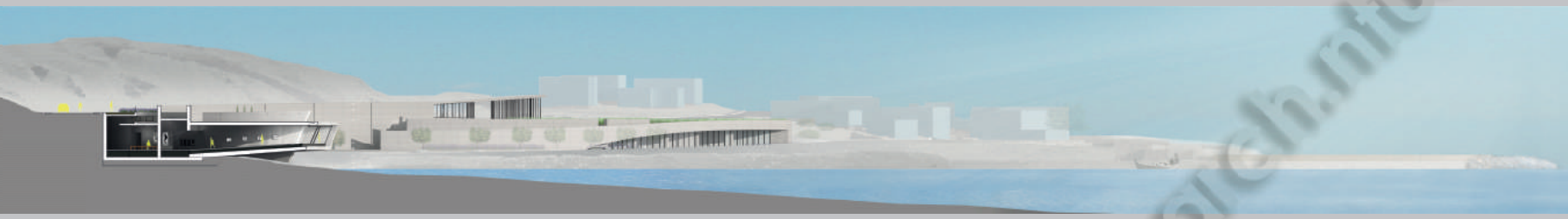

τομή Γ-Γ κλ. 1:1000

τομή Δ-Δ κλ. 1:1000

www.arch.ntua.gr

Αντισεισμικός αρμός διακοπής πλάτους 15 εκ.

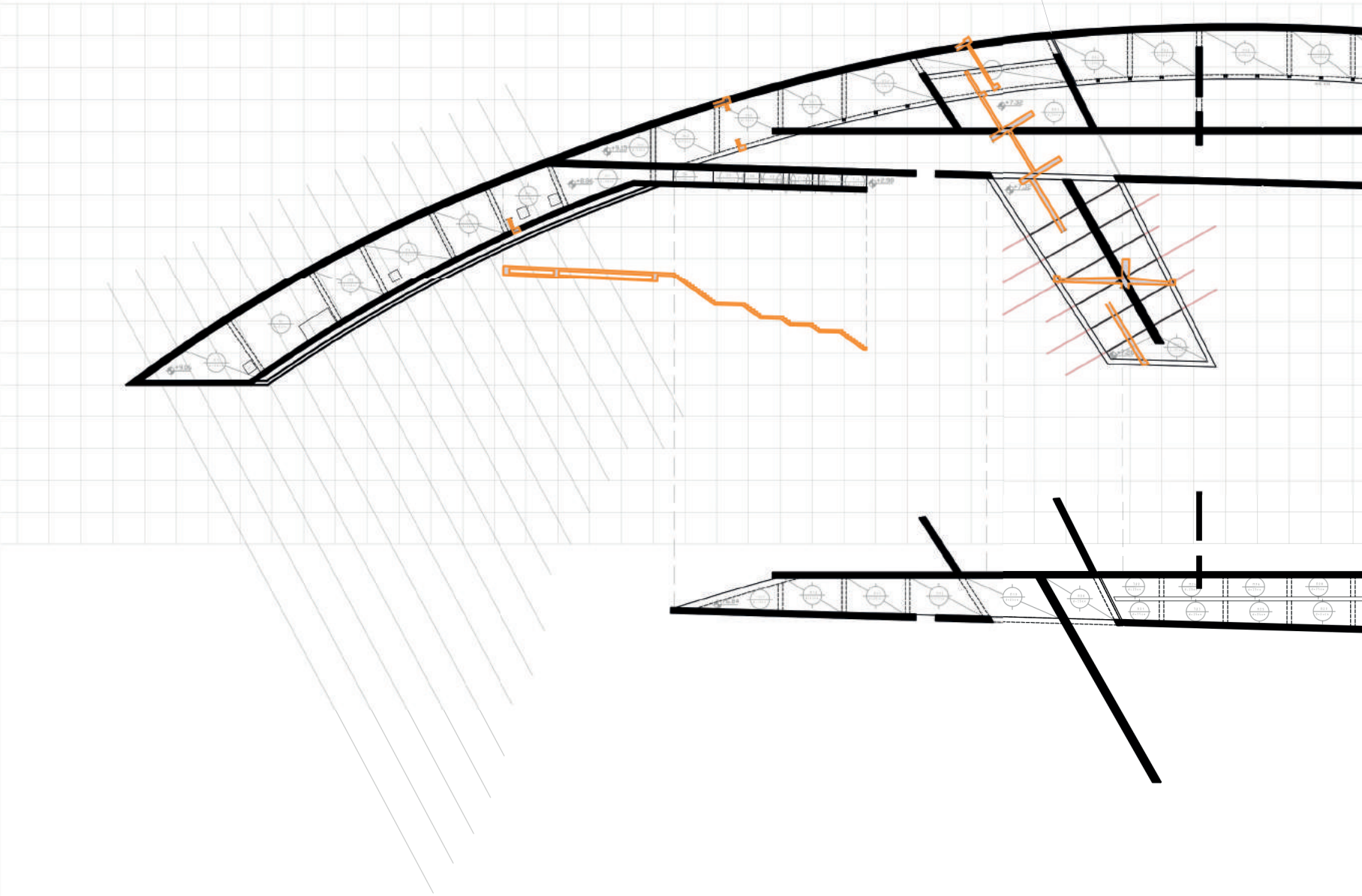

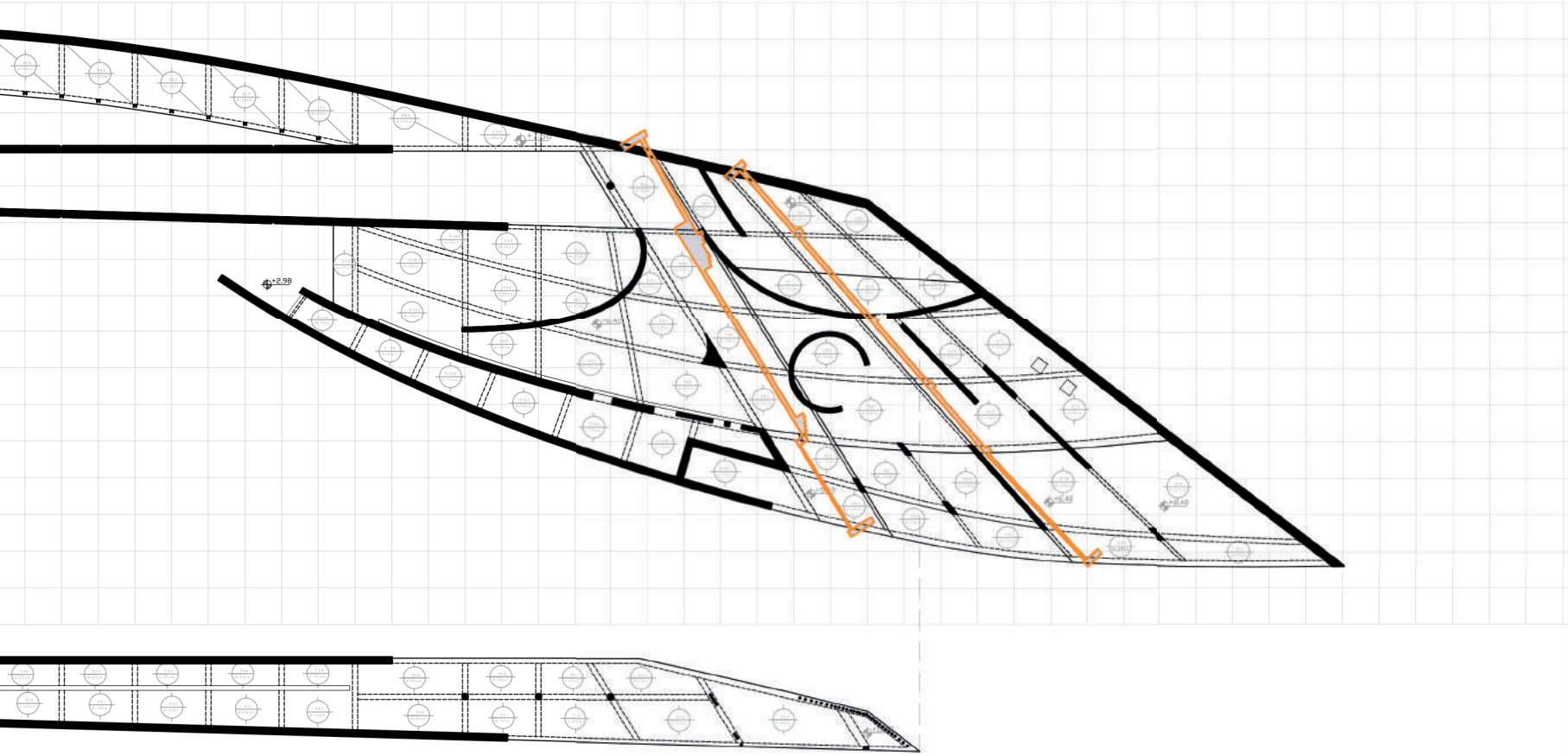

Κατασκευαστικός κάναβος 2.80 x 2.80 μ.
2.80 μ. = 8 piedi
1 piedi = 0.35 μ. = κατασκευαστική μονάδα μέτρησης Ενετών μηχανικών που χρησιμοποιήθηκε και στο ενετικό οχυρό της Σπιναλόγκας.

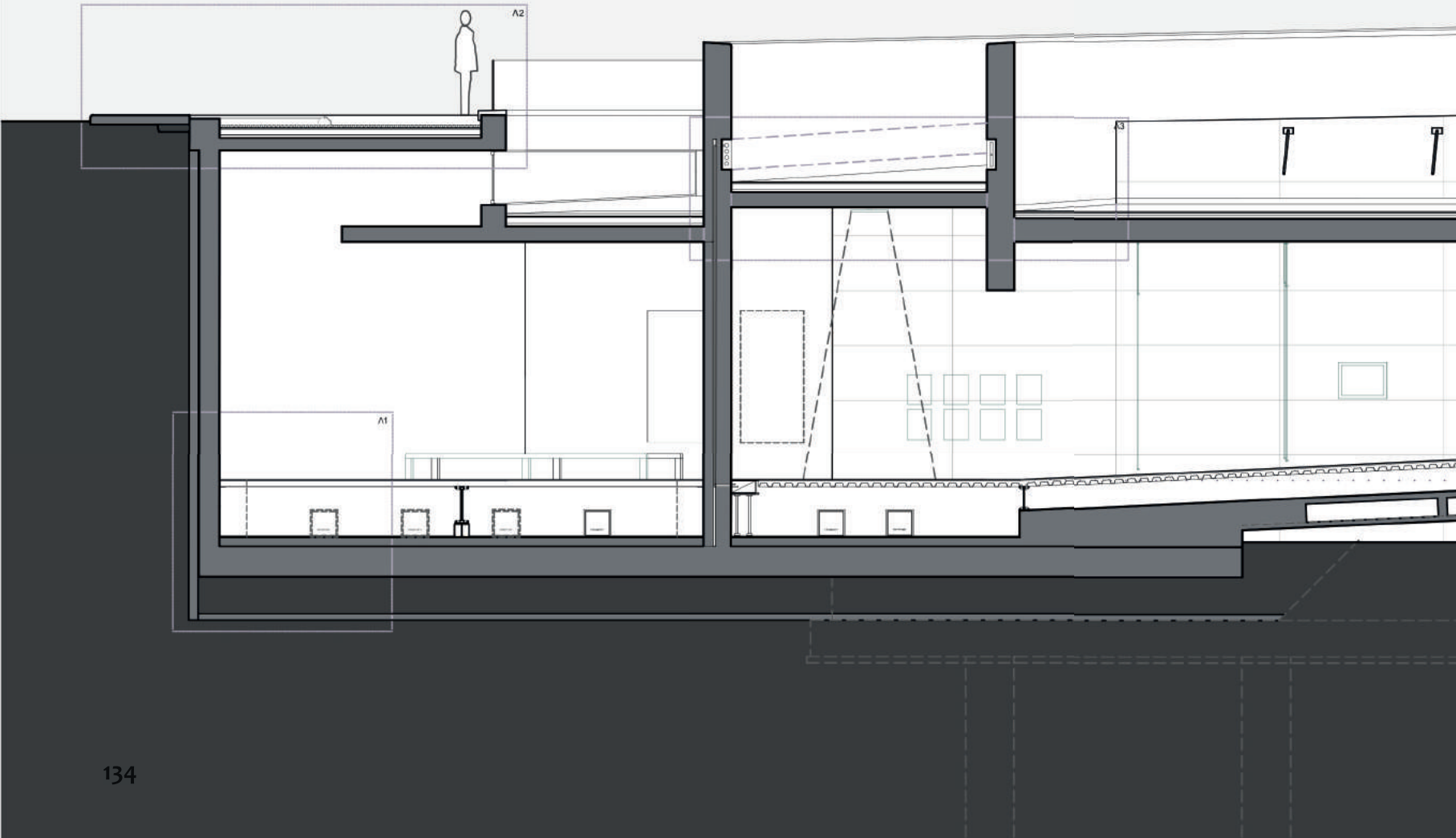
A2
A1
A3

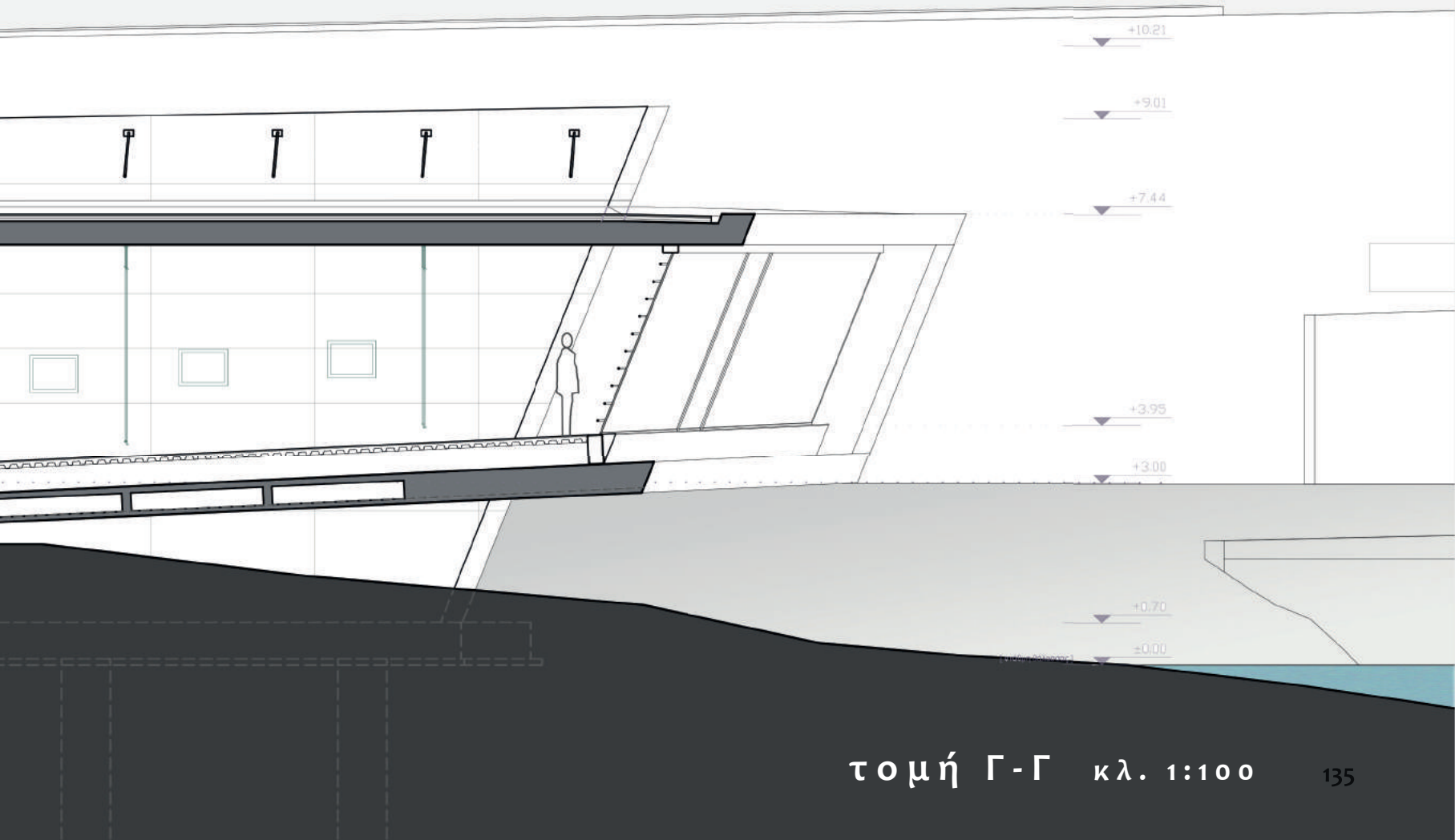

τομή Γ-Γ κλ. 1:100

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΥ ΥΛΙΚΩΝ

ΟΠΛΙΣΜΕΝΟ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ
ΣΥΜΒΑΤΟ ΜΕ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΑΝΤΟΧΗΣ ΣΕ ΠΑΡΑΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ
[πάχος επικάλυψης οπλισμού 5 εκ. , πολύ καλή κοκκομετρία για μείωση πορώδους, επάλειψη με ειδικό βερνίκι]

ΕΛΑΦΡΩΣ ΟΠΛΙΣΜΕΝΟ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ

ΤΣΙΜΕΝΤΟΚΟΝΙΑ

ΘΕΡΜΟΜΟΝΩΣΗ

ΧΑΛΙΚΟΣΤΡΩΣΗ

ΛΙΘΟΣΤΡΩΣΗ

ΕΠΙΧΩΜΑΤΩΣΗ

ΦΥΣΙΚΟ ΕΔΑΦΟΣ | ΣΤΑΘΜΗ ΕΚΣΚΑΦΗΣ

ΥΓΡΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ

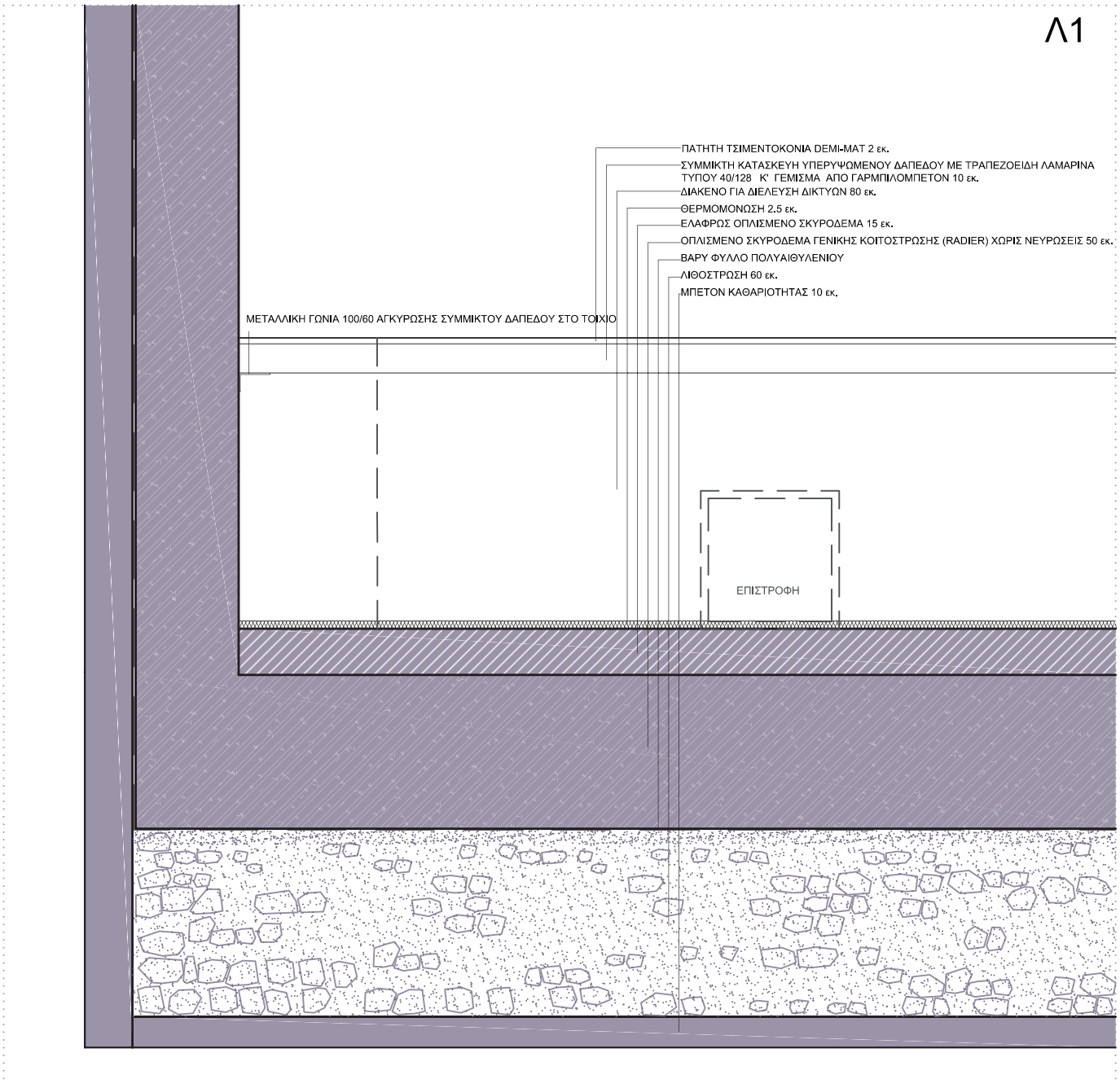
Λ1
ΠΑΤΗΤΗ ΤΣΙΜΕΝΤΟΚΟΝΙΑ DEMI-MAT 2 εκ.
ΣΥΜΜΙΚΤΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΥΠΕΡΥΨΩΜΕΝΟΥ ΔΑΠΕΔΟΥ ΜΕ ΤΡΑΠΕΖΟΕΙΔΗ ΛΑΜΑΡΙΝΑ ΤΥΠΟΥ 40/128 Κ' ΓΕΜΙΣΜΑ ΑΠΟ ΓΑΡΜΠΙΛΟΜΠΕΤΟΝ 10 εκ.
ΔΙΑΚΕΝΟ ΓΙΑ ΔΙΕΛΕΥΣΗ ΔΙΚΤΥΩΝ 80 εκ.
ΘΕΡΜΟΜΟΝΩΣΗ 2.5 εκ.
ΕΛΑΦΡΩΣ ΟΠΛΙΣΜΕΝΟ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ 15 εκ.
ΟΠΛΙΣΜΕΝΟ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΟΙΤΟΣΤΡΩΣΗΣ (RADIER) ΧΩΡΙΣ ΝΕΥΡΩΣΕΙΣ 50 εκ.
ΒΑΡΥ ΦΥΛΛΟ ΠΟΛΥΑΙΘΥΛΕΝΙΟΥ
ΛΙΘΟΣΤΡΩΣΗ 60 εκ.
ΜΠΕΤΟΝ ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑΣ 10 εκ.
ΜΕΤΑΛΛΙΚΗ ΓΩΝΙΑ 100/60 ΑΓΚΥΡΩΣΗΣ ΣΥΜΜΙΚΤΟΥ ΔΑΠΕΔΟΥ ΣΤΟ ΤΟΙΧΙΟ
ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

Λ1 κλ. 1:20

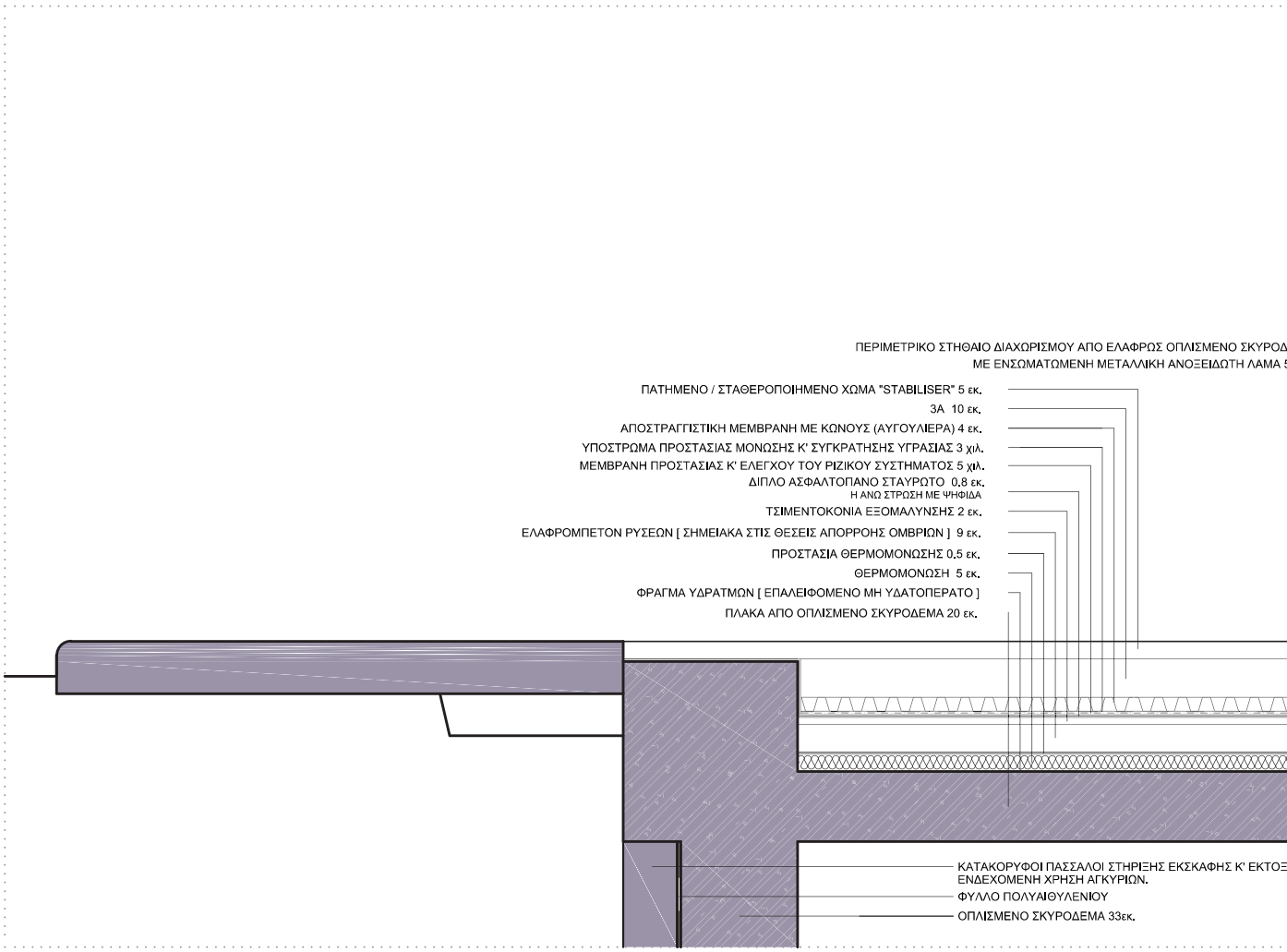
ΠΕΡΙΜΕΤΡΙΚΟ ΣΤΗΘΑΙΟ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΕΛΑΦΡΩΣ ΟΠΛΙΣΜΕΝΟ ΣΚΥΡΟΔ
ΜΕ ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΗ ΑΝΟΞΕΙΔΩΤΗ ΛΑΜΑ 5
ΠΑΤΗΜΕΝΟ / ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΜΕΝΟ ΧΩΜΑ "STABILISER" 5 εκ.
3Α 10 εκ.
ΑΠΟΣΤΡΑΓΓΙΣΤΙΚΗ ΜΕΜΒΡΑΝΗ ΜΕ ΚΩΝΟΥΣ (ΑΥΓΟΥΛΙΕΡΑ) 4 εκ.
ΥΠΟΣΤΡΩΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΜΟΝΩΣΗΣ Κ' ΣΥΓΚΡΑΤΗΣΗΣ ΥΓΡΑΣΙΑΣ 3 χιλ.
ΜΕΜΒΡΑΝΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ Κ' ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΟΥ ΡΙΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ 5 χιλ.
ΔΙΠΛΟ ΑΣΦΑΛΤΟΠΑΝΟ ΣΤΑΥΡΩΤΟ 0.8 εκ.
Η ΑΝΩ ΣΤΡΩΣΗ ΜΕ ΨΗΦΙΔΑ
ΤΣΙΜΕΝΤΟΚΟΝΙΑ ΕΞΟΜΑΛΥΝΣΗΣ 2 εκ.
ΕΛΑΦΡΟΜΠΕΤΟΝ ΡΥΣΕΩΝ [ΣΗΜΕΙΑΚΑ ΣΤΙΣ ΘΕΣΕΙΣ ΑΠΟΡΡΟΗΣ ΟΜΒΡΙΩΝ] 9 εκ.
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΘΕΡΜΟΜΟΝΩΣΗΣ 0.5 εκ.
ΘΕΡΜΟΜΟΝΩΣΗ 5 εκ.
ΦΡΑΓΜΑ ΥΔΡΑΤΜΩΝ [ΕΠΑΛΕΙΦΟΜΕΝΟ ΜΗ ΥΔΑΤΟΠΕΡΑΤΟ]
ΠΛΑΚΑ ΑΠΟ ΟΠΛΙΣΜΕΝΟ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ 20 εκ.
ΚΑΤΑΚΟΡΥΦΟΙ ΠΑΣΣΑΛΟΙ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΕΚΣΚΑΦΗΣ Κ' ΕΚΤΟΞ
ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΗ ΧΡΗΣΗ ΑΓΚΥΡΙΩΝ.
ΦΥΛΛΟ ΠΟΛΥΑΙΘΥΛΕΝΙΟΥ
ΟΠΛΙΣΜΕΝΟ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ 33εκ.

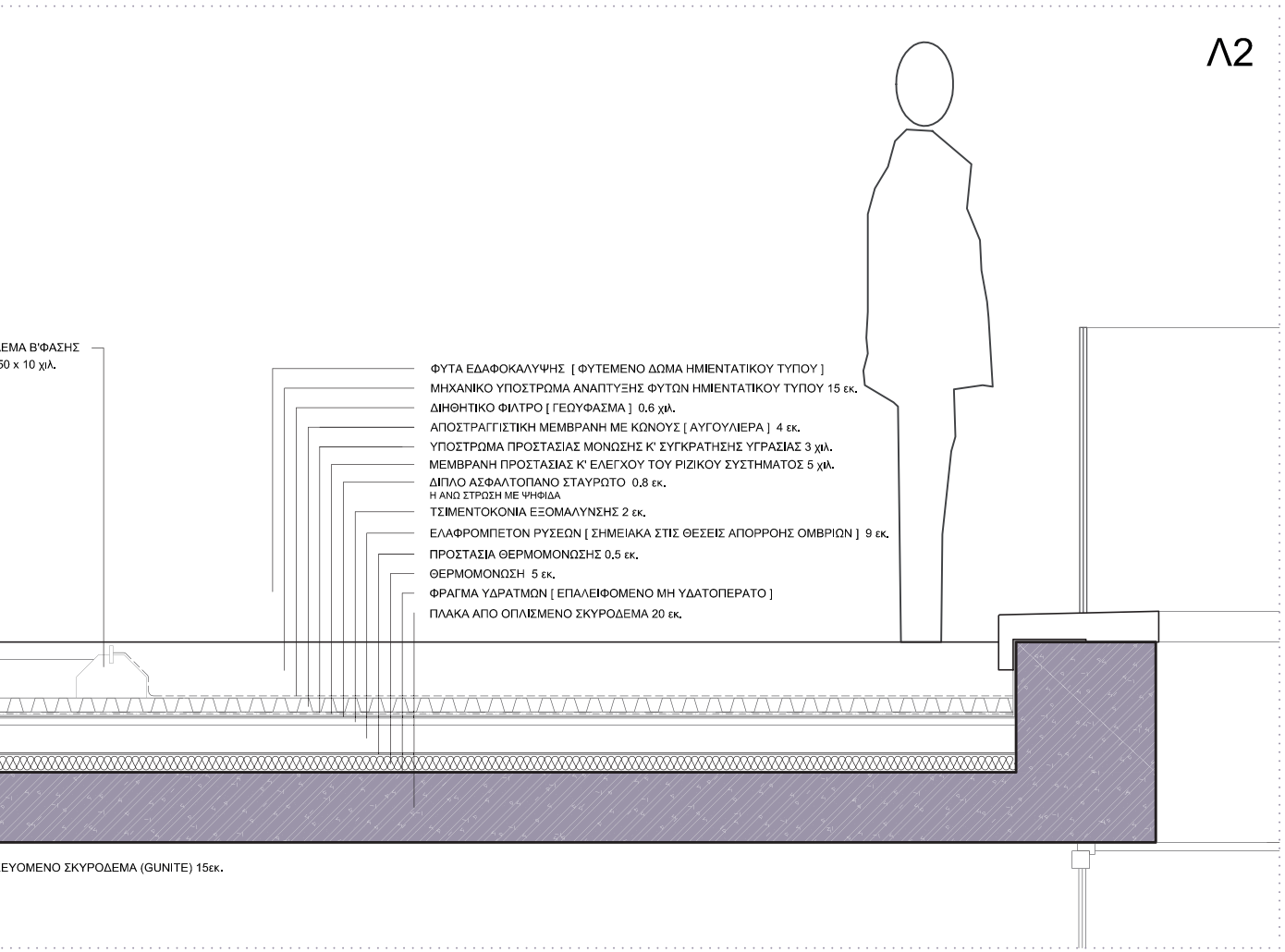
Λ2
ΕΜΑ Β'ΦΑΣΗΣ
50 x 10 χιλ.
ΦΥΤΑ ΕΔΑΦΟΚΑΛΥΨΗΣ [ΦΥΤΕΜΕΝΟ ΔΩΜΑ ΗΜΙΕΝΤΑΤΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ]
ΜΗΧΑΝΙΚΟ ΥΠΟΣΤΡΩΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΦΥΤΩΝ ΗΜΙΕΝΤΑΤΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ 15 εκ.
ΔΙΗΘΗΤΙΚΟ ΦΙΛΤΡΟ [ΓΕΩΥΦΑΣΜΑ] 0.6 χιλ.
ΑΠΟΣΤΡΑΓΓΙΣΤΙΚΗ ΜΕΜΒΡΑΝΗ ΜΕ ΚΩΝΟΥΣ [ΑΥΓΟΥΛΙΕΡΑ] 4 εκ.
ΥΠΟΣΤΡΩΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΜΟΝΩΣΗΣ Κ' ΣΥΓΚΡΑΤΗΣΗΣ ΥΓΡΑΣΙΑΣ 3 χιλ.
ΜΕΜΒΡΑΝΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ Κ' ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΟΥ ΡΙΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ 5 χιλ.
ΔΙΠΛΟ ΑΣΦΑΛΤΟΠΑΝΟ ΣΤΑΥΡΩΤΟ 0.8 εκ.
Η ΑΝΩ ΣΤΡΩΣΗ ΜΕ ΨΗΦΙΔΑ
ΤΣΙΜΕΝΤΟΚΟΝΙΑ ΕΞΟΜΑΛΥΝΣΗΣ 2 εκ.
ΕΛΑΦΡΟΜΠΕΤΟΝ ΡΥΣΕΩΝ [ΣΗΜΕΙΑΚΑ ΣΤΙΣ ΘΕΣΕΙΣ ΑΠΟΡΡΟΗΣ ΟΜΒΡΙΩΝ] 9 εκ.
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΘΕΡΜΟΜΟΝΩΣΗΣ 0.5 εκ.
ΘΕΡΜΟΜΟΝΩΣΗ 5 εκ.
ΦΡΑΓΜΑ ΥΔΡΑΤΜΩΝ [ΕΠΑΛΕΙΦΟΜΕΝΟ ΜΗ ΥΔΑΤΟΠΕΡΑΤΟ]
ΠΛΑΚΑ ΑΠΟ ΟΠΛΙΣΜΕΝΟ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ 20 εκ.
ΕΥΟΜΕΝΟ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ (GUNITE) 15εκ.

Λ2 κλ. 1:20

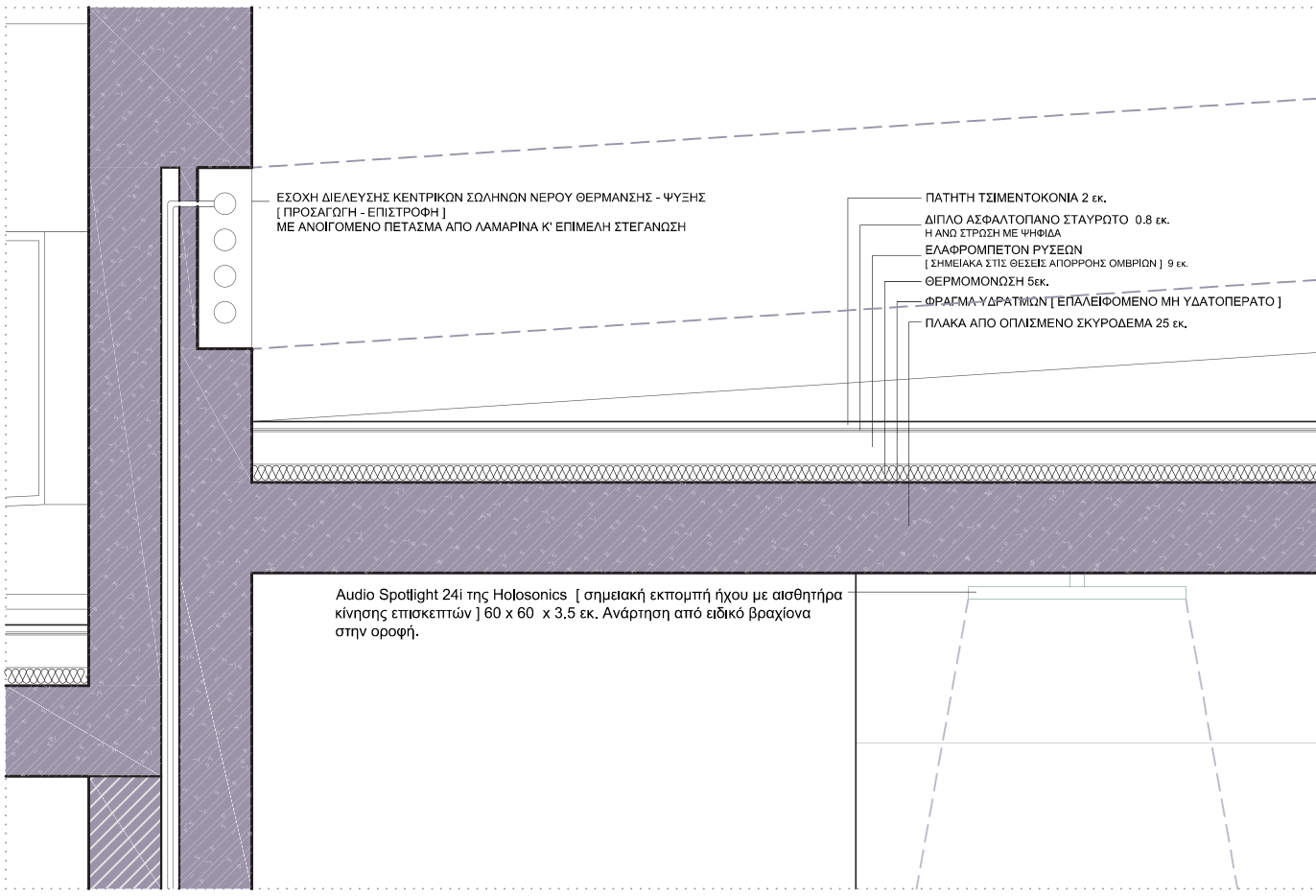
ΕΣΟΧΗ ΔΙΕΛΕΥΣΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΣΩΛΗΝΩΝ ΝΕΡΟΥ ΘΕΡΜΑΝΣΗΣ - ΨΥΞΗΣ
[ΠΡΟΣΑΓΩΓΗ - ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ]
ΜΕ ΑΝΟΙΓΟΜΕΝΟ ΠΕΤΑΣΜΑ ΑΠΟ ΛΑΜΑΡΙΝΑ Κ' ΕΠΙΜΕΛΗ ΣΤΕΓΑΝΩΣΗ
ΠΑΤΗΤΗ ΤΣΙΜΕΝΤΟΚΟΝΙΑ 2 εκ.
ΔΙΠΛΟ ΑΣΦΑΛΤΟΠΑΝΟ ΣΤΑΥΡΩΤΟ 0.8 εκ.
Η ΑΝΩ ΣΤΡΩΣΗ ΜΕ ΨΗΦΙΔΑ
ΕΛΑΦΡΟΜΠΕΤΟΝ ΡΥΣΕΩΝ
[ΣΗΜΕΙΑΚΑ ΣΤΙΣ ΘΕΣΕΙΣ ΑΠΟΡΡΟΗΣ ΟΜΒΡΙΩΝ] 9 εκ.
ΘΕΡΜΟΜΟΝΩΣΗ 5εκ.
ΦΡΑΓΜΑ ΥΔΡΑΤΙΜΩΝ [ΕΠΑΛΕΙΦΟΜΕΝΟ ΜΗ ΥΔΑΤΟΠΕΡΑΤΟ]
ΠΛΑΚΑ ΑΠΟ ΟΠΛΙΣΜΕΝΟ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ 25 εκ.
Audio Spotlight 24i της Holosonics [σημειακή εκπομπή ήχου με αισθητήρα κίνησης επισκεπτών] 60 x 60 x 3.5 εκ. Ανάρτηση από ειδικό βραχίονα στην οροφή.

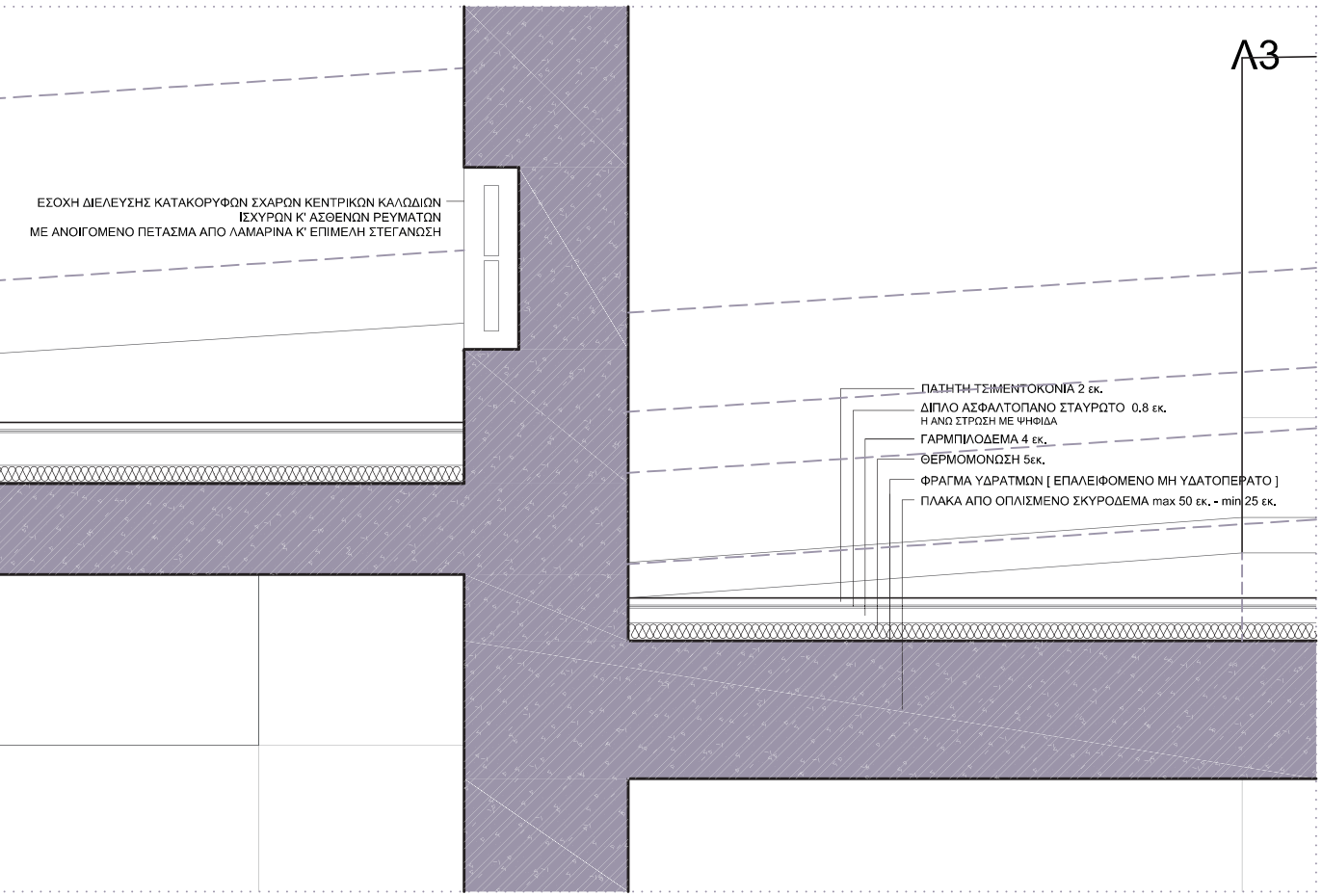
Λ3
ΕΣΟΧΗ ΔΙΕΛΕΥΣΗΣ ΚΑΤΑΚΟΡΥΦΩΝ ΣΧΑΡΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΚΑΛΩΔΙΩΝ
ΙΣΧΥΡΩΝ Κ' ΑΣΘΕΝΩΝ ΡΕΥΜΑΤΩΝ
ΜΕ ΑΝΟΙΓΟΜΕΝΟ ΠΕΤΑΣΜΑ ΑΠΟ ΛΑΜΑΡΙΝΑ Κ' ΕΠΙΜΕΛΗ ΣΤΕΓΑΝΩΣΗ
ΠΑΤΗΤΗ ΤΣΙΜΕΝΤΟΚΟΝΙΑ 2 εκ.
ΔΙΠΛΟ ΑΣΦΑΛΤΟΠΑΝΟ ΣΤΑΥΡΩΤΟ 0.8 εκ.
Η ΑΝΩ ΣΤΡΩΣΗ ΜΕ ΨΗΦΙΔΑ
ΓΑΡΜΠΙΛΟΔΕΜΑ 4 εκ.
ΘΕΡΜΟΜΟΝΩΣΗ 5εκ.
ΦΡΑΓΜΑ ΥΔΡΑΤΜΩΝ [ΕΠΑΛΕΙΦΟΜΕΝΟ ΜΗ ΥΔΑΤΟΠΕΡΑΤΟ]
ΠΛΑΚΑ ΑΠΟ ΟΠΛΙΣΜΕΝΟ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ max 50 εκ. - min 25 εκ.

Λ3 κλ. 1:20

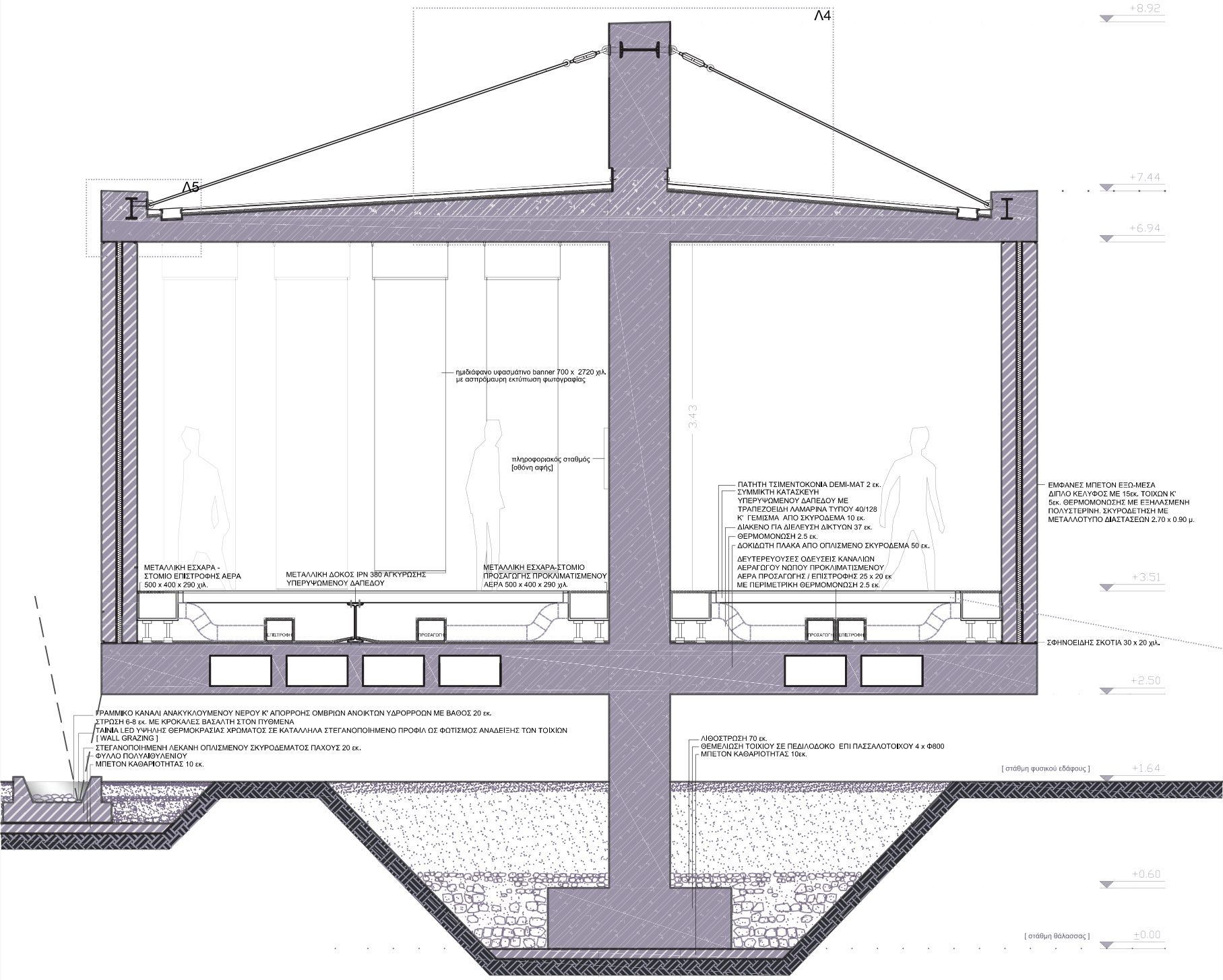

τομή ΣΤ-ΣΤ κλ. 1:50

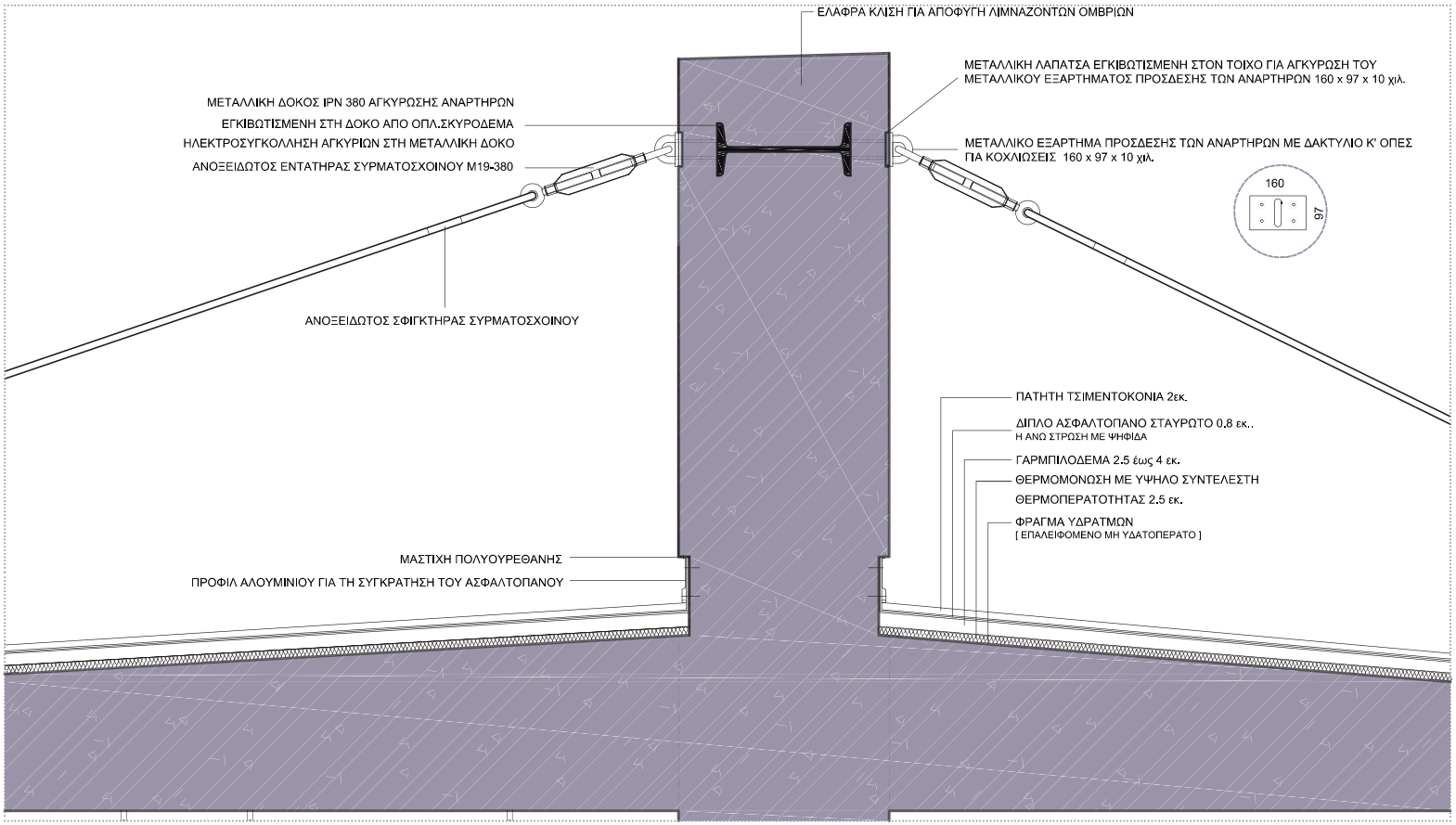

Λ4 ΚΛ. 1 : 20

ΤΡΑΠΕΖΟΕΙΔΗΣ ΛΑΜΑΡΙΝΑ Cofraplus® 60
ΤΟΜΗ ΚΛ. 1 : 20

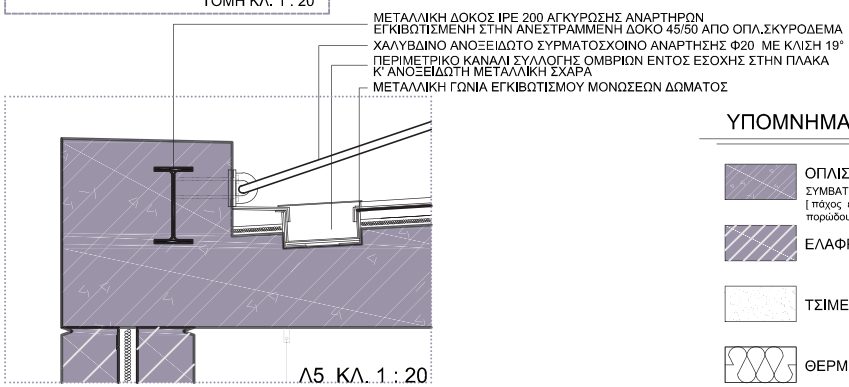

Λ5 ΚΛ. 1 : 20

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΥ ΥΛΙΚΩΝ

- ΟΠΛΙΣΜΕΝΟ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ
  ΣΥΜΒΑΤΟ ΜΕ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΑΝΤΟΧΗΣ ΣΕ ΠΑΡΑΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ
  [πάχος επικάλυψης οπλισμού 5 εκ. , πολύ καλή κοκκομετρία για μείωση πορώδους, επάλειψη με ειδικό βερνίκι]
- ΕΛΑΦΡΩΣ ΟΠΛΙΣΜΕΝΟ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ
- ΤΣΙΜΕΝΤΟΚΟΝΙΑ
- ΘΕΡΜΟΜΟΝΩΣΗ
- ΧΑΛΙΚΟΣΤΡΩΣΗ
- ΛΙΘΟΣΤΡΩΣΗ
- ΕΠΙΧΩΜΑΤΩΣΗ
- ΦΥΣΙΚΟ ΕΔΑΦΟΣ | ΣΤΑΘΜΗ ΕΚΣΚΑΦΗΣ
- ΥΓΡΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ

φωτογραφίες προπλασμάτων

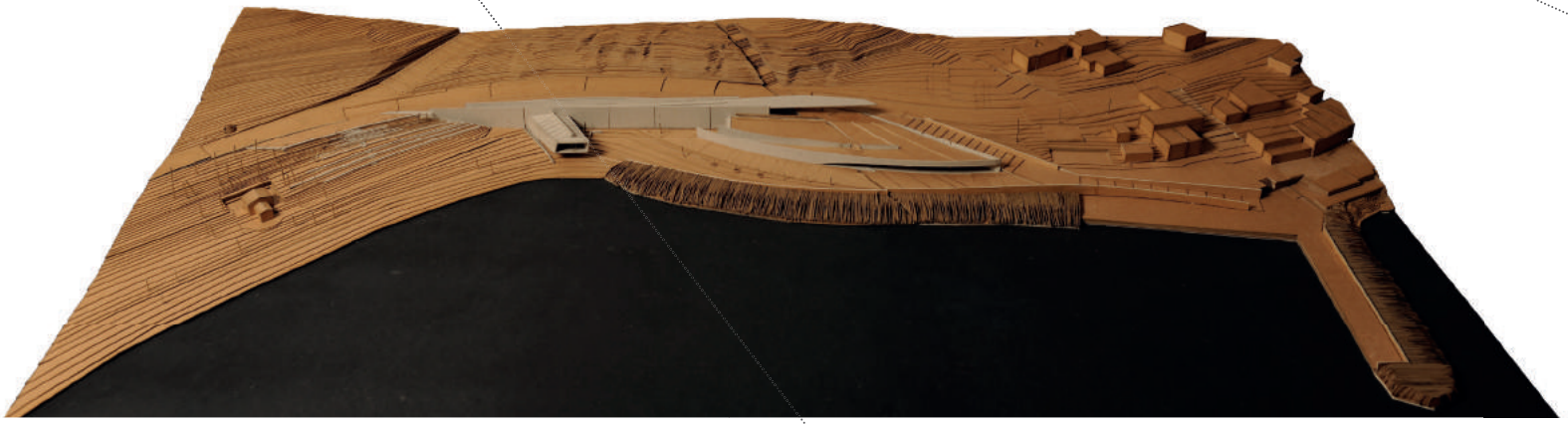

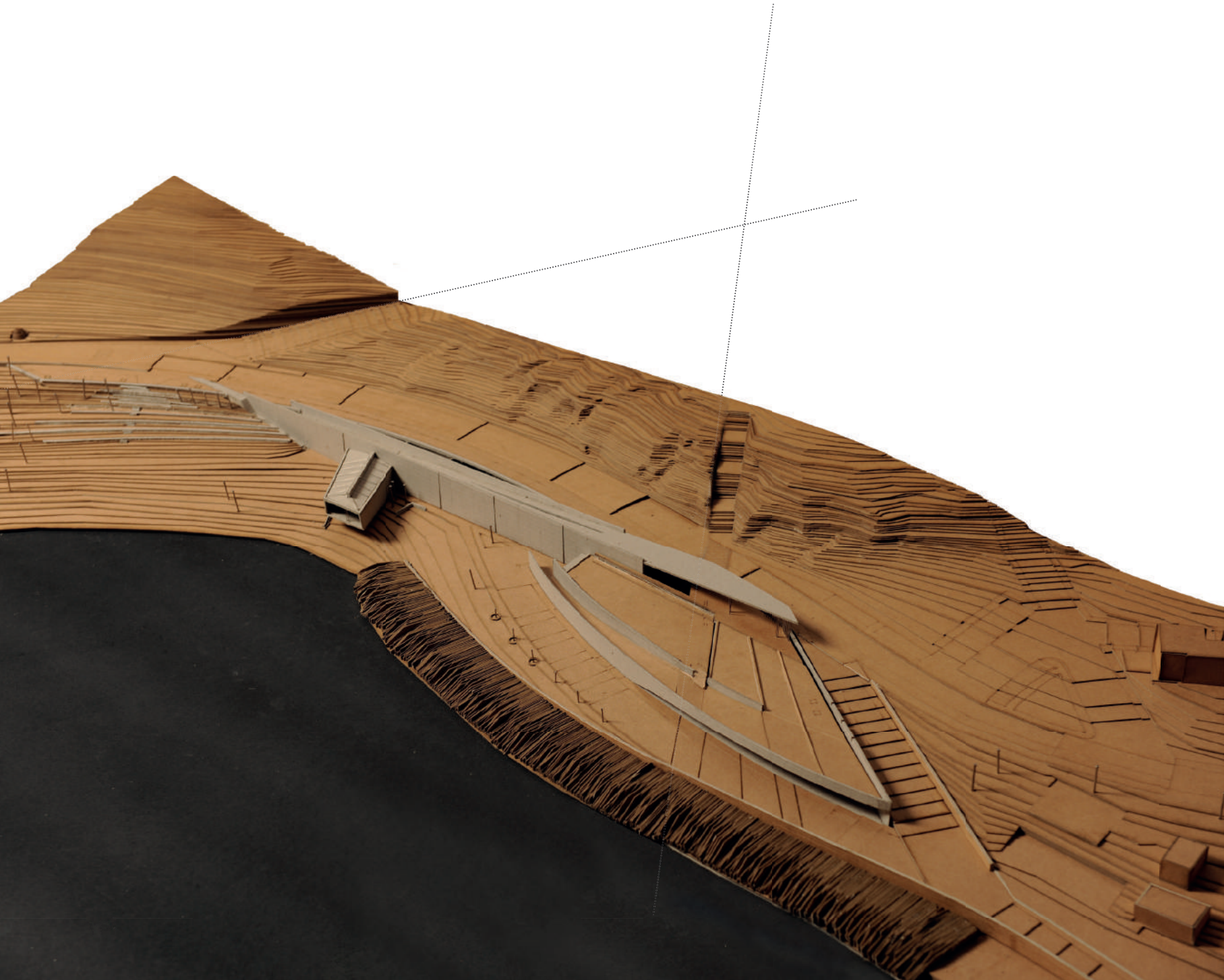

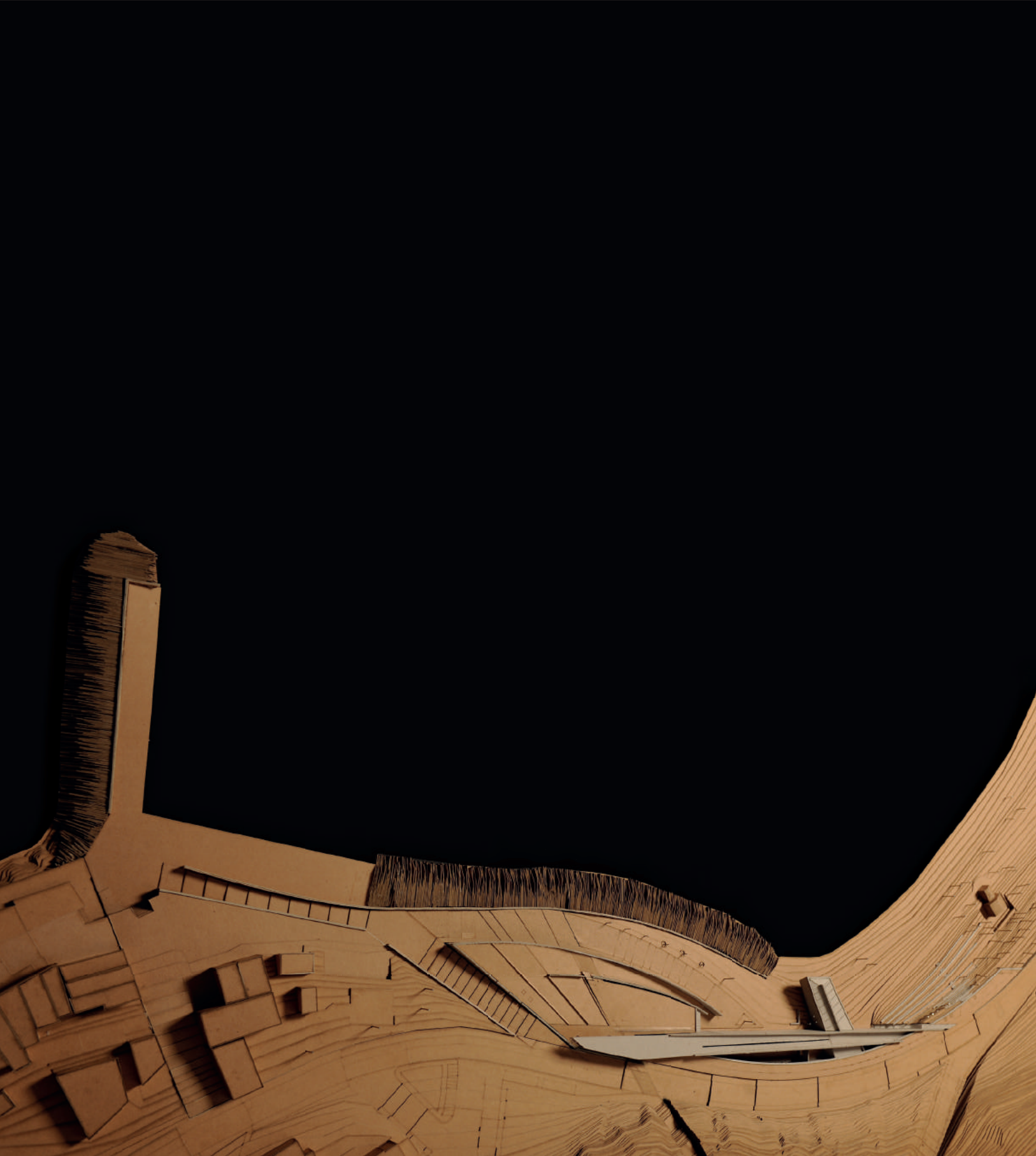

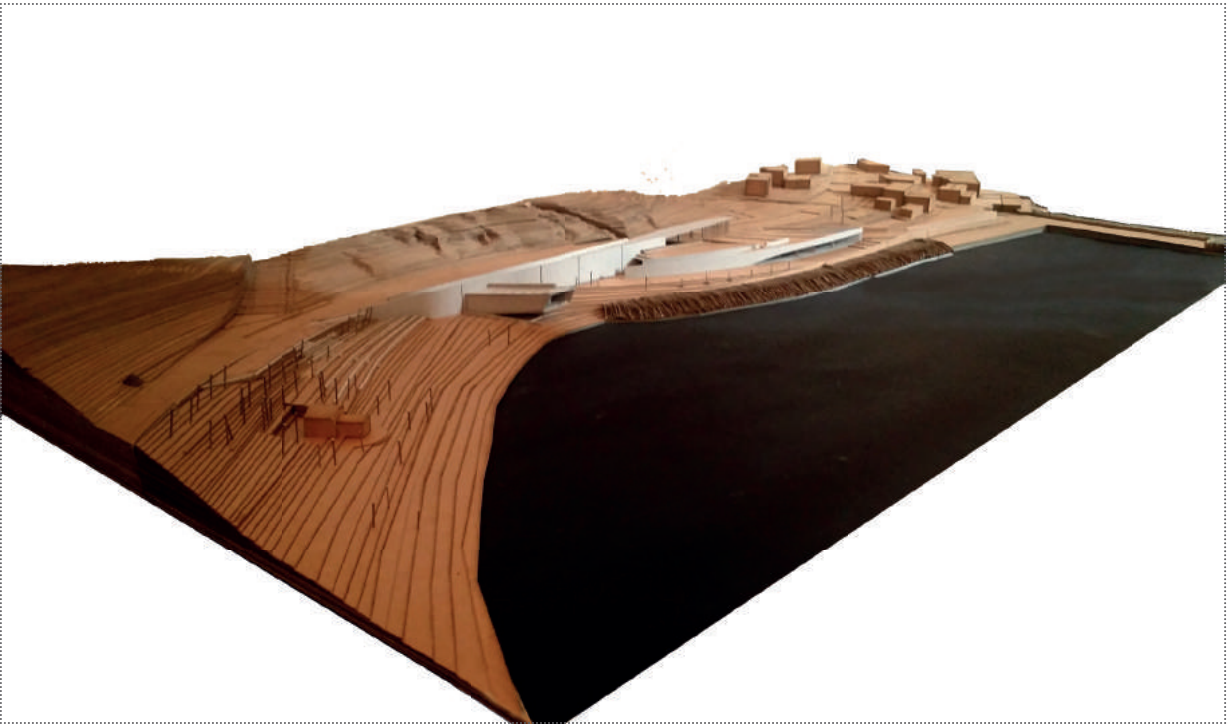

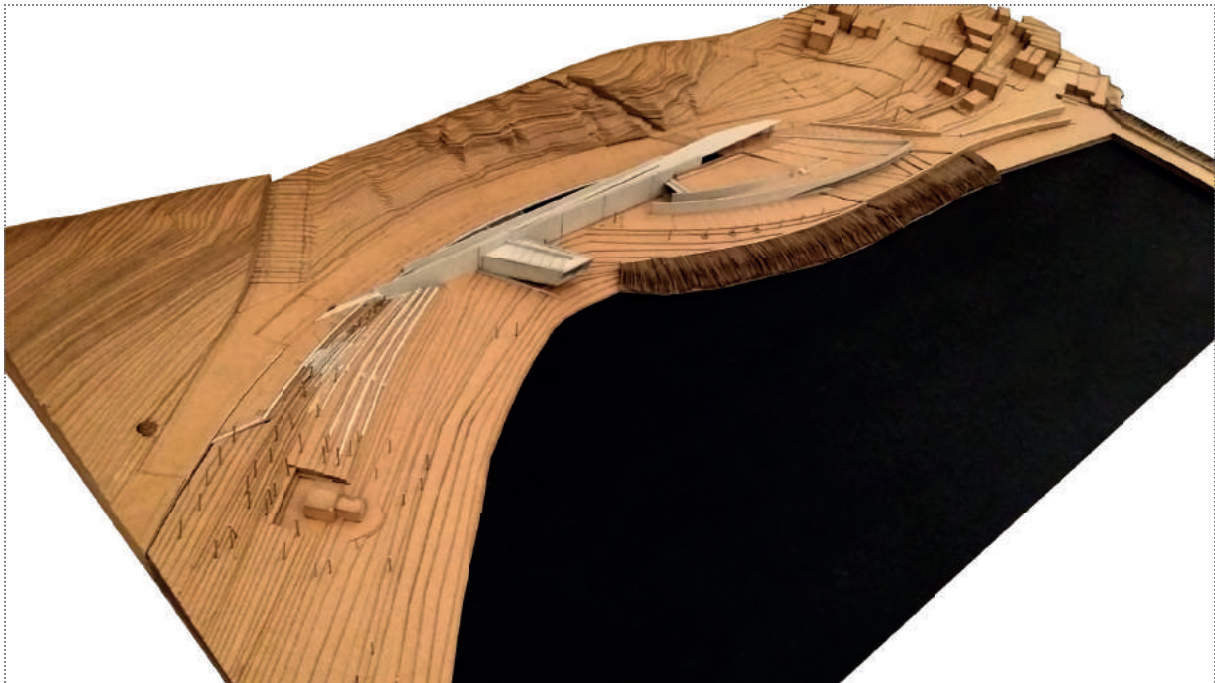

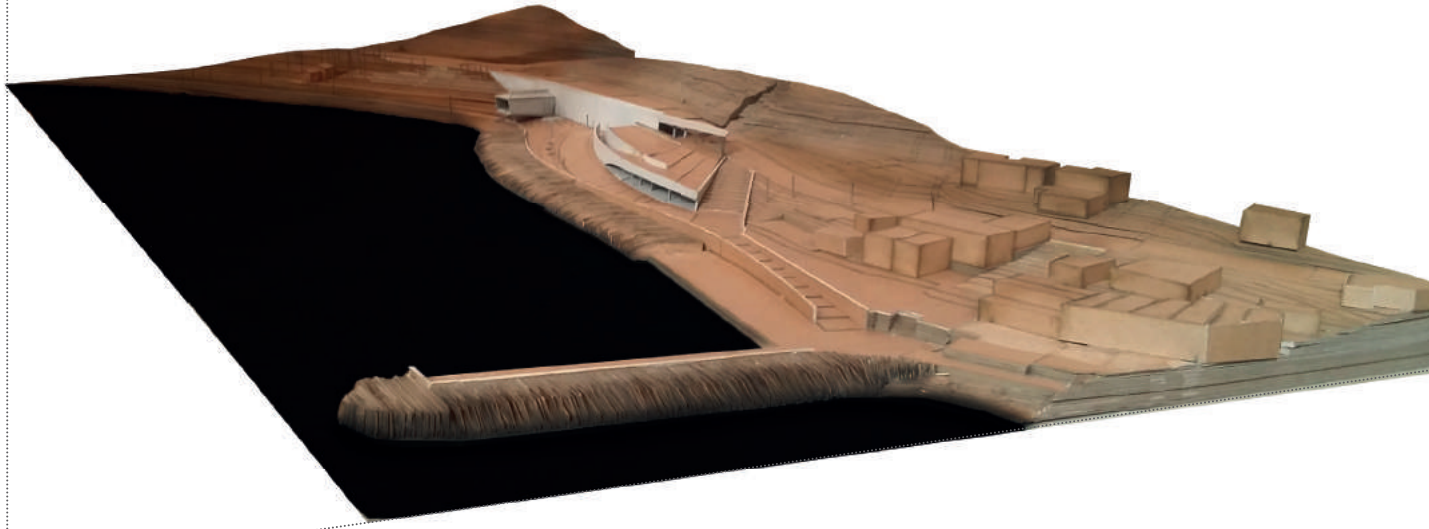

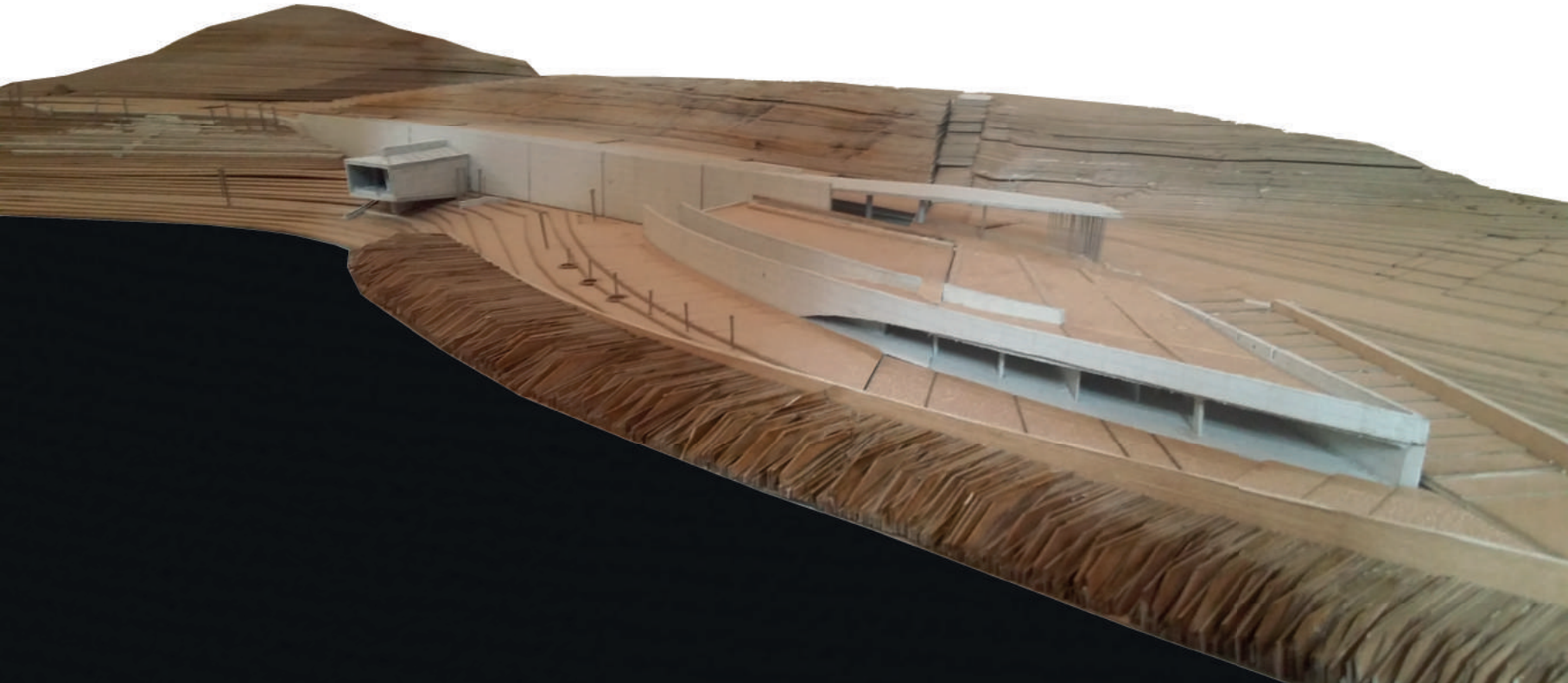

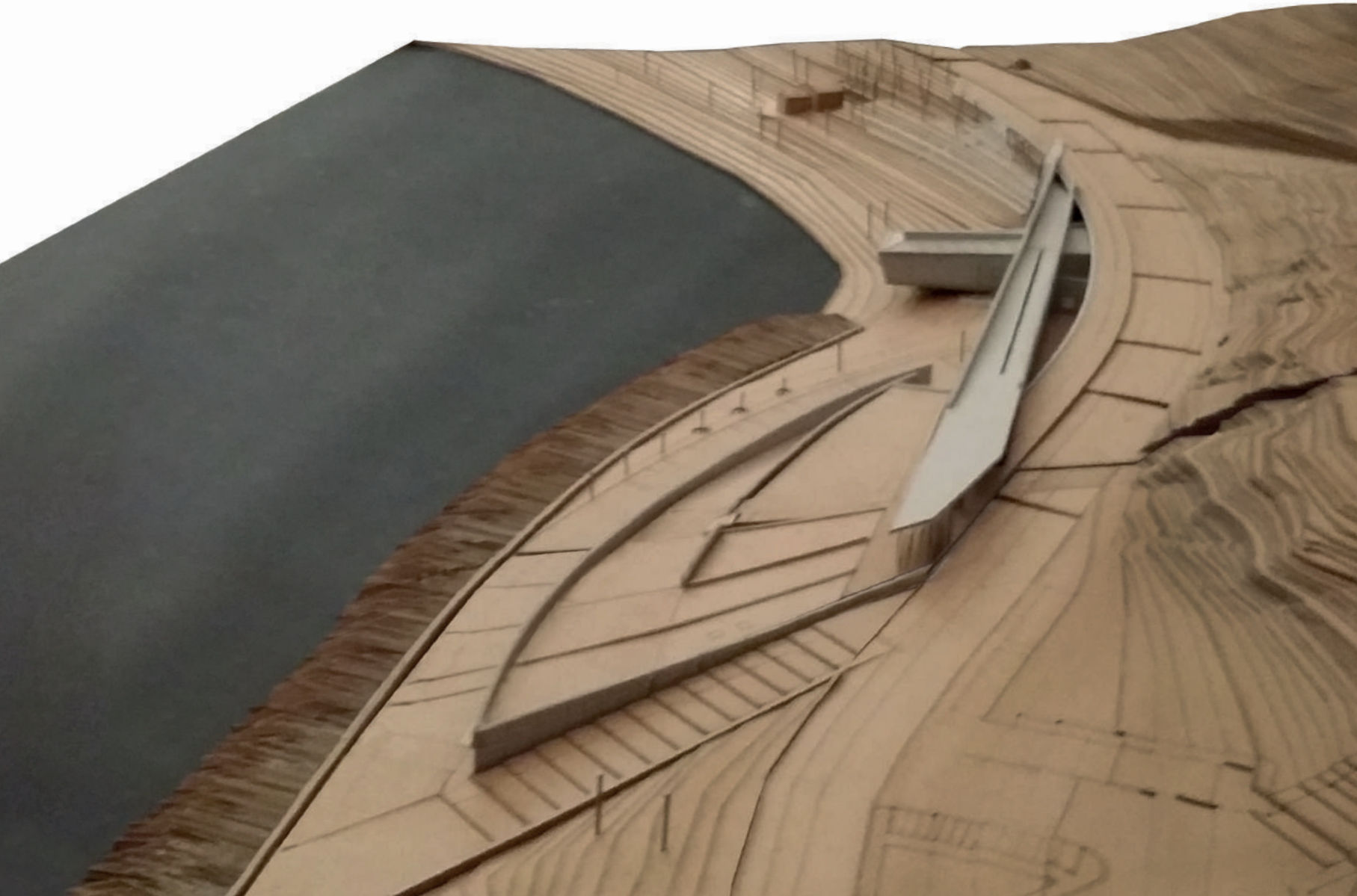

ΕΝΟΤΗΤΑ _Ε :
6. ΠΗΓΕΣ
6.1 ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Norberg-Schulz, Chr. (2009). Genius Loci. Το Πνεύμα του Τόπου-Για μια Φαινομενολογία της Αρχιτεκτονικής(μτφρ. Μ.Φραγκόπουλος). Αθήνα: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Ε.Μ.Π.

Young, J. E. (2000). At Memory's Edge: After-Images of the Holocaust in Contemporary Art and Architecture. New Haven and London: Yale University Press.

Αλιπραντή, Ε., & Γεωργακοπούλου, Π. (2005). Το νησί(επιβλ.Κ.Μωραϊτης). Αθήνα: Διάλεξη Σχολή Αρχιτ.Μηχ/κών Ε.Μ.Π.

Αντωνόπουλος, Γ. (1981). Λεξικό Φιλοσοφικών Εννοιών-Εισαγωγή στη φιλοσοφική εννοιολογία. Αθήνα-Κομοτηνή: εκδ. Αντ.Ν.Σακκουλα.

Αργυρόπουλος, Ε. (2006). Μνημείο-Αντιμνημείο(επιβλ.Δ.Ησαϊας). Αθήνα: Διάλεξη Σχολή Αρχιτ.Μηχ/κών Ε.Μ.Π.

Παπαδόπουλος, Π. (2006). Ο στιγματισμός του μνημείου (επιβλ.Στ.Σταυρίδης). Αθήνα: Διάλεξη Σχολή Αρχιτ. Μηχ/κών Ε.Μ.Π.

Παπαζάνη, Ι. (2013). Η βίωση και αναβίωση της μνήμης σε "ζωντανά" και "κατασκευασμένα" μνημεία : Μακρόνησος - Holocaust Memorial στο Βερολίνο(επιβλ.Ι.Στεφάνου) . Αθήνα: ΔΠΜΣ Σχολή Αρχιτ.Μηχ/κών Ε.Μ.Π.

Περιοδικό_ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ. (2004). Αθήνα: τεύχος 45 περίοδος Β.

Σταυρίδης, Σ. (επίμ.) (2006). Μνήμη και εμπειρία του χώρου. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Σταυρίδης, Σ. (1998) *"Οι χώροι της ουτοπίας και της ετεροτοπίας: Στο κατώφλι της σχέσης με το διαφορετικό"*, Περιοδικό Ουτοπία-Τεύχος 31, σσ.51-65

Τερζόγλου Ν.Ι. , (2006)*"Ιστορία-Μνήμη-Μνημείο"*

Χρυσανθόπουλος Φ. (χ.ε.) Η πρόσληψη της Μήδειας του Ευριπίδη στη Νεοελληνική δραματουργία. Πανεπιστήμιο Πατρών Σχολή Ανθρωπιστικών & Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στο "Αρχαίο ελληνικό θέατρο", Διπλωματική εργασία. Ανακτήθηκε από : http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/2824/3/Nimertis_Chrysanthopoulos(the).pdf

6.2 ΕΙΔΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πρακτικά Ημερίδας "Σπιναλόγκα: Χθες...Σήμερα...Αύριο". (9 Ιουλίου 1994). Ξενοδοχείο Ελούντα Πόρτο: Οργάνωση Νομαρχία Λασιθίου.

Borel, G. (χ.ε.). "Κρήτη, η επιστροφή 100 χρόνια μετά..." μτφρ.Ασανάκης. Ελούντα

Cappellaro, E. (2007). "Νίκος Καζαντάκης.Ο φτωχούλης του Θεού",σσ. 179-211. Ανακτήθηκε από: *http://gcla.phil.uoa.gr/newfiles/syngrisi18/18.cappellaro.pdf στις 25/10/2014.*

Darby, B. (1984). Spinalonga_The leper island. Αθήνα: Ευσταθιάδης.

G.Gerola. (1908). Monumenti Veneti nell' isola di Creta. Βενετία: Instituto veneto di scienze, lettere ed art,i σσ.570-612.

Hislop, V. (2007). Το Νησί (μτφρ. Μιχάλης Δελέγκος)(13η εκδ.). Αθήνα: Διόπτρα.

Born,M. (2011). *"Οι λεπροί της Σπιναλόγκας. Οικειοποίηση μιας μνήμης"*. Νεάπολη

Masson, J. -Y. (2008). Η απομόνωση : Μυθιστόρημα (μτφρ. Μαρώ Τριανταφύλλου). Αθήνα: Μελάνι.

Α.Ζερβός, Στ.Μαλλιαράκη, Κ.Μαυρικάκης, Ε.Μουντράκη, & Ο.Σγουρός. (Νοε. 2010). Σπιναλόγκα.Σύνταξη φακέλου Unesco_α' και β' φάση. Νομαρχιακή αυτοδιοίκηση Λασιθίου, Τ.Ε.Ε. τμήμα Αν.Κρήτης.

Αλιμπέρτης, Α. (2005). Ακολουθήστε μας στη Σπιναλόγκα. Ηράκλειο: Μύστης.

Αμποτ, Γ. Ν. (1963). Γή καί νερό (2η εκδ.). Αθήνα: Φέξης.

Ανανιάδης, Δ. (2005). Η Σπιναλόγκα και τα κάστρα της Κρήτης. Κορωπί: Τουμπής.

Αρακαδάκη, Μ. (1994). Το βενετσιάνικο φρούριο στη νησίδα της Σπιναλόγκας: υπάρχουσα κατάσταση, προβλήματα και προοπτικές αξιοποίησης. Μνημείο & Περιβάλλον, επιστημονική περιοδική έκδοση για την αρχιτεκτονική κληρονομιά και το περιβάλλον, σσ.91-110.

Αρακαδάκη, Μ. (n.d.). "Σπιναλόγκα 1571-1715_στη σκιά του φτερωτού λιονταριού".

Αρακαδάκη, Μ. (1996). Το φρούριο της Σπιναλόγκας (1571-1715) : Συμβολή στη μελέτη των επάκτιων και νησιωτικών οχυρών της Βενετικής Δημοκρατίας . Θεσσαλονίκη: διδακτορική διατριβή Τμήμα Αρχιτεκτονικής Α.Π.Θ.

Αρακαδάκη, Μ. (2000). «Εικόνες από την καθημερινή ζωή σε μια βενετσιάνικη στρατιωτική βάση. Σπιναλόγκα - Μέρες ειρήνης και πολέμου (1579-1669)», Πεπραγμένα του Η' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου (Ηράκλειο. 9-14 Σεπτεμβρίου 1996). τ Β1,, σσ.47-69. Ηράκλειο.

Αρακαδάκη, Μ. (2007,Νοε.10-11). "Νησί μέσα σε τείχη: Διαχρονικότητα και συμβολισμοί(Υστερόγραφο στα 50χρόνια από το κλείσιμο του Λεπροκομείου)". Ανατολή, σ.13.

Αρακαδάκη, Μ. (Σεπτ.1997). Σπιναλόγκα.Ειδική μελέτη αξιοποίησης. Αγιος Νικόλαος Κρήτης: Νομαρχιακή αυτοδιοίκηση Λασιθίου.

Βισκαδουράκης, Σ. (Απρίλιος 2005). Η Υπόσχεση .

Γκοιμήσης, Β. (2001). Σπιναλόγκα ένα τοπόσημο μέσα στο χρόνο. Θεσσαλονίκη : Ερευνητική εργασία, Α.Π.Θ Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, επιβ.Μ.Αρακαδάκη.

Γκριβέλ, Ζ. (2002). Η νόσος του Χάνσεν στην Ελλάδα και στην Κρήτη κατά τον εικοστό αιώνα-Ψυχοκοινωνιολογικές επιπτώσεις,μτφρ.Π.Ασανάκης. Ελούντα: Κοινοτική Επιχείρηση Ανάπτυξης Ελούντας (Κ.ΕΠ.ΑΝ.ΕΛ.).

Δανδουλάκης, Κ. (2011). Τα δέκα χρυσά δουκάτα της Σπιναλόγκας . Αγιος Νικόλαος Κρήτης: Φίλντισι.

Δασκαλά, Κ. (27/11/2008). "Μια νόσος και μια νήσος. Ο μύθος της λέπρας και της Σπιναλόγκας στη λογοτεχνία". υπό δημοσίευση στα Πρακτικά της Ημερίδας «Νέοι Ερευνητές-Φιλόλογοι». Ελούντα: Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας της Σχολής Μωραΐτη.

Δατσέρη, Κ., Γ.Μετινίδου, & Ι.Κατεργιανάκης. (Μάρτιος 1995). Μελέτη Ανάδειξης του ιστορικού νησιού της Σπιναλόγκας_Στάδιο μελέτης : Αποτύπωση νησιού-Προκατ/κη μελέτη. Οργανισμός Ανάπτυξης Ανατολικής Κρήτης(Ο.ΑΝ.Α.Κ.).

Ευσταθιάδου-Τσιλιμάγκου, Σ. (2008). Χωρίς μητέρα : Λεπροί της Σπιναλόγκας. Αθήνα: Γόρδιος .

Καρποδίνη-Δημητριάδη, Ε. (1995). Κάστρα και φορτέτσες της Κρήτης_εικόνες και μνήμες. Αθήνα: Αδαμ, σσ.216-217.

Κόλλια, Σ. Γ. (1981). Οι λυτρωμένοι της Σπιναλόγκας : Πορεία γιά μιά πανανθρώπινη αγάπη. Αθήνα: Μαυρίδης .

Κορνάρος, Θ., & Καζαντζάκη, Γ. (2010, α'εκδ.1933 κ'1914 αντίστοιχα). Το νησί των σημαδεμένων(Σπιναλόγκα-Η άρρωστη πολιτεία),επιλεγόμενα Μ.Λουκάκης. εκδ.Καστανιώτη(2η έκδοση).

Κουτονίδου, Δ., & Παντελιάδου, Λ.-Α. (2009). Η ιστορία της λέπρας στην Ελλάδα. Θεσσαλονίκη: πτυχιακή εργασία, Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ιδρυμα Θεσ/κης, Σχολή Επαγγελμάτων Υγείας και Πρόνοιας-Νοσηλευτική.

Λαγουδάκη, Β-Ν (2016), ***"Σπιναλόγκα_ συν τω χρόνω : Τόπος | Μνήμη", (***επιβλ.Ν.Τερζόγλου). Αθήνα: Διάλεξη Σχολή Αρχιτ.Μηχ/κών Ε.Μ.Π.

Μακράκης, Μ. Κ. (2009). Ελούντα : η ιστορία της μέσα από την ιστορία της Κρήτης. Ελούντα: έκδοση του συγγραφέως.

Μαμάκης, Γεώργιος & Ταμπακάκης, Τίτος (επιμ.). (2011). Σπιναλόγκα : το νησί του πόνου, της πίστης και της ελπίδας. Νεάπολη Κρήτης: Ιερά Μητρόπολη Πέτρας και Χερρονήσου.

Μαυρικάκης, Κ. (2007,16 Ιουνίου). "Πρόταση για την ένταξη της Σπιναλόγκας στον κατάλογο της UNESCO ως μνημείου παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς". Παρουσίαση του βιβλίου "Το νησί" της Β.Χίσλοπ στο Ξεν.Blue Palace στην Πλάκα Ελούντας.

Μαυρικάκης, Κ. (2007,20-21 Οκτ.). "Σπιναλόγκα: Μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς". Ομιλία στο "Σπιναλόγκα 1903-1957: 50 χρόνια μετά…".

Μαυρικάκης, Κ. (2011, 9 Μαΐου). ομιλία στην παρουσίαση του βιβλίου της Λ.Ψηλομανουσάκη-Πιλατάκη "Μακρύ Αγκάθι". Δήμος Αγ. Νικολάου – ΠΑΟΔΑΝ – Βιβλιοθήκη «Μανώλης Φουντουλάκης».

Μαυρικάκης, Κ. (2013,14 Αυγ.). "Αντίσταση και κατοχή στη Σπιναλόγκα_Το χρονικό μιας άγνωστης εποποιίας των χανσενικών". Ανατολή, σσ.16-17.

Μαυρικάκης, Κ. (n.d.). Ιστορικά θυρανοίξια στη Σπιναλόγκα_Ο ναός του Αγ.Γεωργίου ξαναλειτουργεί μετά από 50 χρόνια.

Μηλιαράκη-Μαρκοπούλου, Μ. (1995). Σπιναλόγκα: ακατοίκητο νησί_ολιστική προσέγγιση ενός προτύπου οικοανάπτυξης. Πειραιάς: διδακτορική διατριβή, Παν.Πειραιώς Τμήμα Ναυτιλιακών Σπουδών.

Μοσχόβη, Γ. (2005 .Α). «Ο οχυρωμένος οικισμός της νησίδας Σπιναλόγκας 18ος – 19ος αιώνας». Ηράκλειο: Πεπραγμένα Θ΄Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου, τ. Γ1, σσ. 121-138.

Μοσχόβη, Γ. (2005 .Β). Σπιναλόγκα. Αθήνα: Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων.

Μοσχόβη, Γ. (2008 .Α). «Σπιναλόγκα, ένα μνημείο της Σιωπής». περιοδικό ΕΛΟΥΝΤΑ .

Μοσχόβη, Γ. (26-28 Σεπτ.2008 .Β). "Ο οχυρωμένος οικισμός της Σπιναλόγκας. Σύγχρονες χρήσεις". Χίος: Πρακτικά συνεδρίου «Η Οχυρωματική Αρχιτεκτονική στο Αιγαίο και ο Μεσαιωνικός Οικισμός Αναβάτου Χίου», σσ. 395-404.

Παπαδάκης, Χ. Α. (2011). Οι λεπροί στην Κρήτη : μεσκίνηδες (επιμ. Δέσποινα Κ. Κανακάκη). Ρέθυμνο: έκδοση του συγγραφέως.

Ρεμουντάκης, Ε. (1970). Αϊτός χωρίς φτερά (αδημοσίευτη αυτοβιογραφία). Αθήνα.

Ρεμουντάκης, Ε. (2015). Vies et morts d' un Crétois lépreux μτφρ.επιμ.M. Born & M.Gabriel. Toulouse: Anacharsis.

Σαββάκης, Μ. (2008). Οι λεπροί της Σπιναλόγκας : Ιατρική, Εγκλεισμός, Βιωμένες Εμπειρίες (1903-1957) . Πλέθρον.

Σαββάκης, Μ. Α. (Σεπτ.2005). Εγκλεισμός, στίγμα και βιογραφικές διαδρομές: ο θεσμός του λεπροκομείου Σπιναλόγκας και η ασθένεια ως βιωμένη εμπειρία. Ρέθυμνο: διδακτορική διατριβή Παν.Κρήτης Σχολή Κοινωνικών Επιστημών Τμήμα Κοινωνιολογίας.

Σπυρόπουλος, Γ. (2011). Το οθωμανικό φρούριο της Σπιναλόγκας από την κατάκτησή του (1715) μέχρι τις αρχές του 19ου αιώνα". Ρέθυμνο: Πεπραγμένα ΙΑ΄ Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου.

Τζανακάρης, Β. Ι. (2005). Τότε που ξημέρωνε σκοτάδι_Η άγνωστη Ελλάδα του 1936. Αθήνα: Καστανιώτη, σσ.293-302.

Τρουλλινού, Ν. (Οκτ. 2006). Καί φύσηξε νοτιάς. Αθήνα: Ροδάκιο.

Χατζιδάκης, Α. (1940). Σπιναλόγκα: Δράμα σε τρεις πράξεις. Αθήνα: Γκοβόστης.

Χρονάκη, Δ. (2007). Η διατήρηση των κτιρίων του Λεπροκομείου στη Σπιναλόγκα. Ελούντα: αδημοσίευτη ανακοίνωση από ημερίδα "50 χρόνια από το κλείσιμο του Λεπροκομείου της Σπιναλόγκας".

Φ.Ε.Κ από ιστοσελίδα Εθνικού Τυπογραφείου

(http://www.et.gr/index.php/2013-01-28-14-06-23/2013-01-29-08-13-13)

Φ.Ε.Κ 91 8 30-4-1954 _Μετονομασία Σπιναλόγκας σε Νέα Καλυδών

Φ.Ε.Κ 666 Β 23-9-1970_Σπιναλόγκα κ Ολούς ως τόποι ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους

Φ.Ε.Κ Β 699_26-5-1976_Σπιναλόγκα-Κολοκύθα-Ολούς ως αρχαιολογικοί χώροι

Φ.Ε.Κ 176 Β 21-4-1982_Κήρυξη νησίδων Σπιναλόγκας - Καλυδώνας - Κολοκύθας Ελούντας ως τόποι ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους

Φ.Ε.Κ 181 3-5-1985_περί οικισμών

Φ.Ε.Κ 927 Β 27-8-1998_Κήρυξη μινωϊκού οικισμού στο Κοπράνι Πλάκας κοινότητας Βρουχά Ν. Λασιθίου ως αρχαιολογικός χώρος

Φ.Ε.Κ 1264 Β 21-12-1998_Κήρυξη των οχυρώσεων και των λοιπών κτιρίων της νησίδας Σπιναλόγκας, επαρχίας Μιραμπέλλου, Ν.Λασιθίου, ως ιστορικών διατηρητέων μνημείων

Φ.Ε.Κ 278 Β 31-3-1999_Συμπλήρωση κήρυξης αρχαιολογικού χώρου Ελούντας Ν. Λασιθίου

Φ.Ε.Κ ΑΑΠ 460_1-11-2010_ΣΧΟΟΑΠ Αγ Νικολάου

**Οι φωτογραφίες που δεν αναφέρεται διαφορετικά, ανήκουν στο προσωπικό μου αρχείο.*

1927 : "L' île de Spinalonga et ses lépreux / Το νησί της Σπιναλόγκας και οι λεπροί του"

Ερασιτεχνική σύντομη κινηματογραφική λήψη με ασπρόμαυρα πλάνα κ χωρίς ήχο, πιθανόν από τον γιο του επιφανή γιατρού Charles Nicolle. Διάρκειας 2'. Το ντοκουμέντο ανακτήθηκε από: *https://www.youtube.com/watch?v=RqBzcabNtCg*

1935 : "En Crète sans les dieux / Crete without gods / Κρήτη χωρίς θεούς"

Γαλλικό ντοκυμαντέρ με ασπρόμαυρα πλάνα, σκηνοθεσίας των Γάλλων René Zuber και Roger Leenhardt. Διάρκειας 26'. Το ντοκυμαντέρ ανακτήθηκε από: *http://www.candianews.gr/2016/09/05/apisteftes-ikones-apo-tin-kriti-tou-1935-se-ena-ntokimanter-apo-ta-prota-pou-gyristikan-vinteo/*

1958 : "Το νησί της σιωπής"

Ασπρόμαυρη Ελληνική μελοδραματική ταινία, σκηνοθεσίας Λίλας Κουρκουλάκου, σενάριο Βαγγέλης Χταζηγιάννης με πρωταγωνιστές τους Ορέστη Μακρή, Νίνα Σγουρίδου και Γιώργο Καμπανέλλη, παραγωγής ΦΙΝΟΣ ΦΙΛΜ, έτους 1958 . Διάρκειας 60'. Η ταινία ανακτήθηκε από: *https://www.youtube.com/watch?v=-ifZJdpDi6w*

1968 : «Τελευταίες λέξεις» («Letzte Worte»)

Ασπρόμαυρη πειραματική ταινία μικρού μήκους/ντοκυμαντέρ του 1968 σκηνοθεσίας, σεναρίου και παραγωγής του Γερμανού Herzog Werner, για τον τελευταίο κάτοικο της Σπιναλόγκας που δεν ηθελε να εγκαταλείψει το νησί. Διάρκεια 17'. Η ταινία ανακτήθηκε από : *http://www.youtube.com/watch?v=WPSwOM7y5oo*

1973 : "L' Ordre (Η τάξη)"

«Οι λεπροί της Σπιναλόγκας: Οικειοποίηση μιας ανάμνησης»

Γαλλικό ντοκυμαντέρ με ασπρόμαυρα και έγχρωμα πλάνα, σκηνοθεσίας του Γάλλου Jean Daniel Pollet. Γυρίστηκε το Σεπτέμβρη του 1973 σε συνεργασία με το Γαλλοελβετό αρχιτέκτονα, εθνολόγο, και ερευνητή του κοινωνικού εγκλεισμού των λεπρών στη Σπιναλόγκα ,Maurice Born. Διάρκειας 40'. Το ντοκυμαντέρ ανακτήθηκε από: *http://www.dailymotion.com/video/x33llqz*

1981 : "Σπιναλόγκα"

ΕΔΩ ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ Η ΕΥΡΩΠΗ

Εγχρωμο ντοκυμαντέρ στα πλαίσια της σειράς εκπομπών *"ΕΔΩ ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ Η ΕΥΡΩΠΗ"*, σκηνοθεσίας Δημήτρη Μαυρίκιου και παραγωγής Ε.Ρ.Τ., έτους 1981.

1986 : *"Ο Ξερόβραχος του μαρτυρίου"*

Η ΕΡΤ ΣΕ ΟΛΗ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ντοκυμαντέρ στο πλαίσιο της σειράς εκπομπών *"Η ΕΡΤ ΣΕ ΟΛΗ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ"*, δημοσιογραφικής επιμέλειας Νίκου Ψιλάκη και σκηνοθεσίας Λάγιας Γιούργου, παραγωγής Ε.Ρ.Τ. 1986 και διάρκειας 21'.
Το ντοκυμαντέρ ανακτήθηκε από *:http://www.ert-archives.gr/V3/public/main/page-assetview.aspx?tid=69266&autostart=0*

1995 : "Το Νησί της σιωπής"

Η ΕΡΤ ΣΕ ΟΛΗ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Εγχρωμο ντοκυμαντέρ στο πλαίσιο της σειράς εκπομπών *¨Η ΕΡΤ ΣΕ ΟΛΗ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ"*, δημοσιογραφικής επιμέλειας Νίκου Ψιλάκη και σκηνοθεσίας Λάγιας Γιούργου, παραγωγής Ε.Ρ.Τ. 1995 και διάρκειας 24'. Το ντοκυμαντέρ ανακτήθηκε από *: http://www.ert-archives.gr/V3/public/*

main/page-assetview.aspx?tid=69675&autostart=0

2007 : "Σπιναλόγκα"

Μικρού μήκους ταινία του Κώστα Αθουσάκη, με τον Μανώλη Μαυροματάκη, σε σενάριο της Καλλιόπης Μπρεδολόγου και του Κώστα Αθουσάκη και παραγωγή της Mitos Productions το 2007. Διάρκεια 20'. Η ταινία ανακτήθηκε από : *https://www.youtube.com/watch?v=0s1VLPmSbXE*

2007-2008 : "Return to Spina-Longa"

Ντοκυμαντέρ του Σήλα Μιχαλάκα, που υλοποιήθηκε το 2007-2008, έχει διάρκεια 20' και αναφέρεται αποκλειστικά στην περίοδο του Λεπροκομείου. Το ντοκυμαντέρ ανακτήθηκε από : *www.dailymotion.com/video/x8cwtz_return-to-spina-longa-gr-by-silas-m_creation*

2009 : "Σπιναλόγκα: Το φρούριο της χαράς και της λύπης"

ΤΑΞΙΔΕΥΟΝΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Δημοσιογραφική εκπομπή για τη Σπιναλόγκα, στο πλαίσιο της σειράς εκπομπών *«Ταξιδεύοντας στην Ελλάδα»* με τη Σοφία Τσίπα, παραγωγής ΣΚΑΪ, 2009. Η εκπομπή ανακτήθηκε από *: http://www.youtube.com/watch?v=n02DGftsc0s*

2010 (9 Μαΐου) : "Σπιναλόγκα: Ενα νησί - Μια παλιά αρρώστια - Ενα σήριαλ"

ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΕΣ

Δημοσιογραφική εκπομπή για τη Σπιναλόγκα, τη λέπρα και το κοινωνικό στίγμα, στο πλαίσιο της σειράς εκπομπών *«Πρωταγωνιστές»*, με το Σταύρο Θεοδωράκη ,παραγωγής MEGA, 2010. Στην έρευνα συμμετείχαν οι δημοσιογράφοι Αννα Παπανικόλα, Αναστασία Κακοταρίτη, Βίκυ Αποστολάκη. Η εκπομπή ανακτήθηκε από *: https://www.youtube.com/watch?v=eH-sO1ULKEk , https://www.youtube.com/watch?v=j6GB-Cvt820*

2010-2011 : "Το Νησί"

Τον Οκτώβρη του 2010 το ιδιωτικό ελληνικό τηλεοπτικό κανάλι MEGA προβάλλει την δραματική τηλεοπτική σειρά 26 επεισοδίων *«Το Νησί»* βασισμένη στο ομώνυμο έργο της V.Hislop και καθηλώνει εκατομμύρια τηλεθεατών στους δέκτες τους, με μέσο όρο τηλεθέασης 53.7% (2.889.000 τηλεθεατές). Το πρώτο επεισόδιο προβλήθηκε στις 11 Οκτωβρίου 2010 και το τελευταίο στις 23 Μαΐου 2011. Θεωρείται μια από τις πιο ακριβές ελληνικές παραγωγές για τηλεοπτική σειρά με κόστος 4 εκατομμύρια ευρώ.

Τα επεισόδια της σειράς ανακτήθηκαν από : *https://www.youtube.com/watch?v=uytgfI-3x34*

2013 : "Σπιναλόγκα"

ΜΗΧΑΝΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Δημοσιογραφική εκπομπή για τη Σπιναλόγκα, τη λέπρα και το κοινωνικό στίγμα, στο πλαίσιο της σειράς εκπομπών *«Μηχανή του χρόνου, με το Χρήστο Βασιλόπουλο*, παραγωγής ALPHA, 2013. Η εκπομπή ανακτήθηκε από *: http://www.mixanitouxronou.gr/sigklonistikes-martiries-apo-ti-spinalogka-eklina-sto-nisi-gketo-ke-asthenis-pou-den-ichan-lepra/ , http://www.mixanitouxronou.gr/epaminondas-remountakis-o-fititis-pou-organose-ti-spinalogka-to-nisi-ton-lepron/*

6.4 ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

http://semiotics.nured.uowm.gr/pdfs/LAGOPOULOS_THEORY_SEMIOTICS.pdf

https://fr.wikipedia.org/wiki/Transtextualit%C3%A9

http://www.biblionet.gr/author/27158/G%C3%A9rard_Genette

Καρδαράκου Μαριντίνα, «Ανάγνωση της πόλης ως υπερβατικό κείμενο-παλίμψηστο: Αργος», Ερευνητική εργασία, Πολυτεχνείο Κρήτης, Χανιά, 2012.

http://argolikivivliothiki.gr/2012/05/23/xania/

Ρέα Κακάμπουρα,Ανιχνεύοντας το νόημα της παράδοσης μέσα από προσωπικές αφηγήσεις, στο : Μ.Βαρβούνης,Μ.Σέργης ,Ελληνική Λαογραφία: Ιστορικά, θεωρητικά, μεθοδολογικά, θεματικές, Τόμος Α', εκδ.Ηρόδοτος. Ανακτήθηκε στις 30-10-2015 από (http://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/PRIMEDU265/%CE%91%CE%9D%CE%99%CE%A7%CE%9D%CE%95%CE%A5%CE%9F%CE%9D%CE%A4%CE%91%CE%A3%20%CE%A4%CE%9F%20%CE%9D%CE%9F%CE%97%CE%9C%CE%91%20%CE%A4%CE%97%CE%A3%20%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A3%CE%97%CE%A3%20%CE%A3%CE%95%20%CE%91.%CE%96..pdf)

Τομές στη δημόσια υγεία : https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%B5%CF%85%CE%B8%CE%AD%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CE%92%CE%B5%CE%B-D%CE%B9%CE%B6%CE%AD%CE%BB%CE%BF%CF%82#.CE.9A.CF.81.CE.B7.CF.84.CE.B9.CE.BA.CE.AE_.CE.A0.CE.BF.CE.BB.CE.B9.CF.84.CE.B5.CE.AF.CE.B1_.26_.CE.B7_.CE.B5.CF.80.CE.B1.CE.BD.CE.AC.CF.83.CF.84.CE.B1.CF.83.CE.B7_.CF.84.CE.BF.CF.85_.CE.98.CE.B5.CF.81.CE.AF.CF.83.CE.BF.CF.85

"Αναμνήσεις κατοίκων της Πλάκας και της Σπιναλόγκας"[http://malia-crete-kgrek.blogspot.gr/2010/10/blog-post_20.html]

http://www.eens.org/EENS_congresses/2010/Daskala_Keln.pdf
χ. Δημήτρης Παπαδάκης (Φιλόλογος, Πρόεδρος του Λογοτεχνικού Συνδέσμου Ηρακλείου),"Ο εφημέριος της Σπιναλόγκας Ιερομόναχος Χρύσανθος Κατσουλογιαννάκης." Ανακτήθηκε από : http://fdathanasiou.wordpress.com/2014/01/18/%CE%BF-%CE%B5%CF%86%CE%B7%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%83%CF%80%CE%B9%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CF%8C%CE%B3%CE%BA%CE%B1%CF%82-i%CE%B5%CF%81%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CE%BD%CE%B1%CF%87/

Ψηλομανουσάκη Λένα, «Δυο διαφορετικά περιστατικά από τον χώρο της ιατρικής για την πολύπαθη Σπιναλόγκα» , σελ. 509-538, Επιστημονική επετηρίδα, Τόμος Γ', Μέρος 2ο , Οικουμενικόν Πατριαρχείον Ιερά Μητρόπολις Πέτρας και Χερρονήσου, Νεάπολις 2012 : http://issuu.com/bigbook.gr/docs/epistimoniki-epetirida-tomos-g2

http://www.ekriti.gr/%CE%B1%CF%86%CE%B9%CE%B5%CF%81%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B7%CE%B3%CE%AE%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82/%CF%83%CF%80%CE%B9%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CF%8C%CE%B3%CE%BA%CE%B1-%CE%AD%CE%BD%CE%B1%CF%82-%CF%84%CF%8C%CF%80%CE%BF%CF%82-%CE%B2%CE%B5%CE%B2%CE%B1%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%B7%CF%82-%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82-%CE%BC%CE%BD%CE%AE%CE%BC%CE%B7%CF%82

http://www.et.gr/index.php/2013-01-28-14-06-23/2013-01-29-08-13-13

ΥΠΠΟΑ http://odysseus.culture.gr/h/3/gh351.jsp?obj_id=2607

UNESCO World Heritage Centre – Official Site http://whc.unesco.org/en/tentativelists/5866

http://www.patris.gr/articles/195818/128503?PHPSESSID=#.VjzzZ7fhCM8

www.syndesmos-hansenikon.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=26&Itemid=51

E l e n a C a p p e l l a r o, 2007, «Νίκος Καζαντζάκης.Ο φτωχούλης του Θεού».Ανακτήθηκε από http://gcla.phil.uoa.gr/newfiles/syngrisi18/18.cappellaro.pdf στις 25/10/2014.

"Μεσκινιά" Η Σπιναλόγκα του Ρεθύμνου εν έτη 1850 http://topaliorethemnos.blogspot.gr/2010/11/1850_3690.html

Chacachacare – http://en.wikipedia.org/wiki/Chacachacare

Sorok Island: The last leper colony – Asia, World – The Independent http://www.independent.co.uk/news/world/asia/sorok-island-the-last-leper-colony-462293.html

Fantome Island – http://en.wikipedia.org/wiki/Fantome_Island

Otamahua / Quail Island Ecological Restoration Trust http://www.quailisland.org.nz/

Culion, Palawan – http://en.wikipedia.org/wiki/Culion,_Palawan